

118. Tiistaina 6 päivänä marraskuuta 1990

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely:

1) Ehdotukset laeiksi työsopimuslain, vuosilomalain 3 §:n ja sairausvakuutuslain muuttamisesta 3969

Hallituksen esitys n:o 207
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 29
Suuren valiokunnan mietintö n:o 122

2) Ehdotus laiksi yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain muuttamisesta „
Hallituksen esitys n:o 101
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 23
Suuren valiokunnan mietintö n:o 124

3) Ehdotus laiksi pienyrittäjän vuosilomarahasta annetun lain 3 ja 17 §:n muuttamisesta 3970

Hallituksen esitys n:o 171
Toivomusaloitteet n:ot 911 ja 961/1987 vp., 809/1988 vp., 513, 542, 551 ja 596/1989 vp. sekä 686
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 26
Suuren valiokunnan mietintö n:o 125

4) Ehdotukset laeiksi työntekijäin eläkelain sekä lyhytaikaisissa työsuh-teissa olevien työntekijäin eläkelain 1 §:n muuttamisesta 3971

Hallituksen esitys n:o 138
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 22
Suuren valiokunnan mietintö n:o 123

Siv.

5) Ehdotukset laeiksi kansaneläkelain väliaikaisesta muuttamisesta, vuodelta 1991 suoritettavasta sairausvakuutusmaksusta ja työnantajan lapsilisämaksun perimättä jättämisestä vuodelta 1991 3972

Hallituksen esitys n:o 167
Lakialoite n:o 59
Toivomusaloitteet n:ot 665, 707 ja 816
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 30
Suuren valiokunnan mietintö n:o 127

6) Ehdotukset laiksi rintamasotilas-eläkelain 9 a §:n muuttamisesta 3973

Hallituksen esitys n:o 168
Lakialoite n:o 89
Toivomusaloitteet n:ot 681, 726 ja 729
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 28
Suuren valiokunnan mietintö n:o 126

Kolmas käsittely:

7) Ehdotukset laiksi yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi „

Hallituksen esitys n:o 62
Lakivaliokunnan mietintö n:o 7
Suuren valiokunnan mietintö n:o 119

8) Ehdotus laiksi rangaistusmääräyslain muuttamisesta 3974

Hallituksen esitys n:o 141
Lakivaliokunnan mietintö n:o 8
Suuren valiokunnan mietintö n:o 120

9) Ehdotus laiksi auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain 3 ja 14 §:n muuttamisesta „

Siv.

	Siv.		Siv.
Hallituksen esitys n:o 106		Toinen käsittely:	
Toivomusaloitteet n:ot 95 ja 108		16) Ehdotus mielenterveyslaiksi	3989
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 39		Hallituksen esitys n:o 201/1989 vp.	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 121		Talousvaliokunnan mietintö n:o 6	
10) Ehdotukset laiksi fosforilannoit-		Suuren valiokunnan mietintö n:o 133	
teverosta	3975	17) Ehdotukset laiksi kansanterveys-	
Hallituksen esitys n:o 133		lain muuttamisesta	„
Lakialoite n:o 74		Hallituksen esitys n:o 202/1989 vp.	
Toivomusaloitteet n:ot 118/1988 vp.,		Lakialoite n:o 69/1988 vp.	
41/1989 vp. ja 124		Talousvaliokunnan mietintö n:o 3	
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 37		Suuren valiokunnan mietintö n:o 134	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 102			
11) Ehdotus laiksi maidon, sianlihan		Ainoa käsittely:	
ja viljan vientikustannusmaksusta	3981	18) Eduskunnan pankkivaltuusmies-	
Hallituksen esitys n:o 163		ten kertomus 1989	„
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 42		Mainittu kertomus (K n:o 4)	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 130		Pankkivaliokunnan mietintö n:o 6	
12) Ehdotus laiksi mittatekniikan			
keskuksesta	3988	Ensimmäinen käsittely:	
Hallituksen esitys n:o 165		19) Ehdotus erämaalaiksi	4001
Talousvaliokunnan mietintö n:o 7		Hallituksen esitys n:o 42	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 131		Laki- ja talousvaliokunnan mietintö	
13) Ehdotus laiksi teknillisestä tar-		n:o 22	
kastuskeskuksesta annetun lain muut-		20) Ehdotus säteilylaiksi	4021
tamisesta	3989	Hallituksen esitys n:o 230/1989 vp.	
Hallituksen esitys n:o 166		Talousvaliokunnan mietintö n:o 9	
Talousvaliokunnan mietintö n:o 8		21) Ehdotus laiksi Saaristomeren	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 132		kansallispuistosta annetun lain 1 ja	
14) Ehdotus laiksi ulkomaanliiken-		3 §:n muuttamisesta	„
teen lastialusten kilpailuedellytysten		Hallituksen esitys n:o 82	
edistämisestä	„	Laki- ja talousvaliokunnan mietintö	
Hallituksen esitys n:o 152		n:o 23	
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 5		22) Ehdotukset laeiksi rajavöhyke-	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 128		lain muuttamisesta ja valtakunnan	
15) Ehdotus laiksi valtioneuvoston		maarajan lähellä olevien kiinteistöjen	
ministeriöiden lukumäärästä ja yleises-		nautintaoikeuden supistamisesta anne-	
tä toimialasta annetun lain 3 §:n muut-		tun lain kumoamisesta	4022
tamisesta	„	Hallituksen esitys n:o 156	
Hallituksen esitys n:o 134		Laki- ja talousvaliokunnan mietintö	
Puolustusasiainvaliokunnan mietintö		n:o 24	
n:o 4		23) Ehdotus laiksi maataloustuotan-	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 129		non tasapainottamisesta annetun lain	
		muuttamisesta	„

Siv.

Siv.

Hallituksen esitys n:o 150
Maa- ja metsätalousvaliokunnan
mietintö n:o 12

24) Ehdotus laiksi sairausvakuutus-
lain mukaisen omavastuunajan korvaa-
misesta maatalousyrittäjille 4022

Hallituksen esitys n:o 211
Toivomusaloitteet n:ot 678 ja 717
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 33

25) Ehdotus laiksi maatalousyrittä-
jien tapaturmavakuutuslain 11 ja 12 §:n
muuttamisesta 4023

Hallituksen esitys n:o 210
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 34

26) Ehdotus laiksi Suomen osallistu-
misesta Yhdistyneiden Kansakuntien
rauhanturvaamistoimintaan annetun
lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 143
Puolustusasiainvaliokunnan mietintö
n:o 5

Esitellään:

27) Hallituksen esitys n:o 200 laiksi
peltoalan perusteella suoritettavasta
vientikustannusmaksusta „

28) Ed. Kettusen ym. lakialoite n:o
114 laiksi peltoalan perusteella suoritet-
tavasta vientikustannusmaksusta 4026

29) Hallituksen esitys n:o 221 laiksi
poliisin hallinnosta „

30) Hallituksen esitys n:o 235 Eu-
roopan paikallisen itsehallinnon perus-
kirjan eräiden määräysten hyväksymi-
sestä 4029

31) Hallituksen esitys n:o 239 laeiksi
lasten kotihoidon tuesta annetun lain 5
ja 7 §:n sekä lasten kotihoidon tuesta
annetun lain muuttamisesta annetun
lain voimaantulosäännöksen muutta-
misesta „

32) Ed. Alhon ym. lakialoite n:o 105
laiksi neuvoa-antavasta Suomen ener-

giatulevaisuutta koskevasta kansanää-
nestyksestä 4029

33) Ed. Ahosen ym. lakialoite n:o
109 laiksi eräiden yhteisöjen maata-
lousmaan käytöstä 4035

34) Ed. Maijalan ym. lakialoite n:o
111 laiksi talletusten ja obligaatioiden
veronhuojennuslain muuttamisesta 4036

35) Ed. Stenius-Kaukosen ym. laki-
aloite n:o 112 laiksi lapsilisälain muut-
tamisesta „

Pöydällepanoa varten esi-
tellään:

36) Lakivaliokunnan mietintö n:o 10
hallituksen esityksen johdosta laiksi ri-
kosvahinkojen korvaamisesta valtion
varoista annetun lain ja sairausvakuu-
tuslain muuttamisesta (HE n:o 178) .. „

37) Lakivaliokunnan mietintö n:o 11
hallituksen esityksen johdosta laiksi ri-
kosasioiden käsittelystä yhden tuoma-
rin istunnossa annetun lain muuttami-
sesta (HE n:o 218) „

38) Talousvaliokunnan mietintö n:o
10 hallituksen esityksestä laeiksi alko-
holilainsäädännön muuttamisesta (HE
n:o 173) „

39) Valtiovarainvaliokunnan mietin-
tö n:o 43 hallituksen esityksen johdosta
laiksi asuntotulon verottamisesta eräis-
sä tapauksissa annetun lain 1 §:n muut-
tamisesta (HE n:o 188) „

40) Valtiovarainvaliokunnan mietin-
tö n:o 44 hallituksen esityksestä laiksi
alustoimitusten rahoitukseen myönnet-
tävästä korkotuesta (HE n:o 202) „

41) Laki- ja talousvaliokunnan mie-
tintö n:o 25 hallituksen esityksestä laik-
si lainhuuto- ja kiinnitysrekisteristä an-
netun lain 26 §:n muuttamisesta (HE
n:o 142) „

42) Maa- ja metsätalousvaliokunnan
mietintö n:o 13 hallituksen esityksestä
laiksi kotieläintuotannon ohjaamisesta
eräissä tapauksissa annetun lain 5 §:n 3
momentin 1 kohdan kumoamisesta
(HE n:o 151) „

43) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 35 hallituksen esityksestä laiksi palkkaturvain ja laiksi merimiesten palkkaturvain 6 ja 16 §:n muuttamisesta (HE n:o 213)..... 4036

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Antvuori, Bärlund, Elo, Helle, Hietala, Hokkanen, Hämäläinen, Joutsensaari, Junnila, Järvenpää, Järvisalo, Kalliomäki, Kanerva, Laine, Laitinen, Lax, P. Leppänen, U. Leppänen, Maijala, Melin, Moilanen, Niinistö, Paasio, Perho, Puhakka, Pystynen, Ranta, Riihijärvi, Saarinen, Saastamoinen, Salolainen, Savolainen, Soininvaara, Suominen, Tennilä, Tiuri, Varpasuo, Westerlund, Virolainen, Vähäkangas, Väyrynen ja Väänänen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia ed. Joutsensaari, virkatehtävien vuoksi edustajat Elo, Helle, Järvenpää, Melin, Paasio, Puhakka, Salolainen, Suominen ja Tiuri sekä yksityisasioiden takia edustajat Laitinen, Lax, U. Leppänen, Moilanen, Niinistö, Savolainen, Varpasuo ja Vähäkangas, kuluvan kuun 8 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Väänänen, 9 päivään sairauden takia ed. Soininvaara, virkatehtävien vuoksi edustajat Hietala, Hämäläinen, Junnila, Kalliomäki, Maijala, Perho, Pystynen, Ranta, Westerlund ja Väyrynen sekä yksityisasioiden takia edustajat Hokkanen ja Saarinen sekä 15 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Bärlund.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan marras-

Siv. kuun 2 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 245—248, 256—258 ja 261, jotka nyt on edustajille jaettu.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 485, 490, 493, 494, 496 ja 499. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Valtiontilintarkastajien valitseminen vuodeksi 1991

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta kehottaisi eduskunnan valitsijamiehiä hallitusmuodon 71 §:n mukaisesti valitsemaan vuodeksi 1991 viisi valtiontilintarkastajaa. Samalla puhemiesneuvosto vaalisäännön 21 §:n nojalla ehdottaa, että valitsijamiehet valitsisivat kullekin tilintarkastajalle yhden varamiehen.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Eduskunnan tilintarkastajien valitseminen vuodeksi 1991

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta kehottaisi eduskunnan valitsijamiehiä eduskunnan tilisäännön 19 §:n mukaisesti valitsemaan kolme eduskunnan tilintarkastajaa ja heidän henkilökohtaiset varamiehensä vuotta 1991 varten.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Riihijärvi: Herra puhemies! Suuri valiokunta kokoontuu huomenna kello 13.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**1) Ehdotukset laeiksi työsopimuslain, vuosilomalain 3 §:n ja sairausvakuutuslain muuttamisesta**

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 207

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 29

Suuren valiokunnan mietintö n:o 122

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 122. Viime torstain täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

32 §.

Keskustelu:

Ed. Koistinen: Herra puhemies! Ehdotan, että pykälä saisi sen muodon, joka sillä on mietintöön liitetyssä vastalauseessa.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Kannatan ed. Koistisen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Koistinen ed. Stenius-Kaukonen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Koistisen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 89 jaa- ja 58 ei-ääntä; poissa 52. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

34 ja 34 h §, 2 luvun toisen alaotsikon jäljessä oleva kolmas väliotsikko, 37 §, voi-

maantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta toisen lakiehdotuksen 3 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä kolmannen lakiehdotuksen 4, 14 ja 23 g §, 14 §:n edellä oleva alaotsikko, 30 §, 2 luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus laiksi yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 101

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 23

Suuren valiokunnan mietintö n:o 124

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 124. Viime torstain täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Yleiskeskustelussa on ed. Löyttyjärvi ed. P. Lahtisen kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on ed. Löyttyjärven ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 134 jaa- ja 17 ei-ääntä; poissa 48. (Koneään. 2)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1, 2 ja 11 b § hyväksytään keskustelutta.

11 c §.

Keskustelu:

Ed. Wahlström: Herra puhemies! Lakiehdotuksessa esitetään, että konserniyhteistyö rajoitettaisiin vain sellaisiin yrityksiin, joissa on vähintään 500 työntekijää. Tämä raja on liian korkea, minkä takia se tulisi asettaa korkeintaan 150 työntekijään. Sen vuoksi ehdotan, että 11 c § hyväksyttäisiin sen muotoisena, kuin se on mietintöön liitetyssä vastalauseessa.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Kannatan ed. Wahlströmin tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Wahlström ed. Stenius-Kaukonen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Wahlströmin ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 137 jaa- ja 17 ei-ääntä; poissa 45. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

11 d, 11 e ja 13—16 §, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi pienyrittäjän vuosilomarahasta annetun lain 3 ja 17 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 171

Toivomusaloitteet n:ot 911 ja 961/1987 vp., 809/1988 vp., 513, 542, 551 ja 596/1989 vp. sekä 686

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 26

Suuren valiokunnan mietintö n:o 125

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 125. Viime

torstain täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Yleiskeskustelussa on ed. Väistö ed. Löyttyjärven kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin I vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on ed. Väistön ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 90 jaa- ja 56 ei-ääntä, 6 tyhjää; poissa 47. (Koneään. 4)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

3 §.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Herra puhemies! Ehdotan, että 3 § hyväksyttäisiin siinä muodossa kuin se on sosiaalivaliokunnan mietintöön liitettyssä I vastalauseessa. Tämä tarkoittaa sitä, että pienyrittäjien vuosiloma pitenisi 12 päivään, kuten pienyrittäjien lomatyöryhmä ehdotti toteutettavaksi jo vuonna 1988.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Kannatan ed. Väistön ehdotusta.

Ed. Mäkipää: Herra puhemies! Ehdotan, että 3 § hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena siten tarkistettuna, että 5) kohta hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena. Ero I vastalauseeseen on siinä, että ehdotettu 2) kohdan poistaminen mahdollistaa lomaoikeuden myös yli yhden vieraan palkatun työntekijän yrityksille.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kannatan ed. Mäkipään ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Väistö ed. Stenius-Kaukosen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena.

Ed. Mäkipää ed. Aittoniemen kannattamana on ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena, kuitenkin siten muutettuna, että 5) kohta saisi I vastalauseen mukaisen sanamuodon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ehdotukset ovat vastakkaisia, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Väistön ja ed. Mäkipään ehdotusten välillä.

Ed. Väistön ehdotus "jaa", ed. Mäkipään ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 128 jaa- ja 9 ei-ääntä, 14 tyhjää; poissa 48. (Koneään. 5)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Väistön ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Väistön ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Väistön ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 89 jaa- ja 60 ei-ääntä; poissa 50. (Koneään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

17 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotukset laeiksi työntekijäin eläkelain sekä lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 1 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 138

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 22

Suuren valiokunnan mietintö n:o 123

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 123. Viime torstain täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

7 §.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Ehdotan, että 7 § hyväksyttäisiin sosiaalivaliokunnan ehdottamassa muodossa täydennettynä erityisäitiyslomalla.

Ed. Mäkipää: Herra puhemies! Kannatan ed. Stenius-Kaukosen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. Mäkipään kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin sosiaalivaliokunnan ehdotuksen mukaisena kuitenkin siten täydennettynä, että kohdan "työsopimuslain 34 §:ssä tarkoitettua palkatonta" jälkeen lisätään sana "erityisäitiys-".

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Stenius-Kaukosen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 110 jaa- ja 40 ei-ääntä; poissa 49. (Koneään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

10 a §, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta toisen lakiehdotuksen 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotukset laeiksi kansaneläkelain väliaikaisesta muuttamisesta, vuodelta 1991 suoritettavasta sairausvakuutusmaksusta ja työnantajan lapsilisämaksun perimättä jättämisestä vuodelta 1991

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 167
Lakialoite n:o 59
Toivomusaloitteet n:ot 665, 707 ja 816
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 30
Suuren valiokunnan mietintö n:o 127

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 127. Viime torstain täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Yleiskeskustelussa on ed. Väistö ed. Koistisen kannattamana ehdottanut, että ensimmäisen ja toisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi otettaisiin vastalauseeseen sisältyvät lakiehdotukset.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Väistön ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 89 jaa- ja 63 ei-ääntä; poissa 47. (Koneään. 8)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

3 §.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Herra puhemies! Ehdotan, että 3 § hyväksyttäisiin siinä muodossa, kuin se on sosiaalivaliokunnan mietintöön liittyvässä vastalauseessa. Tämä tarkoittaa maksun palauttamista ensi vuoden alusta vuoden 1987 tasolle eli 0,95 prosenttiin, kuten myös ed. M. Lahtisen lakialoitteessa ehdotetaan.

Ed. Koistinen: Herra puhemies! Kannatan tehtyä ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Väistö ed. Koistisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Väistön ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 87 jaa- ja 60 ei-ääntä; poissa 52. (Koneään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

5, 59 ja 62 §, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän toisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 § hyväksytään keskustelutta.

2 §.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Herra puhemies! Ehdotan, että 2 § hyväksytään siinä muodossa, kuin se on sosiaalivaliokunnan mietintöön liitettyssä vastalauseessa.

Ed. Koistinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Väistön tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Väistö ed. Koistisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Väistön ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 87 jaa- ja 59 ei-ääntä; poissa 53. (Koneään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

3 §, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta kolmannen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotukset laiksi rintamasotilaseläkelain 9 a §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 168

Lakialoite n:o 89

Toivomusaloitteet n:ot 681, 726 ja 729

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 28

Suuren valiokunnan mietintö n:o 126

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 126. Viime

torstain täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu päättyneeksi.

Yleiskeskustelussa on ed. Koistinen ed. Löyttyjärven kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin II vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Ed. Mäkipää on ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin I vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ed. Mäkipään ehdotus on sama kuin ed. Koistisen ehdotus. Ehdotuksista voitaneen näin ollen äänestää yhdessä mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on edustajien Koistisen ja Mäkipään ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 85 jaa- ja 60 ei-ääntä; poissa 54. (Koneään. 11)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 9 a §, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotukset laiksi yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 62

Lakivaliokunnan mietintö n:o 7
Suuren valiokunnan mietintö n:o 119

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista.

Koska toisessa käsittelyssä päätetyt kolme lakiehdotusta muodostavat yhden kokonaisuuden siten, että toisesta ja kolmannelta lakiehdotuksesta tehtävät päätökset riippuvat ensimmäisestä lakiehdotuksesta tehtävästä päätöksestä, ja kun ensimmäisestä lakiehdotuksesta on päätettävä perustuslain säätämisjärjestyksessä, ehdotan meneteltäväksi seuraavasti:

Ensin tehdään päätös siitä suuren valiokunnan ehdotuksesta, joka koskee ensimmäisen lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi. Jos suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään mainitun lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos sitä vastoin ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on tehtävä päätös lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljellä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai sen hylkäämisestä.

Jos ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään, katsotaan toinen ja kolmas lakiehdotus lakiehdotusten keskinäisen sidonnaisuuden vuoksi hyväksytyiksi. Jos taas ensimmäinen lakiehdotus hylätään, katsotaan toinen ja kolmas lakiehdotus niin ikään hylätyiksi, mutta jos ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään jätettäväksi lepäämään yli vaalien, katsotaan vastaava päätös tehdyksi myös toisesta ja kolmannelta lakiehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Ensimmäinen lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Hyväksytyn menettelytavan mukaisesti toinen ja kolmas lakiehdotus katsotaan hyväksytyiksi.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotus laiksi rangaistusmääräyslain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 141

Lakivaliokunnan mietintö n:o 8

Suuren valiokunnan mietintö n:o 120

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotus laiksi auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain 3 ja 14 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 106

Toivomusaloitteet n:ot 95 ja 108

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 39

Suuren valiokunnan mietintö n:o 121

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta. Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Pekkarinen: Herra puhemies! Invaliditeetin perusteella myönnettävä autoveron palautus on pysynyt vuodesta 1987 lähtien samalla tasolla huolimatta siitä, että

autoverojen pienten alennusten jälkeenkin autojen hinnat ovat kuitenkin nousseet. Hallitus on perustellut tätä eri käänteissä sillä, että koko järjestelmä on uudistamisen alaisena. Järjestelmän uudistamista luvattiin vuosi sitten saman lain eduskuntakäsittelyn yhteydessä. Uutta järjestelmää ei ole kuitenkaan eduskuntaan tuotu eikä se ole tietävästi hallituksenkaan käsittelyssä vielä tällä hetkellä. Mielestämme on kuitenkin kohtuutonta, että tässä tilanteessa tällä verukkeella invaliditeetin palautusmäärä on jäädytetty. Siitä syystä meidän mielestämme tulisi hallituksen ryhtyä pikaisiin toimenpiteisiin enimmäismäärien nostamiseksi ja mielellään koko järjestelmän uudistamiseksi siihen tapaan kuin meille on luvattu.

Herra puhemies! Näillä perusteilla ehdotan, että eduskunta hyväksyisi perustelulauseen siihen tapaan kuin se on kirjoitettu mietintöön liitettyssä II vastalauseessa. Ehdotus kuuluu: "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimenpiteisiin invaliditeetin perusteella myönnettävien autoveron palautusten tuntuvaksi nostamiseksi jo vuonna 1991 sekä palautusjärjestelmän uudistamiseksi invalidijärjestöjen kanssa sovitulla tavalla."

Ed. Kääriäinen: Herra puhemies! Kannatan ed. Pekkarisen ehdotusta.

Sosiaali- ja terveysministeri Miettinen: Herra puhemies! Ed. Pekkarinen otti esille tärkeän kysymyksen. Voin vakuuttaa, että budjettia valmisteltaessa hallituksella oli vakaa aikomus saattaa eduskunnan käsiteltäväksi invalidien autoverotuksen uusi palautusesitys sen mukaisesti, kuin sitä on erilaisissa työryhmissä ja valmistelemissa elimissä käsitelty.

Kuitenkin erinäisistä syistä eikä vähiten yllättävistä juridisista koukeroista johtuen sitä ei ehditty saada valmiiksi. Se on tosiasia. Se on viimeistelyssä sosiaali- ja terveysministeriössä eikä varmasti tule ensi vuodesta myöhästymään. Se on annettavissa eduskunnalle heti kevätkaudella, mutta valitettavasti se ei alkuperäisen suunnitelman mukaisesti ensi vuoden budjettiesitykseen ehtinyt. Asia on tärkeä, ja se tullaan yhden vuoden viiveellä saattamaan eduskunnan käsittelyyn.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Pekkarinen ed. Kääriäisen kannattamana ehdottanut II vastalauseen mukaista perustelulausemaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Nyt on äänestettävä perustelua koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Pekkarisen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 79 jaa- ja 57 ei-ääntä; poissa 63. (Koneään. 12)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Ehdotukset laiksi fosforilannoiteverosta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 133

Lakialoite n:o 74

Toivomusaloitteet n:ot 118/1988 vp., 41/1989 vp. ja 124

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 37

Suuren valiokunnan mietintö n:o 102

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista, joista toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Koska toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus koskee lisättyä veroa, joka on tarkoi-

tettu kannettavaksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan hyväksytty, jos sitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa lakiehdotus on rauennut ja asia on palautettava valtiovarainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädettyssä tarkoituksessa.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Pekkarinen: Herra puhemies! Lain toisessa käsittelyssä keskusta kannatti fosforiveron säätämistä. Hyväksyimme kannanotossamme myös veron korottamisen vielä voimassa olevasta 1 markasta kiloa kohti hallituksen esittämällä tavalla 1,50 markkaan. Mielestämme lannoitefosforin käytöllä on etenkin paikallisesti vesistöjemme ravinekuormaa kiistatta lisäävä vaikutus.

Oikeaoppisen ympäristöveron tulee ohjata, niin kuin on moneen kertaan ääneen lausuttu, tuotantoa ja kulutusta ympäristötaloudellisesti ja ympäristön kannalta kestäväan suuntaan. Ympäristövero ei saa olla ensisijaisesti luonteeltaan fiskaalinen. Sen ensisijainen tehtävä ei saa olla verojen kerääminen valtiolle tarkoitukseen mihin tahansa. Kun ympäristöveron tuotto voidaan ohjata samalla alalla ympäristön kohentamiseen, ympäristöinvestointeihin, silloin mielestämme veron tuotto sinne tulee myös osoittaa.

Tästä syystä keskusta edellytti lain toisessa käsittelyssä, että ympäristöveron tuotto käytetään maatilatalouden ympäristöinvestointeihin. Maatilataloudessa ympäristöinvestointien määrä lasketaan monien satojen miljoonien markkojen suuruiseksi — ehkä lähemmäksi 1 000 miljoonan markan tasoa. Tästä syystä me todella vaadimme sitä, että veron tuotto tulee käyttää maatilatalouden ympäristöinvestointeihin. Tätä vaatimustamme puoltaa lisäksi se, että toisin kuin muista ympäristöveroista puhuttaessa fosforiveron raskautta ei sen kohteeksi joutuva elinkeino, tässä tapauksessa maatalous, voi siirtää tuotteittensa hintaa. Muiden ympäristöverojen kohdallahan käy niin, että teollisuus siirtää ympäristöveron raskautteen valmistamansa tuotteen hintaan. Laissa, joka nyt on käsit-

telyssä, suorastaan kielletään se. Näin ei voida maatalouden osalta käytännössä tehdä. Tästäkin syystä olisi ollut perusteltua, että veron tuotto käytettäisiin ympäristöinvestointeihin.

Vuosi sitten, kun samaa lakia käsiteltiin tässä salissa, maatalousministeri Toivo Pohjala valitteli, että siinä vaiheessa ei vaatimalamme tavalla hallituksen esitystä ollut vielä voitu kirjoittaa. Hän lupasi, minulla on pöytäkirja tuosta istunnosta, että hallitus tulee pyrkimään siihen, että vuoden 1991 budjetissa tämän lain idea ja ajatus muutetaan äsken kertomieni vaatimusten mukaiseksi. Näin ei tunnetusti ole kuitenkaan käynyt. Kun toisessa käsittelyssä eduskunnan enemmistö ei hyväksynyt vaatimustamme siitä, että ympäristöveron tuotto käytettäisiin maatilatalouden ympäristöinvestointeihin, on keskustan tässä kolmannessa käsittelyssä äänestettävä hallituksen esitystä vastaan.

Samalla kun tämän ehdotuksen teen, siis ehdotan lakiehdotuksen hylkäämistä äsken kerrotuilla perusteilla, ilmoitan, että välittömästi, kun hallitus tuo tämän esityksen muutettuna siihen muotoon, minkä ministeri Pohjala lupasi vuosi sitten, keskusta varmasti kannattaa myös kolmannessa käsittelyssä tämäntapaisten lain säätämistä.

Ed. Kääriäinen: Herra puhemies! Kannatan ed. Pekkarisen tekemää ehdotusta.

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Siitä huolimatta, että se osa ed. Pekkarisen puheenvuorosta, jossa hän vaatii maatalouden ympäristöinvestointeja tuettavaksi, on minusta erittäin kannatettava — minusta on aivan oikein, että niitä tuetaan — en kuitenkaan kannata korvamerkintää sillä tavoin, että ympäristöveron tuotot kohdistettaisiin ympäristöinvestointeihin siitä syystä, että se on ennakkotapaus ympäristöverojen yleisestä korvamerkinnästä, siitäkin huolimatta, että ed. Pekkarinen sanoi, että tämä on erikoistapaus, koska veron kuluja ei voida siirtää tuotteiden hintoihin. Minusta ei pitäisi yleisesti omaksua käytäntöä, että ympäristöverot niin sanoakseni korvamerkittäisiin.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Olen periaatteellisissa asioissa samalla linjalla ed. Paloheimon kanssa, kuten on käynyt

lain aikaisempien käsittelyjen yhteydessä ilmi. Lisäksi toteaisin hyvin merkittävän asian — ed. Pekkarinen on oikeassa siinä, että tässä ei ole vaihtoehtoja. Olennaista on se, että tämä on tuhlauksen estovero. Jokainen fosforimolekyyli, joka ei mene kasvien hyväksi, on tuhlausta ja lisäksi ympäristölle haitta. Siinä on siis kysymys kahdenlaisesta systeemistä. Sen takia tarvitaan ehdottomasti pysyvä vero, joka poistaa itse itsensä, kun ongelma on poistunut.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Molemmille vihreiden kansanedustajille: Lain käsittelyn yhteydessä on käynyt selville, että vihreiden eduskuntaryhmässä ollaan asiasta ainakin kahta erilaista mieltä. Ed. Soininvaara lain aikaisempien käsittelyjen yhteydessä edusti sellaista näkökulmaa, että nämä verot pitäisi korvamerkitä ja nimenomaan tämän lakiesityksen yhteydessä. Nyt täällä esitetään vihreiden taholta sellaista näkökantaa, että ei saisi korvamerkitä. Minä en tiedä, mitä mieltä vihreät ovat tässä, kun asiaa ratkaistaan. Ed. Soininvaara ei jostain syystä ole paikalla.

Mutta meillä vasemmistoliitossa on johdonmukaisesti koko lain käsittelyn ajan oltu yleisten ympäristöverojen kannalla, ei korvamerkittyjen, koska meillä on lähtökohtana se, että nämä verot pitäisi pystyä kiertämään, välttämään. Silloinhan niiden tuottoa ei voi korvamerkitä, jos säädetään hyvä haittavero ja se on sellainen, että sen avulla vaihdetaan vaihtoehtoisin teknologioihin ja sitä veroa kierretään. On kestämaton lähtökohta itse asiassa haittaverojen säätämiseksi korvamerkitseminen. Toivoisin, että vihreät saisivat ensinnä koko ryhmänsä vakuuttuneeksi samasta asiasta.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Kuten lain toisen käsittelyn yhteydessä jo kerroin, olen sitä mieltä, että pääsääntöisesti ympäristöverojen korvamerkintä ei todellakaan ole perusteltu siitä yksinkertaisesta syystä, että muiden kuin fosforiveron tyyppisten verojen kohdalla se on kertakaikkinen, en sano aivan mahdottomuus, mutta on perin vaikea antaa selväosoitteinen korvamerkintä muun tyyppisille ympäristöveroille.

Tässä tilanne on toinen. Tämän veron tuotto voidaan kohdistaa saman elinkeinon välttämättömiin ympäristöinvestointeihin.

Nämä rahat eivät tule elinkeinon tuotannon tukemiseen. Nämä rahat tulevat elinkeinon ympäristöinvestointien tukemiseen.

Ed. Ollila: Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinenkin varmasti tietää, että maatalouden ympäristöinvestointien tuki on nousemassa, tavoite, johon on aika pitkään pyritty. Vaikka raha ei tietysti korvamerkinnän kautta tämän veron tuotolla tulekaan, se on kuitenkin toteutumassa. Kyllä ed. Seppäsenkin logiikka korvamerkinnän mahdottomuudesta näissä asioissa oli aivan oikean suuntainen.

Puheenvuoronsa loppuksi ed. Pekkarinen antoi hiukan väärän todistuksen ministeri Pohjalan puheista, kun sanoi, että tämä on luvannut tuon sitaatin mukaan, jonka Pekkarinen itse luki. Ministeri Pohjala on sanonut, että hallitus tulee pyrkimään. Olen aivan vakuuttunut ja tiedän, että ministeri Pohjala on tällä linjalla ollut ja tähän pyrkinytkin, mutta tavoitteissa ei tällä kertaa onnistuttu.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Olemme lain toisessa käsittelyssä olleet sitä mieltä, että tästä koottavat varat pitäisi kohdistaa maaseudun ympäristöinvestointien tukemiseen. Se on aivan oikein. Kuitenkin lähdemme siitä, että tämän yksityiskohdan takia ei voida pitkäjänteistä kehitystä lähteä estämään, vaan on erinomaisen tärkeä asia, että nimenomaan luonnolle vaarallisen ja haitallisen aineen, mistä tässä on kysymys, käyttämiseen, liikaa levittämiseen, pitää suhtautua järkevästi.

Täällä on mainittu, että maaseudun ympäristöinvestointien tukea lähitulevaisuudessa tullaan lisäämään, ja pidän tämän asian välttämättömänä. Mutta henkilökohtaisesti ja uskon ryhmän olevan samaa mieltä asiaa tarkoin mietittyämme korvamerkintä ei saa olla kuitenkaan sellainen, että se estäisi tämän lain hyväksymistä ja eteenpäinviemistä. On niin kuin sanoin eri asia se, että ehdottomasti tulee maaseudun ympäristöinvestointien tukea lisätä, mutta se ei voi olla tästä yhdestä asiasta kiinni.

Ed. Sasi: Herra puhemies! Edustajille Pulliainen ja Seppänen haluan todeta, että on vaihtoehto fosforilannoiteverolle. Nimitäin vuosi sitten kuultujen asiantuntijoiden käsityksen mukaan meillä on tällä hetkellä peltomaassa niin paljon fosforia, että lan-

noitteissa ei välttämättä pitäisi olla tällä hetkellä fosforia lainkaan ja kasvu voitaisiin siitä huolimatta turvata. Ainakin selvä vaihtoehto on se, että lannoitteissa voi olla nykyistä huomattavasti vähemmän fosforia, joten fosforilannoitevero voidaan tällä tavalla melko tehokkaasti tänäkin päivänä välttää.

Haluan myös korostaa sitä, että jos ympäristöveroista halutaan tehokkaita, se merkitsee sitä, että niillä pitää pyrkiä ohjaamaan kulutusta ja vaikuttamaan olennaisella tavalla hintapolitiikkaan. Jos ne sidotaan siihen, että rahat palautetaan ympäristönsuojelutarkoituksiin, se merkitsee sitä, että melko rajoitetussa ja vähäisessä määrin voidaan käyttää haittaveroja kaiken kaikkiaan, joten tällä tavalla luodaan jopa epätarkoituksenmukainen järjestelmä, jos tätä edellytetään.

Herra puhemies! Keskustapuolueelta voidaan hyvin kysyä, kun teollisuus joutuu maksamaan haittaveroa mm. polttoaineveron muodossa, miksei voida yhtä hyvin vaatia, että teollisuudelle täytyy palauttaa teollisuuden maksamat haittaverot erilaisiin ympäristönsuojeluinvestointeihin, joita teollisuus tekee. Aivan yhtä hyvin, tämä on samanlainen sektori kuin maatalous. Ei mielestäni siinä ole mitään eroa.

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Vastaan ed. Seppäselä lyhyesti. Siitä huolimatta, että olen ed. Soininvaaran kanssa eri mieltä tästä nimenomaisesta kysymyksestä, puolustan hänen oikeuttaan olla eri mieltä kanssani. Muistaakseni näin on sanonut aikaisemmin joku muukin kuin minä, ehkä Voltaire ensimmäisen kerran.

Ed. Seppänen, ei kannattaisi niin voimakkaasti kannustaa vihreitä ryhmäkuriin, joka vallitsee esimerkiksi vasemmistoliitossa. Vihreillä on sellainen biologinen ominaisuus, että meidän aivomme toimivat yksilöllisesti eivätkä kollektiivisesti, ja se kannattaisi ottaa tässä yhteydessä huomioon.

Ed. Kankaanniemi: Herra puhemies! Me kannatamme myös ympäristöveroja järjestelmänä, mutta korvamerkintäasia on hyvin mielenkiintoinen ja edellyttää aina tarkkaa harkintaa. Teollisuustuotteiden osalta on todettava, että tässä järjestelmässä aika helposti teollisuus todella pystyy haittaverot siirtämään hintoihin ja sitä kautta kulutta-

jien maksettavaksi. Välttämättä lopputulos ympäristön kannalta ei sitten olekaan niin tehokas kuin muutoin olisi tavoite.

Mutta maatalouden osalta kysymys ei ole näin yksioikoinen. Haittaverojen ohjaaminen hintoihin ei ole aivan helppoa eikä yleensä toteudu. Eli korvamerkintä yleensä on sellainen asia, jota ei voida pitää järjestelmän kannalta hyvänä, mutta tässä nimenomaisessa tapauksessa korvamerkinnälle on kyllä siinä mielessä perusteluita, että näin ohjattaisiin varmasti varoja maatalouden ympäristönsuojeluinvestointeihin. Ed. Ollila totesi, että niihin on tulossa lisää rahaa, mutta ei niihin varmasti riittävästi tule, ja maataloudelta kuitenkin peritään tämän esityksen mukaan huomattavasti lisää ympäristöveroja. Jos ne ohjataan investointeihin, ympäristön tila paranee tätä kautta, ja silloin haittaverot kahta kautta parantavat maatalouden osuutta ympäristönsuojelussa ja meidän ympäristömme turvaamista tulevia sukupolvia varten.

Ed. Pekkarinen: Herra puhemies! Kolmeen puheenvuoroon lyhyt kommentti.

Ensinnäkin ed. Ollilalle: Kieltämättä tällä hetkelläkin on varoja varattu jonkin verran maatalouden ympäristöinvestointeihin: tänä vuonna, ed. Ollila, koko Suomessa 1,8 miljoonaa markkaa. Mikä raha se on niihin tarpeisiin, mitä maatalouden ympäristöinvestoinneissa tällä hetkellä on? Ei yhtään mitään.

Toisekseen ed. Sasille: On totta, että teoriassa jollakin tavalla teollisuuden kohdalla voitaisiin menetellä samalla tavalla. Mutta aivan niin kuin täällä on moneen kertaan todettu, joka ainoan veropennin, mikä teollisuudelle tulee, teollisuus panee niihin tuotteisiin, mitä se valmistaa. Maatalouden kohdalla tämä ei ole mahdollista. Laki kieltää. Ed. Sasin johdolla valmisteltu mietintö kieltää sen. Tässä on selvä radikaali ero.

Kolmanneksi ed. Ollilalle: Mitä tulee ministeri Pohjalan puheenvuoroon, minä luen sen kohdan, minkä hän täällä sanoi. Minä pöntöstä äsken sanoin hänen pyrkineen siihen, että näin pitäisi menetellä. Hän sanoi puheenvuorossaan näin: "Mitä kysymyksen veron tuotosta ja sen käytöstä tulee, toteaisin, että minusta täytyy olla selvä, että vastaavasti veroja ohjataan maatalouden ja maaseudun ympäristöinvestointien tukemi-

seen.” Myöhemmin hän valittaa, että vuoden 1990 budjetissa ei näin voitu menetellä, ja sanoo, että jatkossa pitäisi tähän päästä.

Ed. Röntynen: Herra puhemies! Maatalouden raskuudeksi on viime aikoina säädetty monenlaisia veroja, maksuja ja lisärasitteita, ja tämä fosforivero on vain yksi niistä. Kun ed. Sasi peräsi polttoaineista maksettavia veroja teollisuuden suhteen, niin aivan samoin myös maatalous maksaa polttoaineista ympäristöveroa niin kuin moni muukin ammatti.

Myös ed. Sasi sanoi asiantuntijoitien sanoneen, että maat ovat niin fosforipitoisia, että niihin ei pitäisi kylvää fosforia vuosikautsiin ollenkaan. En tiedä, kuka hänen asiantuntijansa on ollut, mutta kaikki viljavuustutkimukset näyttävät, että meillä on fosforiköyhiä maita. Uskotko näihin tutkijoihin sitten tai näihin näytteisiin tai asiantuntijoita, on itse kunkin oma asia.

Täällä myös puhuttiin tuhlauksesta. Kyllä maatalous tänä päivänä on niin tiukilla ja niin huonosti kannattava ammatti, että ei siinä ole varaa tuhlaa. Kyllä viljelijä tänä päivänä on jo niin valistunut, että ei varmasti pistä yhtään lannoitekiloa hukkaan. Se kaikki menee varmasti tarpeeseen. Minä voin kyllä kokemuksesta sanoa sen, että tuhlaamiseen ei ole varaa tänä päivänä.

Ed. Ollila: Arvoisa puhemies! Jos tänä vuonna on ollut 1,8 miljoonaa ympäristöinvestointeihin, se johtuu siitä, että kysyntää niille ei ole ollut, koska avustus on ollut vain 20 prosenttia. Nyt se on nousemassa ja siihen ohjataan mm. näitä varoja. Ne tosin kulkevat valtion kassan kautta, koska se on käytäntö, mutta ilman muuta tähän tarkoitukseen käytettävien markkojen määrä tulee oleellisesti lisääntymään.

Ed. Röntyselle huomauttaisin, että kaikki viljavuustutkimukset eivät suinkaan osoita, että fosforitaso on liian alhainen. Se on noussut oleellisesti 70-luvulta ja monin paikoin on riittävä. On toki peltoalueita, joilla on fosforista pulaa.

Mitä tulee polttoaineiden hintaan, täytyy toki rehellisyyden nimessä muistaa se, että ne lasketaan maatalouden kustannuksiksi ja korvataan niissä yhteyksissä, kun maatalouden tavoitehinnoista neuvotellaan.

Ed. Rantanen: Herra puhemies! Kun ed. Pekkarinen kertoi, että teollisuus panee polttoaineveron suoraan tuotteittensa hintaan, tämä tietenkin koskee sitä vain joltakin osin. Teollisuuden, vallankin vientiteollisuuden, hinnat määräytyvät kansainvälisillä markkinoilla, eikä hintoihin voida niitä veroja laittaa. Markkinahinnat määräävät, mitä tuotteista saadaan. Ed. Pekkarisen harhan kyllä hyvin ymmärrän, koska maatalouden markkinoinnistahan asiallisesti ottaen vastaa valtio.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Vastaa ed. Röntyselle. Hän väitti, että meillä ei käytettäisi liikaa fosforilannoitteita. Olen hänen kanssaan täysin eri mieltä. Minä veikkaan, että me luemme myös hyvin samoja lähteitä, minulle tulee jopa tilattuna kotiin Maaseudun Tulevaisuus. Olen viime vuoden aikana leikannutkin Maaseudun Tulevaisuudesta useamman kirjoituksen, joissa tiedemiehet ja käytännön viljelijät osoittavat, että käytetään liikaa fosforilannoitteita. Tässä on kysymys nimenomaan kysymys tuhlauksesta, absoluuttisesti ja ehdottomasti tuhlauksesta. Jokainen fosforimolekyyli, jota kasvi ei pysty käyttämään, on puhdasta tuhlausta ja ympäristöhaittaa.

Ed. Kietäväinen: Herra puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Ollilan puheenvuoroon, jossa hän lupasi jälleen kerran varoja, aivan kuten aikaisempinakin vuosina on luvattu, avustuksiksi maatilatalouden vesienpuhdistuslaitteisiin. Tähän ei ole todella kovin paljon tullut: 1,7 miljoonaa oli vuoden 1989 tilinpäätöksessä ja vuonna 1990 menoarviossa 1,8 miljoonaa markkaa.

Lisäksi kun tietävästi säädöksiä ei ole muutettu, avustukset kohdentuvat hyvin pienelle alalle maatamme, eli koko maassa ilman säästöjen muuttamista ei avustuksia voida myöntää. Ed. Ollila, tähän mennessä ei ole eduskunnalle tullut säästömuutosesityksiä tältä osin. Toivottavaa olisi, että muutoksia tapahtuisi. Vaikka momenttia on muutettu tämän vuoden osalta, ei budjetista käy ilmi, paljonko hallitus aikoo käyttää määrärahoja tähän tarkoitukseen.

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Ed. Rantanen puheenvuorossaan totesi, että maatalouden markkinoinnista vastaa valtio.

Tämä on vain osatotuus. En ymmärrä, ketä hyödyttää täällä salissa käytävä keskustelu, jossa todella puhumme vain osatotuuksia. Luulisin ed. Rantasen varsin hyvin tietävän, että kun maataloustulolaki on kerran täällä säädetty, siitä vastaavat sekä viljelijät että valtio yhdessä sen mukaan, miten maataloustulolaissa on säädetty. Ei minusta kovin hyvää kuvaa anna eduskunnasta, että näinkin merkittävässä asiassa puhumme vain osatotuuksia.

Ed. Röntynen: Herra puhemies! Ed. Pulliainen väitti, että hän lukee Maaseudun Tulevaisuutta, hänelle tulee se. Niin tulee minullekin, ja luen myös tätä lehteä, mutta minun tietoni eivät perustu lehtitietoihin, ne perustuvat tehtyihin viljavuustutkimuksiin. Ainakin niillä alueilla, missä minä asun ja maatani viljelen ja siitä koetan leipäni repiä, kaikki maat ovat fosforiköyhiä. Näihin on pakko panna hiukan fosforia, ja se ei ole varmasti tuhlausta. Se menee kaikki kyllä kasvien hyötykäyttöön.

Uskoisin, että ne muutamat tutkimukset, jotka ehkä näyttävät liikaa fosforia, on tehty pelloilta sadekesien jälkeen, jolloin huuhtoutuma oli suuri, koska vettä oli runsaasti liikkeellä. On luonnollista, että silloin myös huuhtoutuu lannoitteita ehkä normaalia enemmän. Mutta kyllä minä täysin vakuutunut siitä olen, että 99 prosenttia fosforistakin viljakasvi käyttää hyväkseen. Ei se ole tuhlausta silloin.

Ed. Ollila: Arvoisa puhemies! Eduskunnalle on jaettu budjetti, jossa maaseudun ympäristöinvestoinnit siirretään ympäristöministeriöltä maa- ja metsätalousministeriöön. Parhailaan maa- ja metsätalousvaliokunnassa on käsittelyssä maaseutuelinkeinolaki ja sitä täydentävänä asetus, jossa säädetään avustusprosentin nousemisesta. En näe tällä hetkellä mitään esteitä, ettei se tulisi vihdoinkin viimein toteutumaan.

Ed. Rantanen: Herra puhemies! Myönnän, että osasta maatalouden markkinoinnista vastaa viljelijä, tuottaja, mutta vain hyvin pienestä osasta. Jos vientiyrityksillä, jotka käyvät kansainvälistä kauppaa, eivät markkinat pelaa, jää tavara käteen. Sen sijaan ylituotannon markkinoi valtio. Tässä minä olen takuulla oikeassa, ja sen tietää myös ed.

Anttila, kun on ollut sitä samaa maataloustulolakia säättämässä.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Minä en väittänytkaan, että ed. Röntynen maatilalla Kiuruvedellä olisi liikaa fosforia maassa. Varmasti hänen viljavuustutkimuksensa on tehty täysin oikein.

Mutta, arvoisa puhemies, tässä onkin kysymys rakenteellisesta ongelmasta. Sitä varten on olemassa tiede, ja tiede on hyödyllistä maataloudessa vain silloin, kun siitä tiedotetaan mahdollisimman laajalti. Tätä asiaa on nimenomaan tutkittu sekä Maatalouden tutkimuskeskuksen toimesta että Helsingin yliopiston Viikin laitoksilla, ja nämä tutkimukset ovat osoittaneet rakenteellisen ongelman olemassaolon. Kun se rakenteellinen ongelma poistuu, tietysti tällainen haittaverokin menettää merkityksensä.

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Ed. Röntyselle olisin vain esittänyt mielipiteeni siitä, kun hän totesi, että hänkin yrittää leipää viljelystä ottaa ja tarvitaan tietysti fosforipitoisia aineita. Näitä tarvitaan paljon juuri monille sellaisille tiloille, joiden omistajat saavat suurimman osan tuloista muualta. Tämä on eräs ongelma. Jos olisi jokaisella vain yksi tulonlähde, näitäkään ongelmia ei tässä laajuudessa olisi.

Ed. Renko: Arvoisa puhemies! Ed. Ollilalle toteaisin, että maatalouden ympäristöinvestointien siirtyminen maa- ja metsätalousministeriön pääluokkaan on tietenkin hyvä asia ja totta. Mutta kysymys kai on siitä, että määrä on hyvin rajallinen ja avustuksia ei voida antaa koko maassa. Näin ollen summa, mikä sinne ehkä on tulossa, riittää ja enteilee sitä, että säädöksiä ei aiota muuttaa. Sen käypä arvo ottaen huomioon, että vesilaki tulee kiristymään, ei ole vielä riittävä. Siinä pitäisi saada alueellisuus mukaan ja laki koko maata kattavaksi ja riittävät määrärahat sekä avustusprosentti 40:een.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Pekkarinen ed. Kääriäisen kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; joka ei sitä hyväksy, äänestää "ei". Jos vähintään 2/3 annetuista äänistä on jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten se on rauennut.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

R. Aho, Ahonen, Aittoniemi, Ajo, Ala-Harja, Andersson, Apukka, Astala, Backman, von Bell, Björklund, Dromberg, Hacklin, Halonen, Hilpelä, Holvitie, Häkämies, Ikkala, Jaakonsaari, Joenpalo, Jokinen, Jouppila, Jurva, Jääskeläinen, Kalima, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Knuuttila, Kärhä, Laaksonen, Lahti-Nuuttila, M. Lahtinen, Lamminen, Lapiolahti, Linnainmaa, Louvo, Löyttyjärvi, Metsämäki, Miettinen, Muttilainen, Myller, Männistö, Mönkäre, Mörttinen, Nordman, Nyby, Nyman, Ollila, Paavilainen, Paloheimo, Pesola, Pietikäinen, Pohjola, Puisto, Pulliainen, Puolanne, Rajamäki, Rantanen, Rehn, T. Roos, Rusanen, Sasi, Savela, Skinnari, Säilynoja, Särkijärvi, Taxell, Tykkyläinen, Uosukainen, Urpilainen, Wahlström, Valli, Vastamäki, Wasz-Höckert, Viinanen, Vistbacka, Vähänäkki ja Zyskowiec.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Alaranta, Almgren, Anttila, Fred, Hautala, Heikkinen, Huuhtanen, Ikonen, Jokiniemi, Jätteenmäki, Kankaanniemi, Kauppinen, Kettunen, Kietäväinen, Koistinen, Kuuskoski-Vikatmaa, Kääriäinen, Mattila, Mäkipää, Nieminen, Pekkarinen, Peltari, Pesälä, Pokka, Puska, Renko, Riijjärvi, Ryynänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Sarapää, Sillanpää, Siuruainen, Tenhiälä, Vihriälä ja Väistö.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aaltonen, E. Aho, Alho, Antvuori, Björkstrand, Bärlund, Donner, Elo, Gustafsson, Haavisto, Helle, Hetemäki-Olander,

Hietala, Hokkanen, Hurskainen, Hämäläinen, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Joutsensaari, Juhantalo, Junnila, Järvenpää, Järvisalo, Kalliomäki, Kanerva, Karkinen, Kemppainen, Kohijoki, Kokko, Korkia-Aho, P. Lahtinen, Laine, Laitinen, Laurila, Lax, Lehtosaari, P. Leppänen, U. Leppänen, Lindroos, Louekoski, Luttinen, Majjala, Malm, Melin, Moilanen, Mäkelä, Mäki-Hakola, Niinistö, Paakkinen, Paasio, Perho, Pohjanoksa, Puhakka, Pystynen, Ranta, Rauramo, Renlund, Rinne, J. Roos, Saari, Saastamoinen, Salolainen, Savolainen, Seppänen, Soininvaara, Stenius-Kaukonen, Suominen, Taina, Tennilä, Tiuri, Turunen, Tähkämaa, Törnqvist, Uitto, Valo, Varpasuo, Westerlund, Viljanen, Virolainen, Vuoristo, Vähäkangas, Väyrynen ja Väänänen.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 79 jaa- ja 37 ei-ääntä; poissa 83. (Koneään. 13)

Eduskunta on hyväksynyt toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Ehdotus laiksi maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 163

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 42

Suuren valiokunnan mietintö n:o 130

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Laaksonen: Herra puhemies! Tämän vientikustannusmaksulain käsittelyn yh-

teydessä vasemmistoliiton eduskuntaryhmän taholta on kiinnitetty huomiota myös maataloutemme ylituotanto-ongelmiin, ja on syytä todeta, että tämän vientikustannusmaksulain avulla ei näitä maatalouden ongelmia ratkaista. On todettava, että vientitukeen tarvittavat rahat tulevat kalliiksi kuluttajille, veronmaksajille, ja myös maanviljelijöille tämän lain mukaan. Viimeisten kahden vuoden aikana vientitukeen on tarvittu kaksinkertainen määrä rahaa, toisin sanoen nousu on 1,5 miljardista yli 3,3 miljardiin markkaan. Niin kuin totesin, tämä on tullut tavattoman kalliiksi kuluttajille.

Herra puhemies! Valiokunnan mietintöön liitettyyn vastalauseeseen viitaten ehdotan, että perusteluissa todettaisiin seuraavaa:

”Todeten, että hallitus on ollut piittaamaton jatkuvasta maatalouden ylituotannosta, minkä takia maanviljelijät joutuvat itse osallistumaan tuotantonsa markkinointiin ja minkä takia veronmaksajat joutuvat vuosittain tukemaan usealla miljardilla markalla elintarvikevientiä sen sijaan, että maataloustuotantomme määrä olisi sopeutettu viljelijäväestön aseman huomioon ottavalla tavalla kotimaiseen kysyntään, eduskunta edellyttää, että hallitus laatii tasapainoisen ja hallitun ohjelman maatalouden ylituotannon vähentämiseksi ja tuo siitä eduskunnalle lakiesityksen ensi tilassa.”

Ed. Wahlström: Herra puhemies! Kannatan ed. Laaksosen tekemää ehdotusta.

Ed. Kettunen: Herra puhemies! Tällä hetkellä voimassa olevat maataloustulolaki ja lait vientikustannusmaksusta ja muista markkinointimaksuista, joita tämäkin kolmannessa käsittelyssä oleva lakiesitys koskee, eivät tasapuolisesti kohtelee maata maantieteellisesti, eri alueiden viljelijöitä, eivätkä ota huomioon sitä, että yhdessä osassa maata viljelyolosuhteet ovat huomattavasti erilaiset, vaikeammat kuin jossakin muussa osassa maata. Lisäksi vientikustannusmaksuihin joutuvat osallistumaan samalla tavalla pienviljelijät, perheviljelijät, jotka todellisuudessa eivät vientikustannuksia ja ylituotantoa aiheutakaan. Siksi, herra puhemies, ehdotan, että perusteluissa lausuttaisiin seuraavaa:

”Eduskunta edellyttää, että maatalouden osuutta ylituotannon markkinoinnin kustannuksissa ohjataan aiheuttamisperiaatteen

suuntaan ottaen huomioon myös laajan maamme erityisolosuhteet. Tämän periaatteen toteuttaminen edellyttää muun muassa sitä, että suuret, teollisuusmaista tuotantoa harjoittavat tilat osallistuvat suhteessa suuremmalla osuudella ylituotannon markkinointiin.

Samoin eduskunta edellyttää voimakkaita hintatason alentamista pysyvästi niin merkittävästi, että esimerkiksi eläkeläisten ei tarvitsisi hakea edullista voita Ruotsista.”

Ed. Jurva: Herra puhemies! Kannatan ed. Kettusen tekemää ehdotusta.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Laaksosen esittämä ponsi on ihan hyvää tarkoittava. Sitä olisi voinut vielä ohjeellisesti ohjata tiettyyn suuntaan eli siihen suuntaan, kuinka käytettäisiin ne puoli miljoonaa tällä hetkellä ylituotantoa aiheuttavaa peltohehtaaria.

Me vihreät olemme ehdottaneet, että nuo puoli miljoonaa peltohehtaaria käytettäisiin rypsin ja ohran viljelyyn ylimenokauden tilanteessa niin, että rypsillä tuotettaisiin rypsiöljyä traktorien polttoaineeksi ja ohrasta valmistettaisiin etanolia, joka sekoitettuna bensiiniin olisi myöskin polttoainekäytössä. (Ed. Almgren: Siihen etanoli sopii!) — Näin nimenomaan päästäisiin siihen, että ed. Almgren rauhoittuisi kerta kaikkiaan puheisaan. — Lisäksi ylituotannosta päästäisiin järkevällä tavalla eroon.

Ed. Sasi: Herra puhemies! Täällä on tehty hyvää tarkoittavia ponsia, mutta niissä ei ole oikeastaan esitetty mitään kunnollisia keinoja, joilla voitaisiin maatalouden tilanetta parantaa. Mielestäni maatalouden tilanne on varsin vakava. Tänä vuonna vientituki kaiken kaikkiaan maataloudelle tulee olemaan 3,3 miljardia markkaa, josta yhteiskunnan osuus on 2,5 miljardia markkaa, ja ensi vuonna summa on 3,1 miljardia markkaa ja siitä yhteiskunnan osuus 2,4 miljardia markkaa. Nämä ovat varsin suuria summia, jos ajatellaan niitä muutoksia, mitä eduskunnassa hallituspuolueiden ryhmät ovat tehneet.

SMP:n ponnassa vaaditaan, että aiheuttamisperiaatetta pitäisi toteuttaa. Tämä hallituksen esitys juuri pyrkii toteuttamaan mahdollisimman tasapuolisesti aiheuttamispe-

riaatetta, toisaalta viljatilojen ja toisaalta maitotaloustilojen kesken.

Populistisesti voitaisiin ehkä todeta, että kun asiantuntijoilta tiedusteltiin, mitä yhden lehmän tukemisen suomalaisessa maataloudessa merkitsee, kuultiin, että yksi lehmä suomalaisessa maataloudessa saa 3 000 markkaa vuodessa tukea. Todettakoon tähän vertauksena, että tällä hetkellä lapsilisä on 293 markkaa kuukaudessa eli vuodessa noin 3 600 markkaa eli suurin piirtein samaa luokkaa. Jos erotellaan pelkästään ne lehmät, jotka tuottavat maitoa ylituotantoon, näitten tuki on kai kaiken kaikkiaan yli 10 000 markkaa, joten jotakin maatalouden tuelle pitäisi tehdä. Nyt kaivattaisiin konkreettisia hyviä ehdotuksia, millä mennään eteenpäin.

Ed. Anttila: Herra puhemies! Ed. Kettusen nimissä jaettu perustelulausuma ja erityisesti sen teksti, jossa puhutaan markkinointivastuun lisäämisestä nimenomaan aiheuttamisperiaatteen suuntaan, mielestäni on toteutettu, juuri niin kuin ed. Sasi äsken totesi, sillä lainsäädännöllä, jota nyt olemme hyväksymässä. Eli nyt ensimmäistä kertaa tuotekohtaista vastuuta säädetään maatalouteen. Totta kai tästä seuraa, että niiden, jotka tuottavat enemmän, markkinointivastuu on myös suurempi, koska se joka kilolta ja litralta kannetaan. Eli ed. Kettusen ehdotuksen ensimmäinen kappale toteutuu tällä lainsäädännöllä. Siinä mielessä katsonkin, että en missään tapauksessa tule äänestämään sen puolesta.

Ed. Rajamäki: Herra puhemies! Todella hämmästyneenä kuuntelen vasemmistoliiton ja kokoomuksen edustajien puheenvuoroja, kun puhutaan maatalouden ylituotantotilanteesta. Missä te olitte silloin, kun sosialidemokraatit eduskunnassa ainoana ryhmänä vastustivat vuoden 89 keväällä nykyisen maataloustulosopimuksen solmimista, tuotantoon sidotun, väärin rakennetun vientiosuusjärjestelmän luomista tähän maahan. Se siirsi välittömästi mm. suoraan veronmaksajien maksettavaksi rasvan kulutuksen laskusta seuranneet kustannukset, yli 90-prosenttisesti.

Toisaalta sopimus tänä päivänä näkyy mitä karmeimmin myös siinä, että viljan ylituotannon vientitukitarve kotimainen tuet-

tu käyttö huomioon ottaen on noussut hallituksenkin syyskuussa esittämästä 1 000 miljoonasta kilosta 1 470 miljoonaan kiloon. Olemme tilanteessa, jossa tuottaja saa 2 markkaa 50 penniä vehnäkilosta ja maailmanmarkkinahinta on 24 penniä kilo. Viljavarastoon ostetaan velkarahalla 14 prosentin korolla tätä viljaa ja maksetaan sen lisäksi vielä 11 penniä kilosta, kun sitä säilytetään siellä. Rukiin viljelyalan pienentämistä huomioon ottamatta meillä on tällä hetkellä yli kolmen vuoden rukiit varastossa.

Todella täytyy sanoa, että on erikoista, kun on yritetty näitä tosiasioita valiokunnassa mietintöön kirjata, että sosialidemokraatit ovat jääneet tosiasoiden kirjaamisesityksissäkin yksin, ja maa- ja metsätalousvaliokunnassa on erittäin hyvät MTK:n edustajat niin kokoomuksesta kuin vasemmistoliitostakin. Toivoisi, että näitten puheiden jälkeen esittämiämme edes näennäisiä korjauksia, edes näennäisiä tuotannonrajoitustoimenpiteitä tehtäisiin, kun suuri virhe on tehty.

Ed. Laaksonen: Herra puhemies! Ed. Sasin puheenvuoron johdosta toteaisin, että on tietysti totta, että nyt tarvittaisiin konkreettisia toimenpiteitä. Me ehdotamme tässä eduskunnan päätettäväksi, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin.

Kun te ed. Sasi kokoomuksesta ja ed. Rajamäki SDP:stä olette päähallituspuolueista, teidän tehtävänänne on tehdä tähän ongelmaan konkreettisia ehdotuksia eikä suinkaan meidän, välttämättä. Toki tiedämme niistä ongelmista, joita maataloudessa on liittyen myös vientikustannuksiin ja vientituen epäterveeseen tilanteeseen ja siihen kasvuun, jota nyt on tapahtunut. Niin kuin puheenvuorossani totesin, vientituki on kasvanut 1,5 miljardista 3,3 miljardiin.

Ed. Rajamäki, meidän edustajamme Asko Apukka ei tietävästi ole MTK:n palkkalistoilla, niin että kyllä varmasti pienviljelijäväestön ja veronmaksajan ääni kuuluu enemmän kuin MTK:n ääni vasemmistoliiton edustajan taholta maa- ja metsätalousvaliokunnassa.

Ed. Kettunen: Herra puhemies! Ed. Anttilan puheenvuoron johdosta totean, että siinä kuului nimenomaan Etelä-Suomen suurten ökyisäntien ääni. Totta kai myönnän, että tässä lakiehdotuksessa lähdetään

hieman oikeaan suuntaan, koska myöskin viljalle säilytetään vientikustannuksia, mutta on täysin riittämätön tuo linjaus. Täytyisi lähteä siihen suuntaan, että suuret tilat suhteessa maksavat enemmän vientikustannuksia kuin pienet, jotka todellisuudessa ovat syyttömiä ylituotantoon.

Minä olen erittäin iloinen siitä, että eräät keskustan edustajat ovat käyneet minulle ilmoittamassa, että tulevat tukemaan tätä pontta, koska tämä on järkevä ja tukee nimenomaan Itä- ja Pohjois-Suomen ja muiden huonojen alueiden pienviljelijävaltaista maataloutta.

Samalla totean, että nyt olisi hyvä aika alentaa voin hintaa tuntuvasti. On tulossa joulu, ja paljon emännät kotona leipovat, olisi menekkiä voille. Tiedämme, että margariinin hintaa ollaan alentamassa.

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Ed. Rajamäki syyttää kyllä väärään suuntaan, jos tännepäin syytöksiä esittää. Kyllä kai hallitus on vastuussa ja siellä myöskin yhtenä vaikuttajana sosialidemokraattien ryhmä, jossa ed. Rajamäkikin vaikuttaa.

Jos tämän päivän suurissa tavarataloissa, pienemmissäkin, hakee elintarvikkeita, kaikki pakkaukset ovat ulkomaisia. Suomalaisia korppujakaan ei löydä oikeastaan mistään. Kyllä kai tässä nyt ongelmia. Ulkoa tuodaan ravinto tänne. Miten omat tuotteet sitten voidaan kuluttaa?

Ed. Ollila: Herra puhemies! Ed. Rajamäelle — joka jo pyytääkin puheenvuoroa — huomautan, että eduskunta ei ole tällä kaudella hyväksynyt yhtään sellaista lakia, jonka puolesta sosialidemokraatit eivät tässä salissa olisi äänestäneet, joten on turhaa vastuun pakoilua puhua, että muut ovat tehneet niin eivätkä niin kuin sosialidemokraatit ovat halunneet. Missä, ed. Rajamäki, nuo puheet ovat olleet silloin, kun vaalit ovat olleet kauempana? Tämä on nyt kovin läpinäkyvää.

Aivan turhaa on puhe rukiin paljoudesta. Se asia on hoidettu. Nyt ei ole ruista kylvössä, se on hoidettu rukiin markkinointimaksulla. Täytyy, ed. Rajamäki, toki muistaa sekin tosiasia, miten monta vuotta, varmaan parikymmentä, meillä oli rukiista pulaa ja ruista yritettiin saada viljelyyn. Nyt sattui tulemaan pari poikkeuksellisen hyvää vuotta

peräkkäin, ei varmasti ole tulossa lähitulevaisuudessa, ja ne synnyttivät tämän ongelman. Kyllä me liiaruokiin kanssa pärjäämme, se tuskin on sellainen ongelma. Tässä nimenomaan nyt säädetään siitä, miten vientikustannuksista yleensä selvittää, joten toivoisin, että ed. Rajamäki voisi pikkuisen rauhoittua.

Ed. Rajamäki: Herra puhemies! Tiedän, että näitä asioita on jopa tietoisesti pyritty pitämään julkisesta keskustelusta piilossa, esimerkiksi tuen kohdistuminen ja veronmaksajien selässä roiskuva veroruoska maatalouden takia. Ed. Ollila voi lukea pöytäkirjoista kevään 1989 sosialidemokraattien kommentit, jotka johtivat mm. siihen, että ensimmäisen kerran maataloustulosopimuksen yksi kohta eli ykköskohta jätettiin toteuttamatta. Myös sosialidemokraattien esityksestä on hyväksytty Gatt-lausuma, jolla edellytetään maataloustulosopimuksen tarkistamista kansallisten paineiden johdosta. Valitettavasti sosialidemokraatit ovat ainoa ryhmä, joka vaatii kohtuutonta laskua korjattavaksi jo maan sosiaaliturvan kehittämisen, työ- ja koulutuspolitiikan turvaamisen kannalta.

Tässä yhteydessä kokoomuksen käyttäytyminen sinänsä on erikoista. Ministeri Salonen esiintyy pääkaupunkiseudulla ja ed. Ollila hoitaa asiat valiokunnassa, mutta ihan eri tavalla. Tässä näkyy kokoomuksen kah-tiajakaisuus. Kokoomuksen pitäisi nyt vihdoin viimein päättää, onko se muuttamassa MTK:n harjoittamaa maatalouspolitiikkaa vai jatketaanko sitä kepun kloonina.

Tässä suhteessa tarvitaan olennaisia muutoksia, ja silloin tietysti täytyy mennä tuotantosopimuksiin tästä tuotantoon sidotusta järjestelmästä. Sitä muuten viljan osalta jo valmistellaan. Ministeri Pohjolan monia hyviä välttämättömiä pikaisia ratkaisuja on ryhdyttävä suorittamaan. Myös tavoitehintaluettelosta on kerta kaikkiaan poistettava tuotteita kuten kananmunat, joista on kolmanneksen ylituotantoa, ja monia muita välttämättömiä ratkaisuja on tehtävä. Nykyinen maataloustulosopimus on ollut suuri virhe. Ei siinä tietysti auta se, että pöytäkirjoista löytyy minunkin ja sosialidemokraattien kritiikki. Se virhe on erehdytty tekemään, mutta vihdoin se on voitava korjata.

Ed. Wasz-Höckert: Herra puhemies! Mielenkiinnolla seuraan tätä keskustelua ja odotan jatkuvasti sitä hetkeä, jolloin terveystalouden pääsisi maatalouspolitiikkakeskusteluun mukaan. Täällä puhuttiin voista ja margariinista. Samanaikaisesti kaikki kovasti koetamme lisätä maamme ohitusleikkauksapasiteettia, mutta teemme kovin vähän muuttaaksemme Suomen kansan ravintotottumuksia, joiden mukaisesti tulisi suunnitella järkevää maatalouspolitiikkaa.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Ihmetelen miten ed. Rajamäki sanoi, että sosialidemokraatit ovat täällä ainoa ryhmä, joka jne. Miten niin ainoa ryhmä, joka täällä vaatii maataloustuotantoa järkipäristettäväksi? Emme vaadi maataloustuotantoa lopetettavaksi niin kuin sosialidemokraatit, mutta tuen suuntaamista eri tavalla kuin tänä päivänä.

Teen ed. Rajamäelle erikoistarjouksen tässä tilanteessa: Meillä on tulossa äänestykseen perustelulausuma, jossa hallitukselle esitetään tehtäväksi pohtia keinoja, joilla voitaisiin päästä irti vientimaksuista. Jos todella olette sitä mieltä ja olette ainoa ryhmä, niin tarjoan teille mahdollisuuden muiden ryhmien kanssa eikä vain ainoana ryhmänä olla tällä kannalla.

Ed. Saari: Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäen puheenvuoroon toteaisin, että siltä osin siihen voi yhtyä, että olisi aika kokouksen todellakin valita jokin linja maatalouspolitiikassa, että ei oltaisi aivan laidalla ja toisella.

Mutta kaiken kaikkiaan haluaisin palauttaa mieliin viime torstai-illan, jolloin tässä salissa hyväksyttiin yksimielisesti laki siitä, että ulkomaanliikenteessä olevien lastialusten miehistöjen palkkaamiseen myönnetään valtion tukea 50 000 markkaa henkeä kohti. Silloin kun totesin, että tämä hyväksyttiin yksimielisesti, vetosin edustajiin, että joskus voitaisiin myös maatalouden tukea käsitellä yhtä asiallisesti ja kiihottomasti, ettei joka kerta, kun maatalouden tukea käsitellään, tarvitsisi käydä tällaista inhottavaa, yhtä väestönosaa halventavaa keskustelua.

Ed. Ollila: Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäen arvostelemaa kokoomuslaista maatalouspolitiikkaa on tällä kaudella tehty minis-

teri Pohjalan johdolla. Se on yleispuolueen politiikkaa, jolla turvataan toimeentulon kehitys kaikille väestöryhmille. Se, että maataloudessa on ongelmia, jotka johtuvat liika-tuotannosta, on toki tosiasia, ja sitä pyritään hoitamaan kuten sanoin mm. käsiteltävänä olevalla lailla. Kyllä ed. Rajamäki tuon palopuheensa saa pitää vielä monta kertaa — vielä useamman kerran kuin on sen jo pitänyt — koska ei tätä ongelmaa pystytä hetkessä korjaamaan.

Tämä johtuu siitä, kuten sanoin, että ylijäämä on poikkeuksellisen suuri kahden poikkeuksellisen suuren sadon johdosta, ja tässä on myös omat historialliset syynsä, joita ed. Rajamäen sopisi miettiä ja muistella. Maatalouden avulla on tässä maassa hoidettu suuria ongelmia niin torpparivapautuksen yhteydessä kuin sotien jälkeenkin, jolloin asuttamalla ihmisiä maaseudulle turvattiin hyvin keskeisiä yhteiskuntapolitiikan asioita. Toivottavasti ed. Rajamäki joskus pysähtyy touhuamiseltaan ja puhumiseltaan miettimäänkin.

Ed. Apukka: Herra puhemies! Ed. Rajamäki edustaa täällä todella johdonmukaisesti sosialidemokraattista maataloutta, kun hän puhuu sillä tavalla kuin puhui. He ovat olleet kymmeniä vuosia toteuttamassa sellaista maatalouspolitiikkaa, jolla tuki ohjataan tuotannon mukaan aina suuremmille ja suuremmille tiloille. Yhtä johdonmukaisesti aina vaalien alla ruvetaan puhumaan siitä, miten tukea pitäisi karsia. Mielestäni tämä on niin johdonmukaista sosialidemokraattista maatalouspolitiikkaa, että ed. Rajamäelle pitäisi mitali antaa.

En ymmärrä sitä, koska me SKDL:nä ja vasemmistoliittona olemme useita kertoja esittäneet täällä ja valiokunnassa, että meillä pitäisi litroihin ja kiloihin perustuvista tuista päästä eroon ja siirtyä asteittain tilakohtaiseen tukeen, jolloin ohjattaisiin tukea sinne, minne se todella kuuluu, kyllä demarit aina kentällä puhuvat joka paikassa, että näin pitäisi tehdä, mutta edellisenkin kerran, kun täällä äänestettiin siitä, niin yhtään lapaa en havainnut ed. Rajamäen uhosta huolimatta.

Päinvastoin tällä hetkellä ollaan tekemässä taas uutta maaseutuelinkeinolakia, jossa taroituksella maatalouden tukea suunnataan lain perustelutekstin mukaan entistä suuremmille tiloille. Unohdetaan tuen sosiaalinen

luonne kokonaan, ei laiteta tuelle rajaksi ollenkaan omaisuuksia jne. Kun ajatellaan vielä Gatt-tarjousta, mikä on tehty, niin jokainen meistä tietää, että jos tukea ei ruveta suuntaamaan toisella tavalla, se johtaa pienimpien tilojen kuolemaan. Sekö on sosialidemokraattien maatalouspolitiikan tarkoitus?

Ed. Rajamäki: Herra puhemies! On selvää, että ylituotantotilanne on erityisen raskas pientuottajille nimenomaan haja-asutusalueiden elinvoimaisuuden kannalta, ja siinä myös suurtuottajat istuvat veronmaksajien housuilla. Tässä tilanteessa ammatillinen ja myös poliittinen työväenliike saa mennä peilin eteen siitä, että on sallinut tällaisen tilanteen kehittyvän tähän maahan. Valitettavasti vasemmistoliitolla on siinä oma merkittävä osansa. Tässä talossa vasemmistoliito ei kovin voimakkaasti ole veronmaksajien ja palkansaajan näkökulmaa tuonut esille.

Sosialidemokraatit ovat lähteneet omavaraisuusvaatimuksen turvaamisesta maatalouspolitiikassa, mutta sellaisen, joka ei syydä verorahoja miljardikaupalla tilanteesta, jossa maassa on sosiaaliturvan, eläkepolitiikan ja aluepolitiikan mahtavia rahoitustarpeita. Tiedämme myös, mitkä ajat maamme kohtaavat mm. työllisyysmielessä. Silloin on pakko muuttaa suuntaa. On valitettavaa, että teidän tapanne puuttua asiaan on vain ed. Seppäsen kaltainen propagandaponsitehtailu tässä salissa. Sillä ei nimittäin muuteta yhtään mitään.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Apukka osui puheenvuorossaan varsin olennaiseen asiaan eli tilakohtaiseen tukeen. Hänen olisi kuitenkin ollut hyvä ajatella asiaa myös meidän pohjoissuomalaisen kannalta ja tähdentää sitä, että tilakohtaisen tuen tulee olla alueellisesti porrastettu, jotta maantieteelliset olot tulisivat huomioon otetuiksi. Silloin olemme todella oikeilla jäljillä. Kuten ensimmäisessä puheenvuorossani totesin, jos puoli miljoonaa hehtaaria hoidetaan ylimenokautena järkevällä polttoainetuotannolla kuntoon ja sitten siirrytään tilakohtaiseen tukijärjestelmään, joka on alueellisesti porrastettu, kaikkein vähimmillä markoilla veronmaksaja selviää tästä asiasta, ja myöskin ystävämme ed. Rajamäki voi ottaa

jonkin toisen aiheen keskeiseksi eduskunta-teemaksi.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu on sikäli valitettavaa, että se osoittaa, kuinka erimielinen eduskunta on silloin, kun maatalouspolitiikasta puhutaan. Haluaisin todeta ensinnäkin sen tosiseikan, että ilmeisesti maatalous tulee olemaan 1990-luvun suurin ongelma Suomessa ja nimenomaan maatalouden sopeuttaminen eurooppalaisiin olosuhteisiin.

Haluaisin viitata erityisesti Ruotsin esimerkkiin. Viime keväänä Ruotsin eduskunta yksimielisesti teki hyvin radikaaleja ratkaisuja Ruotsin maatalouden sopeuttamiseksi eurooppalaisiin olosuhteisiin ja nimenomaan markkinaelementtien tuomiseksi ruotsalaiseen maatalouteen. Kaikkein keskeisin kysymys meillä onkin, että tämä mielestäni pitkälti sosialistinen maatalousjärjestelmä puretaan ja mennään entistä tehokkaampaan maataloustuotantoon ja tuodaan markkina-talouden elementtejä mukaan. Vain tällä tavalla voidaan pelastaa maataloudesta se, mikä siitä pelastettavissa on. Toki täytyy muistaa ottaa mukaan niin kuin Ruotsissakin sosiaalinen aspekti, että ihmisestä pidetään huolta suuren rakennemuutoksen yhteydessä.

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki on todella tässä salissa kunnostautunut sillä, että hän toistamiseen tuo esille sen, kuinka miljarditukia syydetään maataloudelle. Tässä yhteydessä haluan muistuttaa siitä, että maatalouden lisäksi Suomessa valtio tukee mm. telakkateollisuutta. Tekee mieli kysyäkin, kenen etua se palvelee, että tällä tavalla asioita keskustelutetaan. Jos kerran käsitellään valtion tukea teollisuudelle, yritystoiminnalle ja maataloudelle, silloin pitää ottaa kaikki eri lohkot mukaan.

Mikä on se syy, että sosialidemokraatit nostavat nimenomaan maatalouden ainoaksi silmätikuksi? Onko siinä vain synnä se, että halutaan tällä tavalla tehdä politiikkaa? Sosialidemokraattien ansiota pitkälti on se, että tänä päivänä Suomessa nuorten usko maatalouden ja maaseudun tulevaisuuteen on todella menossa. Keskustelu, jota demarit ovat ylläpitäneet, on todella aikaansaanut varsin valitettavan tilanteen maaseudulla.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Ed. Rajamäki puhui jotakin ponsista ja propagandasta. Itse haluaisin hänen käyttämänsä puheenvuoron jälkeen kiinnittää huomion yhteen asiaan. Sosialidemokraatit ovat neljännesvuosisadan ajan olleet yhteen menoon hallituksessa lyhyttä aikaa lukuunottamatta ja silloinkin hallituksessa oli sosialidemokraatteja. He ovat vastuussa tästä maatalouden tukijärjestelmästä, joka perustuu määrän maksimoimiseen. Ei ole sellaista vaihtoehtoa, että hallitukset olisivat tehneet maatalouspolitiikkaa, joka ei olisi ollut sosialidemokraattien maatalouspolitiikkaa. Sosialidemokraatit ovat neljännesvuosisadan vastanneet siitä, että järjestelmä on sellainen kuin se tänä päivänä on, ja sosialidemokraatit ovat olleet siis kalliin ruoan kannalla. Turha sitä on enää rypistää siinä vaiheessa, kun vaalit ovat tulossa ja täytyy koettaa sanojen ja tekojen ristiriitaa sanojen avulla muuttaa.

Tilanne on nimittäin se, että on tulossa myös liikevaihtoverolaki. Siihen ei sisälly elintarvikkeiden liikevaihtoverottomuutta. Ja sosialidemokraatit ovat siinäkin asiassa hallituksessa. Mitä sosialidemokraatit ovat tehneet maassamme sellaista, että olisi saatu aikaan järkevä maatalous ja alhaisemmat elintarvikkeiden hinnat? Eivät mitään. Nyt ed. Rajamäki tulee syyttämään muita siitä, että tehdään vain propagandaa.

Ed. Röntynen: Herra puhemies! Olen suurella mielenkiinnolla seurannut käytyä keskustelua. Aina kun maataloudesta puhutaan, tunteet kuohahtelevat ja asiaa katsotaan vain yhdeltä puolelta. Täällä nimittäin puhuttiin, että ensi kertaa on tulossa katot tuotteille. Kyllä kai maidontuottajilla on ollut jo pitkään. Voi tuottaa määrätyn määrän maitoa, ja jos tuottaa siitä yli, se on kannattamatonta.

Puhutaan peltoalasta. Silloin kun peltoa aletaan supistaa pois tuotannosta, entisiä tai jääviä hehtaareja lannoitetaan entistä enempi eli pyritään repimään sama tuotos yhä pienemmiltä peltohehtaareilta. Eikö olisi järkevää, nyt kun lannoitteita ei saa eikä kohta kannata käyttää, kun ne ovat niin kalliita, että pidettäisiin tämä peltoala tuotannossa ja otettaisiin isommalta alalta sama sato? Se tuntuisi järkevältä.

Ei tukeminen niin yksipuolista ole. On myös muistettava se, että meillä aika monet

elintarviketeollisuusyritykset pyörivät maatalouden ympärillä ja myös metalliteollisuus. On valitettavaa, jos sieltä joutuu ihmisiä lomille. Jos maatalous voi huonosti ja sillä ei ole ostokykyä, näin siinä tulee käymään.

Kun rajoituksia ruvetaan laittamaan, mielestäni ne pitäisi laittaa vuorineuvoksille ja sellaisille viljelijöille, joilla on satoja hehtaareja peltoa ja jotka eivät asu tilalla, asuvat kaupungeissa, ja palkattu työvoima tekee työt. Täältä sitä pitäisi ruveta karsimaan ja antaa niiden pienviljelijöiden viljellä, jotka repivät siitä jokapäiväisen leipänsä, joille se on elintärkeää.

Yksi asia on myös se, että jos sosiaalipolitiikka on kunnossa, uskon, että eläkeläisten ei tarvitse viljellä maata, vaan he mielellään jäisivät eläkkeelle. Mutta ei 1 600—1 700 markalla kuukaudessa pärjätä. Tässä olisi tekemistä, ja tämä olisi yksi ratkaisu varmasti ylituotanto-ongelmaan.

Ed. Rantanen: Herra puhemies! Vastaan ed. Anttilalle, kun hän kysyi, miksei samalla kertaa puhuta kaikista tuista tai että pitäisi samaan aikaan puhua teollisuudelle suunnattavasta tuesta, kun maatalouden tuestakin puhutaan. Ehkä kysymys on tällä kertaa siitä, että on käsittelyssä asia n:o 11 eli ehdotus laiksi maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta. Tästä saattaisi olla vain kysymys eikä sen kummemmasta.

Toteaisin ed. Röntyselle vielä, että toimeentulotuki on tietysti hiukan korkeampi kuin 1 600 markkaa.

Ed. Rajamäki: Herra puhemies! Olen erittäin iloinen, että edes vaalit sen verran merkitsevät, että ensimmäisen kerran kuulee täällä salissa vasemmistoliiton edustajien puhuvan ylituotannosta ja sen veronmaksajille aiheuttamista kustannuksista. Olen erittäin halukas korostamaan ed. Anttilasta poiketen sitä, että maatalouspolitiikasta me puhumme eikä maatalouden tuottajista.

Koko maatalouspolitiikka laajemmin pitää ottaa esille. Maaseudun elinvoimaisuus ja myös tuottajien etu on se, että emme olisi joutumassa siihen matokuuriin, mihin tässä maassa nyt joudutaan. Siinä häviää pienet ja siinä häviää maaseutu. Tätä me olemme yrittäneet puhua, mutta kepu on ollut iisakinkirkkoa rakentamassa tässä hommassa ja lasku on sen mukainen.

Lasku on suurin piirtein sitä luokkaa, että 80-luvulla käytettiin vientitukeen suoraan momentilta laskien 43 miljardia markkaa ja vähintään sen verran ylituotannon rajoitustoimenpiteisiin. Voi todella kysyä, mitä sillä rahalla olisimme voineet tehdä pienyritystoiminnan, elinkeinotoiminnan, koulutuksen, sosiaaliturvan kehittämiseksi niin maalla kuin kaupungissa. (Ed. Seppänen: Olivatko sosialidemokraatit vastaan?)

Tilanne tänä päivänä on nimenomaan se, jos ed. Seppänenkin kuuntelisi edes tosiasiota, jonka viljavarastostakin voi tietysti tarkistaa, että tänä päivänä verorahoja käytetään jokaisen vehnäkilon vientiin, jos vehnää viedään, 2,15 markkaa kilo ja maailmalla sen hinta on 24 penniä, kauran ja ohran hinta 25 penniä kilo.

Tässä tilanteessa täytyy toivoa vasemmistolitonkin edustajien ja ed. Seppäsenkin erityisesti kunnostautuvan valiokuntatyössä tässä asiassa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Laaksonen ed. Wahlströmin kannattamana ehdottanut vastalauseen mukaista perustelulausemaa.

Ed. Kettunen on ed. Jurvan kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että maatalouden osuutta ylituotannon markkinoinnin kustannuksissa ohjataan aiheuttamisperiaatteen suuntaan ottaen huomioon myös laajan maamme erityisolosuhteet. Tämän periaatteen toteuttaminen edellyttää muun muassa sitä, että suuret, teollisuusmaista tuotantoa harjoittavat tilat osallistuvat suhteessa suuremmalla osuudella ylituotannon markkinointiin. Samoin eduskunta edellyttää voimakkaimman hintatason alentamista pysyvästi niin merkittävästi, että esimerkiksi eläkeläisten ei tarvitsisi hakea edullista voita Ruotsista."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Lopuksi on äänestettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Laaksosen ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Laaksosen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 66 jaa- ja 39 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 92. (Koneään. 14)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kettusen ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Kettusen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 74 jaa- ja 12 ei-ääntä, 22 tyhjää; poissa 91. (Koneään. 15)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Ehdotus laiksi mittatekniikan keskuksista

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 165

Talousvaliokunnan mietintö n:o 7

Suuren valiokunnan mietintö n:o 131

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Ehdotus laiksi teknillisestä tarkastuskeskuksesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 166
Talousvaliokunnan mietintö n:o 8
Suuren valiokunnan mietintö n:o 132

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Ehdotus laiksi ulkomaanliikenteen lastialusten kilpailuedellytysten edistämisestä

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 152
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 5
Suuren valiokunnan mietintö n:o 128

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Ehdotus laiksi valtioneuvoston ministeriöiden lukumäärästä ja yleisestä toimialasta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 134

Puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 4
Suuren valiokunnan mietintö n:o 129

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Puhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 16) ja 17) asia.

18) Eduskunnan pankkivaltuusmiesten kertomus 1989

Ainoa käsittely
Mainittu kertomus (K n:o 4)
Pankkivaliokunnan mietintö n:o 6

Puhemies: Käsittelyn pohjana on pankkivaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Knuuttila: Herra puhemies! Esillä on eduskunnan pankkivaltuusmiesten kertomus pankkivaliokunnalle vuoden 1989 toiminnasta. Se käsittelee keskuspankkipolitiikkaa, pankin muuta toimintaa ja myös pankkivaltuusmiesten käsittelemiä asioita.

Kun edellisen kerran, vuoden 1988 osalta, eduskunta käsitteli vastaavaa kertomusta, täällä käytiin hyvin kriittinen keskustelu. Tällä kertaa myös pankkivaliokunta on ottanut hyvin kriittisesti kantaa harjoitettuun rahapolitiikkaan vuoden 1989 osalta. Valiokunnan mietintöön sisältyy myös useita kannanottoja, osittain äänestäen tehtyjä.

Valiokunnan mukaan voimakas kansainvälinen ja kotimainen suhdannenousu 1980-

luvun puolivälin jälkeen johti kansantalouden sisäisen ja ulkoisen tasapainon häiriintymiseen. Tämä vaaransi markan sisäistä ja ulkoista arvoa, todetaan valiokunnan taholta. Rahamarkkinoiden kireys kuvastui korkotason jyrkkänä nousuna ja pankkiluotonannon kasvun hidastumisena. Samalla ero kotimaisen ja ulkomaisen korkotason välillä kasvoi. Suomen Pankin makrotaloudellisista tavoitteista käsin tarkasteltuna harjoitettua rahapolitiikkaa pidetään epäilemättä oikean suuntaisena.

Toisaalta jälkikäteen voidaan arvioida toisin ja arvostellakin rahapoliittisten keinojen valintaa ja toimenpiteiden ajoitusta. Samoihin aikoihin korkeasuhdanteen kanssa vapautettiin nimittäin rahamarkkinoita. Pääomamarkkinoiden vapauttaminen tapahtui hallitsemattomasti valiokunnan mielestä. Tämä johti korkojen heilahteluun, asuntojen hintojen kohoamiseen ja osittain keinotteluonteisen kaupan johdosta arvopaperimarkkinoiden nousuun.

Rahamarkkinoiden muretsessa asuntorahoitus jätettiin kehittämättä. Suomessa olisi-kin kehitettävä toimivat, riittävät ja tarpeeksi kattavat pitkäaikaisten lainojen markkinat, jotka hyödyttäisivät varsinkin asuntomarkkinoita. Asuntoluottoja ei tulisi valiokunnan mielestä sitoa pitkäaikaisiinkaan markkinakorkoihin, jotka voivat heilahdella epävaakaassa taloudellisessa tilanteessa useita prosenttiyksikköjä. Valiokunta erityisesti korostaa asuntorahoituksen samoin kuin mm. opintolainojen sosiaalista luonnetta. Kun rahoitusmarkkinat ovat kokonaan vapautuneet ja perustuvat vapaaseen kilpailuun, yhteiskunnan on osaltaan kannettava vastuu sosiaalisen rahoituksen järjestämisestä ja tukemisesta.

Korkeasuhdanteen jälkeen kansantalouden kasvu on hidastunut nopeasti ja on jopa pysähtymässä. Pääsyyinä kansantalouden ongelmiin pidetään löysää finanssipolitiikkaa, mutta myös pankkien 1980-luvun loppupuolella voimakkaasti kasvanutta lainanantoa. Näiden seurauksena kulutus kasvoi, säästämistä aleni, asuntojen hinnat nousivat voimakkaasti ja kansantalous velkaantui. Vaikka Suomen Pankin keinot ylikuumentuneen talouden hillitsemiseksi ovatkin vähentyneet, Suomen Pankki olisi käytettävissään olevin keinoin ja toimenpiteensä paremmin ajoittaen pystynyt hallitsemaan kotimaisen ky-

synnän liiallista kasvua. Valiokunnan mielestä nyt jälkikäteen tarkastellen keväällä 1989 toteutettua revalvaatiota tuskin myöskään voidaan pitää perusteltuna.

Luottamus rahan arvon säilymiseen on rahan käyttöön perustuvan talousjärjestelmän toimivuuden välttämätön edellytys. Tähän suuntaan onkin Suomen Pankin politiikassa yleensä toimittu Suomen rahalaitoksen pitämiseksi vakavalla ja turvallisella kannalla.

Rahataloudellisen järjestelmän toimivuus edellyttää myös luottamusta Suomen rahalaitoksen keskeisiin instituutioihin, pankkeihin. Yleisön kritiikki pankkeja kohtaan on lisääntynyt. Taustalla on viime aikoina tapahtunut suomalaisen pankkitoiminnan luonteen muuttuminen selvästi riskipitoisempaan suuntaan. Se taas liittyy läheisesti siihen rahoitus- ja valuuttamarkkinoiden vapauttamiseen, joka on ollut muutaman vuoden käynnissä ja johon Suomen Pankki on aktiivisesti myötävaikuttanut. Yleisön luottamuksen palauttaminen pankkeja kohtaan onkin rahamarkkinoiden vakauden kannalta erittäin tärkeää, halutaan korostaa pankkivaliokunnan taholta.

Pankkivaliokunnassa on niin ikään kiinnitetty huomiota pankkivaltuusmiesten heikentyneeseen asemaan pitkällä aikavälillä. Rahapoliittisten muutosten seurauksena pankkivaltuusmiesten toimivalta on kaventunut ja toimivaltaa on siirtynyt Suomen Pankin johdokunnalle. Tämä käy hyvin selville mm. tutkijaprofessori Tuorin lausunnosta pankkivaliokunnalle, joka on mietinnön vastalauseen liitteenä.

Hallitusmuodon mukaan Suomen Pankki kuitenkin toimii eduskunnan takuulla ja hoidossa sekä eduskunnan valitsemien valtuusmiesten valvonnan alaisena. Pankkivaliokunta on mm. mietinnössään n:o 3/1986 vp. esittänyt selvitettäväksi Suomen Pankin ohjesäännön uudistamistarpeen. Uutta ohjesääntöä on valmisteltukin mm. hallituksen piirissä. Valiokunta kiirehtii tätä koskevan hallituksen esityksen antamista eduskunnalle. Suomen Pankkia koskevia säädöksiä uudistettaessa on tarkoin harkittava myös pankkivaltuusmiesten ja pankin johtokunnan toimivaltasuhteet.

Pankkivaliokunnan mietintöön sisältyy myös vastalause. Siinä on useita kohtia, jotka ovat yhdensuuntaisia pankkivaliokun-

nan mietinnössään esittämien kriittisten kannanottojen kanssa. Kokonaisuudessaan siihen eivät kuitenkaan valiokunnan muut jäsenet ole yhtyneet.

Herra puhemies! Pankkivaliokunta kunnioittaen ehdottaa, että eduskunta päättäisi lähettää tämän mietinnön tiedoksi pankkivaltuusmiehille ja hallitukselle. Todettakoon, että ehdotukseen sisältyy mietinnön lähettäminen hallitukselle sen vuoksi, että tässä esitetään myös toivomus hallituksen suuntaan.

Ed. P. Lahtinen: Arvoisa puhemies! Suomessa raha on kalliimpaa kuin koskaan ja maa on ajautunut korkokriisiin. Monille perheille asuntojen hinnat ja sitä kautta vuokra-asuntojen vuokrat nousivat sietämättömän korkeiksi, ja niistä tuli näin ollen taloudellinen surmanloukku. Yrityksiä taas ajetaan korkeilla koroilla konkurssiin. Lämpöpolitiikan seurauksena asuminen kallistuu, työttömyys lisääntyy ja kansalaisten perusturvallisuus heikkenee.

Kymmenen lihavan vuoden jälkeen tulee nyt laihoja vuosia. Montako, kukaan ei sitä tiedä. Vaihtoehdot ovat normaali suhdanteentuma ja lama, mutta myös inflaatio ja deflaatio. Se, että tulee laihoja vuosia, on hinta iloisesta 80-luvusta. Sitä lamaa ja deflaatiota, jota kutsutaan vaihtotaseen vajeeksi, voidaan syventää väärällä valuuttakurssilla ja korkeilla koroilla. Uusien työttömien määrä riippuu siitä, tuleeko lama vai vain taantuma, ja siihen vaikuttaa myös, tuleeko Persianlahdella sota, sytyykö Neuvostoliitossa sisällissota, meneekö velkainen USA konkurssiin vai pelastaako Saksan yhentyminen Euroopan lamalta. Perussuomalaisen käy nyt kuitenkin huonosti. Kuinka huonosti, siitä päätetään vaaleissa maalis-kuussa.

On selvää, että tämä hallitus ei kykene saamaan rahan hintaa alas, vaikka hallitusohjelmassakin sanotaan, että ”hallitus toimii yhdessä Suomen Pankin kanssa korkotason alentamiseksi”. Hallituksella saattaa olla halua, mutta sillä ei ole kykyä saada rahan hintaa alas. Rahapolitiikasta eli korkeiden korkojen politiikasta vastaa teoriassa Suomen Pankki ja käytännössä Suomen pankit. Valuuttakurssitavoite, se että markan arvoa on haluttu pitää yleisesti muuttumattomana, on määrännyt korkotason. Valuuttakurssita-

voite taas on asetettu rahapolitiikan tavoitteista eikä esimerkiksi maan hintakilpailukyvyn tarpeista lähtien.

Kun Suomen Pankki on liberalisoinut maamme pääomamarkkinat, rahaa saa vapaasti ostaa ja myydä tukkumitassa yli maamme rajojen. Sen seurauksena rahaa on tullut, vaikka suomalaiset eivät ole säästäneet. Rahaa, joka on ollut kalliimpaa kuin koskaan, on ollut tarjolla enemmän kuin koskaan. Laskut siitä, että näin oli 80-luvun loppuvuosina, ovat jo tulleet ja ovat vielä tulossa maksuun 90-luvun alkuvuosina, eikä 90-luvun alku ole mikään laman, vaan laskujen maksun aika.

Harjoitetun liikarahan politiikan seurauksena Suomen taloudellinen itsenäisyys on murtumassa ja murentunut. Suomessa valuuttakurssit ovat Suomen Pankin päätöksin olleet muuttumattomat ja keskuspankki on voinut hillitä pankkien rahan tarjontaa vain ajamalla korot taivaiisiin.

Tulevaisuudessa Suomi halutaan kytkeä Euroopan yhteisön maiden valuuttajärjestelmään ems:ään. Sen jälkeen Suomen markan arvosta tai Suomen talouspolitiikasta ei enää edes muodollisesti voitaisi päättää itse. Asiat päätettäisiin EY:ssä meitä kuulematta.

Suomen Pankin pääjohtaja näyttää asettuneen kannattamaan myös Suomen ems-sidonnaisuutta ja sillä tavalla muuttaneen aikaisempaa vastustavaa kantaansa. Jos pääjohtajan kanta kuvaa Suomen Pankin politiikkaa, keskuspankki tekee itse itsestään entistäkin tarpeettomamman.

Samaan aikaan kun raha on kallista, rahan osto- ja myyntiliikkeillä, pankeilla, menee huonosti. Suomessa rahan rajaton tarjonta perustuu tuontirahaan, mikä markkinamekanismien toiminnan tuloksena on kalliimpaa kuin kotimainen säästöraha: yleisön verottomat talletukset pankeissa.

Maailmalla rahaa on saanut ostaa lainaksi alle 10 prosentin korolla. Pankit ja suuryritykset ovat tuoneet sitä maahan sillä hinnalla, mutta vieraissa valuutoissa. Ne ovat ottaneet kurssiriskin tuodessaan ulkomailta rahaa halvalla lainattavaksi kalliilla Suomessa.

Pankit ovat omalla toiminnallaan saaneet aikaan tilanteen, jossa ne ovat muka pakotettuja nostamaan peruskorkosidonnaisten vanhojen lainojen korkoja. Pankit haluavat yksipuolisin päätöksin purkaa niitä raha-

kauppoja, joita ne ovat tehneet kaksipuolisesti peruskorkosidonnaista rahaa lainanneiden velallisten kanssa. Pankit ovat tehneet miljardien markkojen luottotappiot, keinoille miljardien markkojen arvonalaskutappiot kasinopelissä ja vieneet rahaa epäedullisin ehdoin ulkomaille. Nyt, kun on laman eli laskujen maksun aika, maksumiehiksi ja -naisiksi pannaan vanhat peruskorkovelalliset.

Kun pankit saivat yksipuolisissa koron korotuksissa vastaan ns. yleisen mielipiteen, ne ovat muuttaneet taktiikkaa. Ne haluavat, että poliitikot korottaisivat peruskorkoa, jotta niiden ei tarvitsisi korottaa sitä eroa, joka on peruskorkosidonnaisten lainojen koron ja peruskoron välillä. Siitä syystä ei tule ottaa käyttöön ns. peruskorkoputkea.

Suomen Pankin pääjohtajan aloitteisiin liittyen Suomessa siirrytään vuonna 1991 pankkikorkojen lähdeveron käyttöön. Kun verokanta on jopa EY:n direktiiviä alhaisempi, kun se on 10 prosenttia, tällainen suurituloisille annettava veroale on tulonjakopoliittisesti kestävä. Lähdevero suosii suurituloisia tukkusaajia, jotka muuten joutuisivat maksamaan tuloistaan veroa 60—70 prosenttia. Lähdeveron avulla he saavat ison veroalen verrattuna siihen, mitä he joutuisivat muuten maksamaan veroa näistä pääomatuloista, jos se tulo ei olisi tällä tavalla etuoikeutettua tuloa palkkatuloihin verrattuna.

Halpaa rahaa pankeille on vähittäisraha, jota pienet ihmiset pitävät pankkitileillään, verottomilla käyttö- tai määräaikaistileillä. Pankit maksavat siitä rahasta vain alhaista korkoa, 3—7,5 prosenttia. Kun ne voivat myydä sen saman rahan 15—20 prosentilla, on ymmärrettävää, että ne haluavat pitää kiinni siitä noin 250 miljardin markan talletuskannasta, joka on verottomilla tileillä.

Lähdeveroa perustellaan sillä, että vuoden 1990 lopussa noin 40 miljardin markan verottomat määräaikaistalletukset, joiden hinta pankeille on 7,5 prosenttia, siirtyvät muuten muihin sijoituskohteisiin asunto- ja pörssimarkkinoille. Kesästä 1990 lähtien ne voidaan vapaasti siirtää myös ulkomaille, kun Suomen Pankki teki yksipuolisesti 21.7.1989 päätöksen yksityishenkilöiden ulkomaisten sijoitusten vapauttamisesta ulkomaille heinäkuussa 1990. Tämän päätöksen ajoitus oli erityisesti purkautuvien määräaikaistalletusten näkökulmasta aivan väärä.

On ilmeistä, että pankit ostavat lähdeveron säätämisen jälkeen ja siitä huolimatta rahaa sisään nykyistä paljon kalliimmalla hinnalla. Sen jälkeen ne tarvitsevat lisää perusteettomampia yksipuolisia koron korotuksia.

Kiinnitän vielä huomiota yhteen asiaan. Suomalaisten suorien sijoitusten tuotto on kenties lisääntynyt, mutta tuottojen kotiuttaminen ei ole huomattavassa mitassa lisääntynyt. Vuonna 1989 Suomesta vietiin ulkomaille rahaa suorina sijoituksina 11 793 miljoonaa markkaa, mikä rahojen yhden vuoden maastavientinä on puolitoista kertaa enemmän kuin ulkomaiset sijoittajat ovat sijoittaneet suoria sijoituksia Suomeen maamme koko itsenäisyyden aikana. Kumulatiivisena kertymänä Suomesta on viety tällä tavalla rahaa ulos 36 miljardia markkaa.

Ongelma on, että näille suorille sijoituksille on viime vuonna kotiutettu korkoja ja osinkoja vain 589 miljoonaa markkaa. Samaan aikaan Suomeen tehdyille kaiken kaikkiaan 7,8 miljardin markan suorille sijoituksille kuitenkin kotiutettiin korkoja ja osinkoja Suomesta 1 757 miljoonaa markkaa. Suomesta ulkomaille tehty suorot sijoitukset on suurelta osin rahoitettu ulkomaisella velalla. Emoyhtiöt ovat ottaneet lainaksi tuontirahaa, jolle ne maksavat korkoa emoyhtiöiden kotimaisesta tuloksesta, ja kun pääomat eivät tuota ulkomaille suorilla sijoituksilla, on sillä kielteinen nettovaikutus Suomen vaihtotaseeseen.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. P. Lahtinen toi esille lähdeveron. Hän tarkasteli sitä hyvin kriittisesti ja toi esille sitten niitä mahdollisia haittavaikutuksia, joita sillä saattaisi olla. Hän ei puheenvuorossaan tuonut esille yhtään sellaisia maita, joissa tätä on toteutettu tai yleensäkin joissa pankkien toimintaa on liberalisoitu, mistä olisi ehkä tullut vielä parempi kuva siitä, mihin heikoimmassa tapauksessa tilanne saattaa johtaa.

Yhdysvalloissahan nimittäin 1970-luvulla ja 1980-luvun alkupuolella lähdettiin liikkeelle ja nimenomaan Reaganin hallinnon aikana vietiin pitkälle pankkien liberalisointi, ja missä tilanteessa nyt sitten ollaan? Pankkien konkurseissa on kadonnut 500 miljardia dollaria, ja olen itsekin koettanut vähän ed. Lahtisen tavoin varoitella siitä, mitä tässä

tulee tapahtumaan. Yhdysvalloissa säästöpankit ovat katoamassa ja liikepankit ovat tulleet näiden tilalle. Tässä suhteessa, jotta tämä tulisi merkittyä eduskunnan pöytäkirjaankin, kansainväliset esimerkit ja nimenomaan Yhdysvaltain tilanne tuovat pelkoja pankkien liialliseen liberalisointiin, joka viime kädessä on näkynyt Yhdysvalloissakin siinä, että 26 000 perheen talot ovat pankkien konkurseissa samalla menneet halpaan pakohuutokaupphintaan.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Pahoittelen ensiksi sitä, että eduskunnan pankkivaltuusmiehet eivät ole tänään paikalla keskuudessamme kuuntelemaan sitä rippiä, joka heille ollaan antamassa. He ovat Brysselissä ja Berliinissä ja Prahassa ja muualla Euroopassa hakemassa ohjeita ja neuvoja siitä, miten pitäisi menetellä pankkitoimen alalla. Toivottavasti he ottavat hyviä neuvoja vastaan ja sitten eduskunnan pöytäkirjoista tutkivat sitä, mitä täällä on sanottu.

Pankkivaliokunnan osalta totean, että on anteeksiantamatonta, että mietintö vuoden 1989 asioista tulee vasta marraskuussa käsittelyyn suuressa salissa. Se osoittaa pankkivaliokunnan tehneet työtään veltohasti. Olen itse ollut siellä mukana, ja tämän sanon sillä varmuudella, että tällainen käsitys pääsi siellä syntymään.

Mitä tulee pankkivaliokunnan toimintaan, mielenkiintoisin osa koko pankkivaliokunnan kertomuksessa on se, että siinä sanotaan revalvaation olleen väärin ajoitettu. Siis pankkivaliokunta on ollut sitä mieltä, että keväällä 1989 toteutettua revalvaatiota tuskin voidaan pitää perusteltuna. Tämä on mielenkiintoinen yksityiskohta mietinnössä. Koko pankkivaliokunta — kaikki kokoomuslaiset ja kaikki demarit — ovat olleet sitä mieltä, että revalvaatio on ollut väärin ajoitettu.

Tämä asettaa aika mielenkiintoiseen valoon tällä hetkellä puheet, mitenkähän korjattaisiin tilannetta, että revalvaatio on ollut väärä toimenpide ja väärin ajoitettu. Nimitäin jos olisi revalvoitu oikeaan ajankohtaan, se olisi tapahtunut aikaisemmin. Mutta nyt, kun se tapahtui siihen ajankohtaan kuin se tapahtui, se on ollut väärä toimenpide, joka pitäisi jollakin tavalla korjata.

Nimittäin markka oli jo siinä vaiheessa aloittanut ulkoisen liukunsa sillä tavalla, että

tämä saattoi maamme teollisuuden hintakilpailukyvyyn vaaraan, ja maamme teollisuuden hintakilpailukyky ei kestä markan nykyistä arvoa. Se johtopäätöshän koko pankkivaliokunnan kannasta on tehtävä. Kun kerran revalvaatio oli väärin, vähintään, mitä pitäisi tehdä, olisi siis palauttaa markan arvo devalvaation avulla sille tasolle, jolla se oli ennen revalvaatiota, ja sitten on mahdollista palauttaa se siitä tasosta vielä edelleenkin alhaisemmaksi, jotta se ei olisi yliarvostettu ja jotta Suomen teollisuuden hintakilpailukyky kestäisi kansainvälisen kilpailun. Osa Suomessa nyt tulossa olevasta lamasta tai suhdannetaantumasta on juuri tämän väärän revalvaation aiheuttama toimenpide. Toivoin, että pankkivaltuusmiehille välittyisi täältä eduskunnan kanta siitä, millaista valuuttakurssipolitiikkaa maassamme pitäisi harjoittaa.

Mitä tulee yleisesti maassa harjoitettavaan korkopolitiikkaan, jonka seurauksena korot ovat ennätyksellisen korkealla, se on yhteydessä sekä väärään valuuttakurssiin että pankkivaltuusmiesten toimintaan, ja tässä yhteydessä myöskään Suomen keskusta ei pääse pakenemaan vastuuta korkeasta korkotasosta. Suomen keskusta on pankkivaltuusmiehissä hyväksynyt yksimielisesti Suomen Pankissa pankkivaltuusmiesten harjoittaman linjan, ja siinä mielessä keskusta on korkeiden korkojen korkosyöjiksi. Siis keskustassakin ollaan korkosyöjiksi, toisin kuin keskusta haluaa väittää. Keskusta panee tietysti korkeat korot vain hallituksen talouspolitiikan syyksi. Toki se on hallituksen talouspolitiikan syytä, mutta on se myös keskustan pankkivaltuusmiesten syytä, jotka ovat harjoittaneet sellaista politiikkaa, sellaista valuuttakurssipolitiikkaa ja sellaista korkopolitiikkaa, että korot ovat niin korkeat kuin ne tänä päivänä ovat.

Ymmärrän aivan hyvin, jos eduskunnan pankkivaltuusmiehissä myös keskustan edustajat lämpenevät, siis ne, jotka ovat nyt ulkomailla, pankkivaltuusmiesten puheenjohtajan ed. Pystysen aloitteelle, jonka mukaan pankkivaltuusmiesten ei tarvitse tehdä päätöksiä peruskorosta. Sehän saisi aikaan sen, että pankkivaltuusmiehet, jotka ovat eduskunnan valitsemia, eivät vastaisi mitään. Se elin voitaisiin tarpeettomana lakauttaa, jos he eivät vastaisi enää edes valuuttakurssista, koska valuuttakurssi on

ollut Suomessa muuttumaton ja pankkivaltuusmiesten mielestä sen pitäisi olla sillä tavalla, ja he eivät vastaisi sen jälkeen enää koroistakaan, eivät varsinkaan korkeista koroista.

Tässä mielessä peruskorkoputki on asia, jota kannattaa vastustaa, jos halutaan vaikuttaa siihen, että eduskunnalla säilyisi päätöksentekovalta korkoasioissa, eikä pidä sallia pankkivaltuusmiesten jälkikäteen pakenevan vastuuta siitä, että korot ovat niin korkeat. Siis ei pidä sallia heidän välttävän vastuuta siitä, että Suomen Pankin johtokunta tulisi ilman muuta nostamaan peruskorkoa, jos se saisi yksin päättää. Nimittäin Suomessa pankit, joiden ääntä Suomen Pankki kuuntelee, ovat päättäneet, että peruskorkoa pitäisi nostaa. Se johtaisi siihen, että pankkien ei tarvitsisi yksipuolisesti nostaa niitä korkoja, jotka ovat peruskorko plus jotain. Ja pankithan ovat nostaneet sitä plus jotain osuutta tähän asti yksipuolisilla päätöksillä lainakoroissa.

Jos Suomen Pankki tai pankkivaltuusmiehet saataisiin nostamaan peruskorkoa, pankkien ei tarvitsisi nostaa yksipuolisesti sitä plus jotain. Tämä ongelma, joka pankeille on tullut niiden kasinopeleistä ja luottotappioista, ratkeaisi silloin Suomen Pankin pankkivaltuusmiesten päätöksin. Pankkivaltuusmiehet eivät taas uskalla päättää sillä tavalla, koska kuitenkin Suomen kansalaisista suurempi osuus on peruskorkovelallisia kuin pankkeja. Siis kansalaiset rankaisisivat sellaisia pankkivaltuusmiehiä, jotka yrittäisivät nostaa peruskorkoa. Pankkivaltuusmiehet todennäköisesti olisivat valmiita sen takia siihen, että Suomen Pankin johtokunta tekee sen, mitä nämä haluaisivat, mutta eivät uskalla tehdä, kun heitä pöljättää.

Arvoisa puhemies! Rahapolitiikka on sokeiden markkinavoimien leikkiä. Rahapolitiikka abstrahoi tulonjaosta. Rahapolitiikan tekijöitä ei kiinnosta se, mitä tapahtuu suomalaisille. Rahapolitiikka on sellaista makropolitiikkaa, että se ei tuo päätöksentekijöiden näkyviin sitä tuskaa ja hätää, niitä ongelmia, joita aiheutuu varsinkin asuntovelallisille korkeista koroista. Tulevaisuudessa aiheutuu ongelmia myös työttömille korkeista koroista. Nimittäin totta kai korkeat korot ajavat myöskin yrityksiä konkurssiin.

Koska korkopolitiikka on sokeaa rahapo-

liittikaa eikä näe niitä ongelmia, joita aiheutuu, olen ehdottanut pankkivaltuusmiesten kertomukseen liitettyssä vastalauseessa tiettyjä perustelulauseumia, joiden avulla eduskunta ottaisi kantaa ja vastuun korkopolitiikasta maassamme ja jotka hyväksytyinä saisivat aikaan sen, että Suomessa harjoitettaisiin sellaista korko- ja rahapolitiikkaa, jota kansalaiset haluavat Suomessa harjoitettavan.

Ed. Kekkonen: Arvoisa puhemies! Kun ed. Seppänen palaa keväeseen 1989, revalvaatioon, se on tietysti ihan mielenkiintoista keskustelua, mutta sikäli vähän toivotonta puuhaa, että kun puhutaan revalvaatiosta sillä tavoin kuin ed. Seppänen, hän unohtaa täysin sen kansainvälisen kehityksen, mikä tuolloin oli olemassa, kuten unohtaa totaalisesti kansainvälisen ympäristön koko puheenvuorossansa, läpi linjan.

Nimittäin kyllä minusta on nyt aika eriytyä, että korkean taloudellisen opin saanut mies ja epäilemättä asioista hyvin tietävä kansanedustaja jaksaa istunnosta istuntoon puhua korkokysymyksestä ikään kuin se olisi pelkästään meidän asiamme. Nimittäin onhan nyt aivan selvää, että suomalaisen korkoon vaikuttaa se kansainvälinen talouspoliittinen kehys, jonka keskellä olemme. Ja mitkä kaikki tähän vaikuttavat? Siihen vaikuttavat yhtä hyvin Yhdysvaltain budjettialijäämä kuin Itä-Euroopan luhistuminen, jotka merkitsevät korkotason nousua Euroopassa, siis lähiympäristössämme.

Minusta ed. Seppänen oli siinä kyllä kovasti oikeassa, kun hän sanoi, että rahapolitiikka on makropolitiikkaa, joka unohtaa yksityisen ihmisen. Juuri näin on. Mutta kun ed. Esko Seppänen toteaa, että rahapolitiikka on makropolitiikkaa, hänen tulisi hiukan kunnioittaa omaa mielipidettään eikä syyllistyä näin häikäilemättömään populismiin kuin tässäkin keskustelussa jälleen kerran on syyllistynyt.

Ed. Huuhtanen: Herra puhemies! Pysin puheenvuoron ed. Seppäsen puheenvuoron johdosta. Hän piikitteli kovasti keskustan pankkivaltuusmiehiä, mutta samalla toi esille erään perustotuuden: Korkeat korot tällä hetkellä johtuvat hallituksen harjoittamasta väärästä talouspolitiikasta ja finanssipolitiikasta, mistä olemme yhtä mieltä. Toisaalta on muistettava, että peruskorkopro-

sentti on varsin kaukana markkinakorkoprosenteista, mutta siitä huolimatta olen sitä mieltä, että osaltaan se on mukana. Olisi toki paljon parempi, jos peruskorkoprosentti saataisiin alemmaksi. Keskustan eduskuntaryhmä on toistuvasti ehdottanut, että mm. korkokysymyksen takia opposition ja hallituksen tulisi ryhtyä kanssakäymisiin, että talouspolitiikkaa voitaisiin korjata.

Pankkivaliokunnassa mietinnön käsittelyn yhteydessä kävi ilmi, että hallituspuolueet, sosialidemokraatit ja kokoomus, ovat todella eri linjoilla, kun arvioivat harjoitettua rahapolitiikkaa ja talouspolitiikkaa. Se on tuntunut tietysti opposition puolelta merkilliseltä, kun kyseessä ovat hallituspuolueen jäsenet. Se, että tässä yhteydessä saimme mietinnön noinkin kriittisesti kuin se nyt on, pitkälti on peräisin juuri sosialidemokraattien ja kokoomuksen näkemyseroista. Muun muassa asuntomarkkinoiden takana olevat pitkät lainamarkkinat saimme mietintöön ja pidämme tätä kyllä ansionamme.

Ed. Knuuttila: Arvoisa puhemies! Mitä tulee ensiksikin tämän kertomuksen käsitte-lyajankohtaan, haluan todeta, että kyllä tietysti mietintö olisi saatu myös aikaisemmin jo isoon saliin, mutta se olisi kyllä edellyttänyt kaikilta valiokunnan jäseniltä aktiivisempaa osanottoa valiokunnan työskentelyyn.

Mitä tulee revalvointia koskevaan kannanottoon, on todettava, että jo revalvoinnin ajankohtana esitettiin arvostelua, että se tuli liian myöhään, ja tämä oli jo myöskin viime vuonna paljon esillä. Tällä hetkellä arvioituna voidaan sanoa näin yksioikoisesti kuten valiokuntakin on todennut, ja ehkä tässä voidaan todeta olevan hivenen jälkiviisautta.

Ed. Huuhtaselle sanoisin vielä, että pankkivaltuusmiehet ovat olleet yleensä, ehkä kaikissakin tärkeissä päätöksissä, yksimielisiä, joten rahapolitiikasta kantaa vastuun koko eduskunta, myös oppositiopuolueet. Sen sijaan pankkivaliokunnassa eri puolueilla on rahapolitiikan suhteen hyvinkin erilaisia painotuksia, joista ed. Huutanen toi jo esille sosialidemokraattisen kriittisen linjan, joka myös viime vuonna tätä kertomusta käsiteltäessä tuli hyvin selkeästi esiin.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Ed. Seppäsen kanssa samaa keskustelua on tullut käytyä jo muutaman kerran aikaisem-

minkin, mutta vielä jokunen sana. Hänen analyysissaan tilanteesta on paljon varmasti ihan paikkansa pitävääkin, mutta yhtä ja toista sellaista, mikä mielestäni kerta kaikkiaan ei pidä paikkaansa.

Yksi hänen hellimänsä väite on se, että hallinnollisilla ratkaisuilla edelleen tässä tilanteessa voitaisiin jollakin tavalla säädellä nimenomaan vallitsevaa markkinarahan hintaa, markkinakorkojen tasoa. Eihän se onnistu enää sen jälkeen, kun uusi tie omakuttiin syksyllä 1986 ja kun on tultu tilanteeseen, missä ollaan. Se ei enää onnistu. Viime kädessä nimenomaan markkinakorkojen taso määräytyy maan talouden tasapainon tai tasapainottomuuden perusteella. Tällä hetkellä tilanne on tasapainoton ja markkinakorot ovat korkealla tasolla.

Kun täällä tuli esille, että ulkoinen toimintaympäristö, missä Suomi elää ja toimii, vaikuttaisi korkeaan korkotasoomme, niin se ei aivan pidä paikkaansa. Muistutettakoon, että Euroopassa keskimääräinen korkotaso, jos päiväkohtaisesti ajan tasalla olen, on noin 3 prosenttia alempana kuin Suomessa tällä hetkellä vallitseva korkotaso. (Ed. Kekkonen: Väärää tietoa! — Ed. Seppänen: Enemmän!) — No, voi olla, että on. Toiset sanovat, että enemmän ja toiset vähemmän. Viimeinen tieto, minkä minä olen valiokunnassa kuullut, on noin 3 prosenttia.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Tässä on moneenkin puheenvuoroon vastattava.

Aloittaisin ed. Knuuttilasta, joka sanoi, että rahapolitiikasta kantaa vastuun koko eduskunta. Eiväthän harjoitetusta politiikasta kanna vastuuta muut kuin ne, jotka ovat hyväksyneet harjoitetun rahapolitiikan. Me olemme vasemmistoliitossa ja entisessä SKDL:ssä johdonmukaisesti esittäneet erilaisen näkemyksen rahapolitiikasta pankkivaltuusmiesten kertomusten käsittelyn yhteydessä, ja nyt tulee jo neljäs kerta.

Haluan kiinnittää huomiota siihen, että ensimmäistä kertaa eduskunnassa oloaikana ni pankkivaliokunta on ottanut näin rajun kannanoton koko valiokuntana, kun se sanoo, että revalvaatio oli väärä toimenpide. Siis täällä olevat sosialidemokraatit ed. Knuuttilan johdolla ja täällä olevat kokoomuslaiset ed. Ikkalan johdolla ovat sitä mieltä, että revalvaatio oli väärä toimenpide. On kova kannanotto sanoa, että se oli väärä

toimenpide. Nyt sitten pitää sanoa vain, että mitäs tehtäisiin, jotta asia pystyttäisiin korjaamaan. Silloinhan ei vaihtoehtoja ole kovin monta, itse asiassa vain yksi.

Mitä ed. Kekkoeseen tulee, korkopolitiikka on siinä mielessä mielenkiintoinen asia, että nyt ollaan purkamassa sellaisia rahakauppoja, joita ihmiset ovat hyvässä uskossa tehneet puolenkymmentä vuotta sitten. Ed. Kekkoselle voi sanoa analogian: Hän tietää, että jos joku ostaa television — hän on televisiosta tuttu ja tietää, mitä ovat televisiot — niin ei hän voi lähteä siitä, että kun televisiota on käytetty puolenkymmentä vuotta, yhtäkkiä myyjä tulee sanomaan, että eiköhän panna siihen televisioon vähän lisää hintaa. Juuri siitä on kysymys peruskorkosidonnaisten vanhojen lainojen osalta. Emme me voi sallia sitä, että sellaisia korotetaan, emmekä mitään sellaista järjestelyä, jonka tuloksena peruskorot korotettaisiin. Sen takia minä kerta toisensa jälkeen palaan korkokysymykseen. Pidän sitä tärkeänä enkä halua sallia eduskunnan puolesta sellaista ratkaisua, että peruskorkoja korotettaisiin.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! En kuullut ed. Seppäsen äskeistä puheenvuoroa, mutta todennäköisesti se noudattelee samaa linjaa kuin aikaisemminkin. Siitä huolimatta voin sanoa, että jos ed. Seppäsen puheenvuorosta ottaa turhan pintakuohun pois, niin hän on ainoa, joka tässä salissa puhuu asiaa, suorastaan luurankoa kutittelevaa asiaa, kaikki muut ovat utopioita. Sanoisin näin, että syyn etsimisen esimerkiksi Yhdysvaltain taloustilanteesta, Itä-Euroopan taloustilanteesta, niin kuin ed. Kekkonen mieltyi sanomaan, on kovin kaukaista. (Ed. Pekkarinen: Talouspolitiikasta!)

Suomen tilanne johtuu vuodesta 1986 ja sen jälkeisestä rahamarkkinoiden liberalisoinnista ja siitä, että kun Suomessa hillitöntä kysyntää ryhdyttiin ruokkimaan vapaasti markkinarahalla, sillä on suuri merkitys myös meidän vaihtotaseeseemme erityisesti sillä tavalla, että me olemme syöneet enemmän kuin olemme tienanneet. Kun ihmiset kysyivät rahaa, niin Suomen Pankki ei tehnyt mitään hillitäkseen rahamarkkinoita liberalisoinnin jälkeen missään vaiheessa. Tilanne oli se, että nimenomaan pankit ja sen kautta lainanottajat joutuivat markkinarahasta kuristukseen. Minä en missään vaiheessa

pysty keksimään keinoa yksinkertaisilla aivoillani, miten tästä yleensä voidaan päästä irti. Ei siitä ainakaan peruskoron korottamisella päästä. Ainoa on silloin, ettei haukuta yksinomaan markkinarahaa, vaan myös peruskorkoa ja siitä aiheutuvia korkeita korkoja.

Ed. Knuuttila: Arvoisa puhemies! Sen verran vielä jatkan edelliseen puheenvuorooni — se oli esittelypuheenvuoro — että mielestäni Suomessa rahapolitiikalta odotetaan aivan liian paljon. Suomen Pankin ja muidenkin rahapolitiikassa mukana olevien taholta korostetaan erittäin suuresti sitä, että rahapolitiikalla korjataan talouspolitiikan — finanssipolitiikan ja tulonjakopolitiikan — virheitä. Näin on yritetty tehdä. Mutta ovatko ne virheet korjautuneet? Eivät, vaan päinvastoin suomalaisen yhteiskuntaan on näillä toimenpiteillä saatu aikaan vielä suurempia ja syvällisempiä epäkohtia. Viitataan asuntomarkkinoiden häiriytymiseen vuoden parin aikana, joka johtui, me olemme kai siitä yksimielisiä täällä salissa, pääasiallisesti rahapolitiikasta. (Ed. Kettunen: Suomen Pankki on vastuussa!)

Tämän päivän Helsingin Sanomissa entinen Yhtyneitten toimitusjohtaja Niilo Hakkarainen on antanut haastattelun, jossa todetaan hänen pettymyksensä pankkeihin talouselämän ja teollisuuden ohjaajana. Hän toteaa, että finanssitavaratalo ratkaisee ongelmat omalta eikä yrityksen kannalta. Mielestäni tämäkin erään arvostetun yritysjohtajan mielipide osoittaa, että suomalaisessa talouspolitiikassa suomalaisessa yhteiskunnassa pankkiasiantuntijoilla, pankinjohtajilla, on aivan liian keskeinen asema ja liikaa valtaa.

Tähän vallan keskittymiseen on kiistämättä vaikuttanut Suomen Pankin rahapolitiikka. Mutta kuka poliittisesti vastaa Suomen Pankin rahapolitiikasta? Ei varsinaisesti ja yksinomaan johtokunta, vaan suuressa määrin eduskunnan pankkivaltuusmiehet, jotka eivät ole täällä nyt läsnä sen vuoksi, että he ovat ulkomaanmatkalla, meidän työtoverimme täällä eduskunnassa. Muodollisesti, mutta ei käytännössä, sillä heillä ei ole käytössä sellaista virkakoneistoa eikä asiantuntemusta, että he voisivat käytännössä ohjata Suomen rahapolitiikkaa, ja toisaalta politiikassa aina sellaisissa järjestelyissä, missä kaksi po-

liittista elintä kantaa jostain asiasta vastuuta, syntyy epä tietoisuutta, kenellä se lopullinen vastuu on.

Näin tapahtui aikanaan kymmenisen vuotta sitten myös Valmet Oy:ssä, jonka hallintoneuvoston jäsen olen ollut lähes 25 vuotta. Siellä oli poliittinen johtokunta ja poliittinen hallintoneuvosto. Kun kriisi tuli ja alettiin selvittää, mitä oli tapahtunut, kumpikaan elin ei ollut kantanut todellista vastuuta, vaan luuli, että toinen elin käsittelee nämä asiat. Suomen Pankin kohdalla oman kokemukseni mukaan lienee tilanne vähän samankaltainen.

Sen vuoksi toivon, että maan hallitus, jolle pankkivaliokunta on nyt yksimielisesti esittänyt toivomuksen, että eduskunnan käsitteeseen tuodaan Suomen Pankin ohjesäännön uudistamista koskeva hallituksen esitys, teeke niin. Tätä pankkivaliokunta kiirehtii jo toistamiseen. Esitys on valmiiksi valmisteltuna, mutta sitä ei ole haluttu tänne tuoda. (Ed. Aittoniemi: Oikein!)

Tämä pankkivaliokunta, joka nyt istuu tässä eduskunnassa, pystyy sen käsittelemään vielä tämän eduskunnan aikana. Minun mielestäni tästä pitäisi lähteä uudistamaan Suomen rahapolitiikan hoitoa ja myös eduskunnasta käsin.

On tietysti myös eräitä muita toimia, joilla voitaisiin Suomen rahapolitiikkaa parantaa, ja yksi olisi se, että pankkivaliokunta saisi ekonomistisihteerin. Kun tämä muutos tapahtunee ensi eduskuntavaalien jälkeen uuden eduskunnan aloittaessa toimintansa, niin sopii toivoa, että tämä myönteinen muutos alkaa silloin purra. Tätäkin on vain jahnattu turhan kauan. Puheenjohtollani toiminut eduskuntatyön kehittämisyöryhmä jo vuonna 1976 lähti siitä, että jokaisella valiokunnalla olisi oma asiantunteva sihteeri. Parempi myöhään kuin ei milloinkaan.

Ed. Ikkala: Arvoisa puhemies! Vuonna 1986 kansainvälinen ja kotimainen suhdannenousu saavutti ennenkuulumattomat mitasuhteet. Nousu jatkui aina vuoden 1989 loppuun asti. Seurauksena tästä oli kotimaisen kysynnän kasvu, inflaatio, vaihtotaseen vajeen suureneminen.

Kun ajatellamme niitä toimenpiteitä, joita tämän kehityksen vuoksi suoritettiin, joudutaan ymmärtääkseni toteamaan, että kehityskulkua negatiiviseen suuntaan voimistivat

budjettipolitiikka ja veropolitiikka ainakin jossakin määrin. On sen vuoksi ymmärrettävää, niin ainakin minä näen asian, että Suomen Pankki ajautui pakosta kireän rahapolitiikan tielle.

Minun ymmärtääkseni Suomen Pankin toimien peruslinja oli oikea, olipa sitten kysymys valuuttapolitiikasta tai korkopolitiikasta. Valuuttapolitiikan osalta revalvaatio, joka on täällä mainittu, ei vaikuttanut perustellulta. Vankan markan vahvistaminen revalvaatiolla tuskin oli kehitystä oikeaan suuntaan ohjaava.

Korkopolitiikan osalta taas on pakko todeta, että peruskorko, joka aina aiemmin on myötäillyt tosiasiallista korkotasoa tai sitä johtanut ja ohjannut, on jäänyt liaksi jälkeen. Sen korjaaminen olisi sen takia paikallaan.

Ed. Kekkonen: Arvoisa puhemies! Kuten ed. Ikkala totesi, on kyllä aivan ilmeistä, että kun revalvoidaan, niin revalvoida ei pitäisi rahaa, joka on yliarvostettu jo ennestään suhteessa muihin valuuttoihin.

Mutta ed. Seppäselä sanoisin rahakau-poista, että olen hänen kanssaan kyllä ihan tismalleen samaa mieltä siitä, että kauppohen ehtoja ei todellakaan saa jälkikäteen muuttaa. Se on aivan suoraan tässä sanottava, että lainakorkohen muutokset, olivat ne sitten peruskorkosidonnaisia tai muita lainoja, ovat törkeitä. Minusta se on avoimesti voitava todeta millä foorumilla tahansa. Ne ovat epäoikeudenmukaisuutta yksilöitä kohtaan isolla kirjaimella.

Ed. Aittoniemelle sanoisin, että kun hän sanoo synnä olevan pelkästään vuonna 1986 tapahtuneen liberalisoitumisen rahapolitiikassa, niin kyllähän hän juuri tällä lausunnollaan ei pelkästään epäsuorasti vaan suorasti myöntää sen, että kansainvälisellä kehityksellä on merkitystä suomalaiselle korkopolitiikalle, koska liberalisoituminen tapahtuu juuri suhteessa ulkomaisiin valuuttoihin ja suhteessa ulkomaiseen lainanottoon ja ylipäänsä suhteessa kansainväliseen finanssi-politiikkaan, kansanedustaja Aittoniemi.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomiota mielenkiintoiisiin asioihin toisten edustajien puheenvuoroissa.

Ed. Knuutila sanoi, että pankkivaltuusmiehillä ei ole käytössään koneistoa eikä

tietotaitoa päättää Suomen korkotasosta. Mielenkiintoinen näkemys siis, että meillä on pankkivaltuusmiehet, jotka eivät osaa, eivät kykene, eivät pysty, eivät hallitse asioita niin, että he voisivat päättää peruskorosta. Sen todistuksen lausui näiden pankkivaltuusmiesten kollega hallituspuolueesta.

Ehkä sen seurauksena sitten, ed. Ikkala, ajaututtiin siihen tilanteeseen, että peruskorkoa alennettiin tiettyinä vuonna tiettyjen tulopoliittisten neuvottelujen seurauksena tilanteessa, jossa ed. Ikkala varmaankin piti tätä alentamista perustelemattomana ja vääränä, jos hän on sitä mieltä, että peruskorkoa pitäisi nyt korottaa, koska luulen, että johdonmukaisuuden vuoksi hänen täytyisi olla sitä mieltä, että peruskorkoon piti olla korottamispaineita siihen aikaan, kun sitä alennettiin, eikä laskemispaineita.

Tässä mielessä minä kyllä yhdyn ed. Knuuttilaan, että ei tunnu olevan eduskunnan pankkivaltuusmiehillä tietotaitoa päättää Suomen korkopolitiikasta, kun he laskevat korkoa silloin, kun sitä heidän mielestään olisi pitänyt ilmeisesti korottaa. Tärkeä asia tässä kuitenkin on se, että nämä ihmiset, jotka ovat siellä vastuussa, vastaavat Suomen kansalle, ja Suomen kansa ei tunnu hyväksyvän pankkikorkojen korottamista.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee vielä revalvaatioon, joka oli ilmeisesti väärin ajoitettu, niin ed. Kekkonen haluaisin vastata, että myös tämä liberalisointi, jota Suomessa on harjoitettu, riippuu eräällä tavalla kansainvälisestä yhteistyöstä, mutta siinäkin ajoitus- kysymykset ovat sellaisia, että niihin suomalaiset voivat itse vaikuttaa. Nyt monissa eri lähteissä on oltu sitä mieltä, että myös Suomen pääomamarkkinoiden liberalisointi ajoitettiin väärin. Se ajoitettiin sellaiseen tilanteeseen, jossa luultiin, että tulee laskusuhdanne ja taantuma, ja tulikin noususuhdanne tai noususuhdanne jatkui, ja se ajoitettiin siis ajankohtaan, jolloin noususuhdan- netta oli jatkunut jo seitsemisen vuotta. Siinä tilanteessa maahan yhtäkkiä rupesi tulvimaan rahaa ulkomailta sen lisäksi, että sitä oli noususuhdanteen myötä käytössä myös kotimaassa.

Tässä mielessä liberalisointia, kun sitä arvostellaan, voidaan arvostella myös ajoituksen näkökulmasta, eikä se ole sellaista tuontitavaraa, että se olisi riippumaton suomalaisten toimenpiteistä. Tässä mielessä ed.

Kekkonen on mielestäni väärässä sanoessaan sitä ikään kuin ulkoapäin annetuksi ja determinoiduksi Suomen näkökulmasta.

Vielä yksi pieni asia tähän keskusteluun. Ed. Knuuttila on eräällä tavalla tämän revalvaatioklausuulin henkinen isä pankkivaliokunnassa, siis lausuman, että revalvaatio oli väärä toimenpide. Tosin ed. Ikkala kantaa myös suuren vastuun sen lausuman ottamisesta pankkivaliokunnan mietintöön, että revalvaatio oli väärä toimenpide. Minä asettaisin nyt kysymyksen: Mitä arvoisien edustajien mielestä pitäisi nyt tehdä, jos revalvaatio oli väärä toimenpide?

Ed. Kettunen: Arvoisa puhemies! To- tean, että Suomen Pankin harjoittama politiikka on puhtaasti Suomen Pankin pääjoh- taja Kullbergin linjan mukaista. Se on suosinut suurta rahaa ja pelureita ja ruoskinut raskaasti köyhiä ja velallisia, ja eduskunnan valitsevat Suomen Pankin pankkivaltuus- miehet ovat menneet täydellisesti lankaan.

Kun eduskunta on nyt tyytymätön Suo- men Pankin toimintaan, tulisi tämän mieles- täni johtaa myös selviin ja selkeisiin johto- päätöksiin. Niin kävisi varmasti, jos kysy- myksessä olisi yksityinen yritys.

Ed. Huuhtanen: Arvoisa puhemies! Ed. Knuuttila toi esille mielenkiintoisen ky- symyksen keskinäisestä syytelystä, jota nyt käydään eri instituutioiden välillä: eduskun- nan pankkivaltuusmiesten, Suomen Pankin johtokunnan, tässä mainittiin Suomen Pan- kin pääjohtajakin, hallituksen ja miksei myös laajemmin eduskunnan välillä. Asiaa on syy- tä pohtia, onko meillä varaa tällaiseen? Kun juuri tällä hetkellä Suomen taloudellinen tilanne on erinomaisen heikko ja tulisi löytyä vastuunkantajia, niin monikerroksinen vas- tuunkantajärjestelmä vaikuttaa tehottomalta. Kun me ylipäättensä pohdimme pankki- valtuusmiesten asemaa ja suhdetta toisaalta eduskuntaan tai toisaalta Suomen Pankkiin, niin tulisi perinpohjaisesti miettiä, miten myös hallituksen harjoittama talous- ja fi- nanssipolitiikka voidaan entistä tiiviimmin kytkeä harjoitettuun rahapolitiikkaan.

Ed. Knuuttila sanoi aivan oikein, ja tämä on ollut erityisesti Suomen Pankin kanta, että rahapolitiikalla on pieni osuus, kun puhutaan yleisen taloudellisen tilanteen kor- jaamisesta, mutta vaadin ja edellyttäisin kui-

tenkin pohtimista, miten nämä kaksi asiaa saadaan entistä tiiviimmin työskentelemään saman suuntaisesti.

Ed. Knuuttila: Arvoisa puhemies! Ed. Huuhtanen toi ihan oikein esille ajatuksia, jotka kannattaa ottaa myös laajemman pohittamisen kohteeksi, niin kuin edellä myös jo halusin tuoda esille.

Pyysin tämän puheenvuoron kuitenkin vastatakseni ed. Ikkalalle, kun hän puolusti kireän rahan politiikkaa, jolla voitaisiin oikaista virheellistä talouspolitiikkaa, finanssi-politiikkaa tai tulopolitiikkaa. Mutta tässä on käynyt sillä tavalla, että kun on kiristetty rahapolitiikkaa ja korkoja nostettu, niin ne nuoret perheet, jotka ovat asuntovelallisia, on asetettu yhä ahtaammalle, ja varttuneemat ihmiset, joilla on asuntoasiat kunnossa ja hyvä tulotaso, saavat korkojen muodossa yhä enemmän tuloja. Me tässä salissa olemme pääasiassa niitä lisätuloja saavia ihmisiä, ainakin meidän ikäpolvemme, jota itse edustan. Sen sijaan meidän lapsemme, jotka ovat asuntoja hankkimassa, ovat joutuneet pulaan. Myös rahapolitiikalla pitäisi päästä sellaisiin toimenpiteisiin, että ne kohdentuvat oikein. Harjoitetulla rahapolitiikalla näin ei ole tapahtunut, vaan voidaan sanoa, että niille, joilla on ollut, on annettu, ja niiltä, joilla ei ole ollut, on otettu se vähäinenkin pois, siteeratakseni erästä hyvin tunnettua sanontaa.

Ed. Ikkala: Herra puhemies! Rahapolitiikka on makrotason politiikkaa. Sillä ei pystytä tehokkaasti hoitamaan pienen eikä vähän suuremmankaan yksittäisen sektorin asioita. On sen vuoksi suorastaan välttämätöntä jo tässä taloutemme kehitysvaiheessa, että asuntoluototus-, opintolainat ja muut sosiaalipainotteiset luototukset siirretään pois normaalin rahapolitiikan piiristä järjestelmään, jossa suoranaisella tuella — välittömästi oikein suunnatulla tuella — korvataan korko- ja muut subventiot näillä sektoreilla.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Tässä hallituspuolueiden kansanedustajat Knuuttila ja Ikkala, jotka olivat pankkivaliokunnassa sitä mieltä, että revalvaatio oli väärä toimenpide, eivät nyt esitä minkäänlaisia näkökohtia, kun heille siihen tarjotaan tilaisuus, heitä suorastaan haastetaan keskus-

teluun siitä, mitä pitäisi tehdä, jos revalvaatio oli väärä toimenpide. On ongelma, että meillä on pankkivaliokunta, joka antaa löysiä lausuntoja ja jossa edustajat ottavat kantaa ilman, että he kantavat vastuuta siitä, mitä kantaa ovat ottaneet.

Sama asia meillä tulee esille pankkilakien käsittelyn yhteydessä. Siellä ed. Knuuttila esitti, että Postipankin postitoimipaikkojen ja rahapalvelujen lakkauttamista ei saisi päättää pankki, vaan maan hallitus. Pelättävissä on, että tämä pankkivaliokunnassa yksimielisesti hyväksytty kanta ei voita salissa. Esimerkiksi sosialidemokraatit eivät ole — emmekä ole varmoja, että pankkivaliokunnankaan sosialidemokraatit enää täällä ovat — sitä mieltä, että juuri näin pitäisi menetellä. Sama asia koskee analogiana lausumaa siitä, että revalvaatio oli väärä toimenpide.

Ed. Knuuttila, ed. Ikkala! Minä pyydän teitä ystävällisesti vastaamaan niistä sanoistanne, jotka ovat pankkivaliokunnan mietinnössä, joiden mukaan revalvaatio oli väärä toimenpide. Mitä pitäisi tehdä tämän virheen korjaamiseksi?

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Jos ymmärsin oikein, niin ed. Ikkala oli sitä mieltä, että opiskelijoitten toimeentuloon liittyvät lainoitukset ja vastaavat järjestelyt tulisi saada erilleen normaalista pankkitoiminnasta. Jos hän todella on tätä mieltä, me vihreät olemme erittäin runsaasti samaa mieltä. Olisikin erinomaisen mielenkiintoista tietää, mihin toimenpiteisiin ed. Ikkalan puolue kansallinen kokoomus on ryhtynyt tavoitteen saavuttamiseksi, koska se on hyvin merkittävä edistysaskel myös koko opiskelijapolven asioiden hoitamisessa.

Ed. Ikkala: Arvoisa puhemies! Vain vastauksena ed. Seppäselä totean, että revalvaatio, niin kuin olen väittänyt, oli virheellinen toimenpide silloin, kun se toteutettiin. Silloin elettiin sellaista taloudellisen kehityksen kautta, joka nyt on jo taakse jäänyttä elämää. Uskon, että ed. Seppänen tavoittelee vastaukseksi, että olisi suoritettava devalvaatio. Minusta nykyisessä yleisessä taloudellisessa tilanteessa devalvaatio olisi täysin virheellinen toimenpide.

Ed. Knuuttila: Arvoisa puhemies! Kun täällä on tuotu esille se, että sosiaaliset

tarpeet pitäisi hoitaa lainoituksen sijasta budjettipolitiikalla, siis sosiaalisilla määrärahoilla, ymmärrän, että tällä on tarkoitettu sekä opintojen että myös asuntojen saannin tukemista. Nyt on kuitenkin tosiasia ollut näissä viimeisissä eduskunnissa aina 1970-luvun puolivälistä saakka, että sosiaaliseen asuntotuotantoon tarkoitettuja määrärahoja, ns. aravamäärärahoja, on vähennetty lähes puoleen vuodesta 1976 vuoteen 1986.

Tänä syksynä käytiin neuvotteluja siitä, että opintorahaa olisi voitu nostaa. Sosialidemokraatit tekivät tästä jopa ryhmäpäätöksen, mutta emme saaneet muilta hallituskumppaneilta tukea, ja niin opintorahat jäivät sille hallituksen esittämälle tasolle, jossa tosin tulee pieni korotus, mutta aivan riittämätön ainakin niiden mielestä, jotka tuntevat monien opiskelijoiden ahtaan taloudellisen tilanteen.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Kiinittän huomiota siihen, että ed. Knuuttila ei ottanut kantaa siihen, mitä pitäisi tehdä, jotta korjattaisiin se tilanne, josta pankkivaliokunta ed. Knuuttilan puheenjohtajuudella sanoo, että revalvaatio oli väärä toimenpide.

Mitä tulee ed. Ikkalan puheenvuoroon, niin kyllä minä syytän nyt häntä samanlaisesta opportunistista, mistä aikaisemmin syytin täällä eduskunnan pankkivaltuusmiehiä, jotka laskivat peruskorkoa siinä tietyssä tilanteessa, jossa peruskoron laskemiselle ei ollut pankin johtokunnan edellyttämiä ja sen harjoittaman politiikan mukaisia edellytyksiä. Tätä osoitti se, että peruskorkoa hieman myöhemmin heti korotettiin. Siis siinä tilanteessa eduskunnan pankkivaltuusmiehet toimivat opportunistisesti, alensivat peruskorkoa itse asiassa vastoin omaa kantaansa. Nyt ed. Ikkala täällä, joka on ollut sitä mieltä, että revalvaatio oli väärä toimenpide, ilmoittaa, että devalvaatio, jolla asia korjattaisiin, olisi tässä tilanteessa täysin väärä toimenpide.

On se nyt kummallista, että jos markka on ollut joskus oikeassa arvossa ja se revalvaatiolla pantiin väärään arvoon ja ulkoiset olosuhteet ovat sen jälkeen muuttuneet siihen suuntaan, että markan yliarvostus on ulkoisten olosuhteiden johdosta lisääntynyt, ed. Ikkala tulee ja ilmoittaa, että asiaa ei pidäkään korjata. Sitä väärää toimenpidettä, joka silloin tehtiin, ei pidäkään korjata.

Kyllä minä, ed. Ikkala, pidän sitä saman veroisena opportunistina, mihin eduskunnan pankkivaltuusmiehet syyllistyivät siinä tilanteessa, jossa laskivat peruskorkoa vastoin sitä kantaa, mikä heillä oli. Meidän muiden kanta saattoi kyllä olla, että saa laskea.

Ed. Ikkala: Arvoisa puhemies! Puhuesani rahapolitiikasta ja asunto- ja opintolainoituksesta, ajattelin lähinnä järjestelmää, jossa valtio korkosubventioilla korvaisi alemman ja käyvän korkotason eron.

Mitä ed. Seppäsen väitteisiin tulee, totean vielä edellisen puheenvuoroni täydennykseksi, että jos markkaa heikennettäisiin ja devalvoitaisiin, silloin on vaarana, että valuutta virtaisi maastamme pois ja vaikeudet vaihtotaseen vajeen rahoittamiseen kasvaisivat ehkä ylivoimaisen suuriksi.

Ed. Knuuttila: Arvoisa puhemies! Ed. Seppäselä, joka nyt jatkuvasti haluaa vastausta revalvointikysymykseen, haluan todeta, etenkin kun ed. Seppänen on Suomen Pankin tilintarkastaja, ettei eduskunnan täysistuntosali eikä pankkivaliokunta ole se paikka, missä keskustellaan tai annetaan edes yleisiä ohjeita revalvoinnin tai devalvoinnin ajankohtaiseksi suorittamiseksi. Mutta meidän tehtävämme on arvioida Suomen Pankin linjaa tässä tapauksessa vuoden 1989 osalta, ja sen me olemme tehneet.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. P. Lahtinen ed. Seppäsen kannattamana ehdottanut mietintöön liitetyn vastalauseen mukaisia neljää perustelulausemaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Mietinnön ponsi hyväksytään.

Ensimmäinen varapuhemies: Nyt on äänestettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. P. Lahtisen 1) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. P. Lahtisen 1) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 67 jaa- ja 22 ei-ääntä; poissa 110. (Koneään. 16)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. P. Lahtisen 2) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. P. Lahtisen 2) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 67 jaa- ja 22 ei-ääntä; poissa 110. (Koneään. 17)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. P. Lahtisen 3) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. P. Lahtisen 3) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 67 jaa- ja 22 ei-ääntä; poissa 110. (Koneään. 18)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. P. Lahtisen 4) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. P. Lahtisen 4) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 55 jaa- ja 34 ei-ääntä; poissa 110. (Koneään. 19)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

19) Ehdotus erämaaliksi

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 42

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 22

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 22.

Keskustelu:

Ed. Löyttyjärvi: Arvoisa puhemies! Linja-autoaseman suunnalta eduskuntata-

loon tulevia kansanedustajia ja muitakin on tämän syksyn aikana ollut tervehtimässä iskulause ”Kessi itkee”. Tämä iskulause on muistuttanut siitä taustasta, joka nyt käsitelyyn tulleella erämaalilla on. Tämä hankeman lähti liikkeelle Kessin erämaan suojelukiistasta. Lakiesitystä, joka erämaalakikomitean esitysten pohjalta on syntynyt ja joka eduskunnan hyväksyttäväksi nyt esitetään ilman muutoksia valiokuntatyöskentelyn jälkeen, on perusteltu sillä, että se perustuu tässä erämaalakikomiteassa tehtyyn kompromissiin ja siihen, että komiteamietintö syntyi laajan yksimielisyyden vallitessa.

Tällöin kuitenkin unohdetaan se, että tuohon komiteamietintöönkin sisältyy eriyvä mielipide ja unohdetaan myöskin se keskustelu, joka komiteamietinnön julkistamisen jälkeen on ollut käynnissä erittäin voimakkaana ja johon osallistumisesta taikka jonka seuraamisesta kukaan meistä ei varmasti ole voinut välttyä. Meille on syntynyt kokonainen erämaaliike, johon kuuluu yksittäisiä kansalaisia, erittäin paljon kansalaisjärjestöjä niin luonnon- ja ympäristönsuojelun alueelta, tiedeyhteisöjen piiristä kuin taiteen, kulttuurin piiristä jne.

Tämän komiteamietinnön julkistamisen jälkeen on myöskin kerätty metsäadressi, jonka allekirjoitti suurempi määrä ihmisiä, kuin koskaan on osallistunut vastaavanlaisiin nimenkeräyksiin sitten ydinaseen vastaisen adressikeräyksen. Tämän jälkeen kerättyyn erämaa-adressiin allekirjoitukset saatiin yli 60 kansalaisjärjestöltä, valtakunnallisilta ja alueellisilta.

Erämaiden suojelukysymyksessä ovat tunteet myöskin usein olleet voimakkaasti esillä. Eikä se varmasti ole mikään ihme, koska meistä suomalaisista suurin osa on metsäsuomalaisia ja metsä on se maisemanosa, joka meihin kaikkein voimakkaimmin vaikuttaa. Toisaalta myöskin tunteita ovat nostaneet ne pelot, joita pohjoisilla alueilla tämän lain vaikutuspiirissä on koettu. On pelätty, että laki aiheuttaisi uhkan työpaikoille ja toimeentulolle. Näiden pelkojen taustalla on se pohjoisessa usein koettu asia, että valtiovalta ei välttämättä aina vastaa huutoihinsa. Suojelun seurauksena luvattuja korvaavia työpaikkoja ei ole aina saatu siten kuin on luvattu. Kuitenkin mielestäni asiaa tarkasteltaessa viileästi asiapohjalta on päädyttävä suojelua laajemmassa mitassa puoltavalle

kannalle kuin käsittelyssä oleva lakiehdotus sisältää.

Tosiasioita, joita haluan lyhyesti luetella ovat mielestäni seuraavat: Ensinnäkin meillä vanhoja erämaisia metsiä on jäljellä erittäin vähän. Vanhojen metsien katoaminen suomalaisesta luonnosta merkitsee myös useille kasvi- ja eläinlajeille niiden elinolosuhteiden muuttumista siten, että niistä tulee uhanalaisia. Tämä puolestaan vaikuttaa koko metsäkasviston ja -eläimistön kokonaisuuteen: metsien monipuolisuus ja luonnon monipuolisuus vähenee. Suomalaista metsää uhkaavat myös ilmansaasteet ja maaperän happamointuminen, jotka ovat erämaalakikomitean mietinnön jälkeen nousseet meidän tietoisuudessa aivan eri mittasuhteisiin.

Tässä yhteydessä on haluttu väittää, että nimenomaan metsää uudistamalla voidaan sen ilmansaasteiden sietokykyä parantaa. Tällaisille väitteille ei kuitenkaan ole tieteellistä perustaa. Pikemminkin useat tutkijat ovat osoittaneet, että metsä, jossa on ikäkerrokset mukana, pystyy parhaiten sopeutumaan ja uhmaamaan ilmansaasteita.

Toinen tosiasia on pohjoisen metsien hidas kasvu. Hitaasta kasvusta meitä muistutettiin tänäänkin tänne tullessamme kirjeellä, jossa oli pohjoisen metsistä leikattu puukiekkko. Päätöksillä, joita me nyt teemme, vaikutamme 160—300 vuotta eteenpäin. Se on pitkä aika. Sukupolvet ehtivät vaihtua, mutta meidän päätöstemme jäljet näkyvät. Uhanalainen vanhojen metsien lajisto tarvitsee runsaspuisia alueita säilyäkseen. Erämaalakiesitykseen sisältyvissä rajauksissa on suuri osa lain piiriin eri tahoilta esitettyjä alueita, jotka nimenomaan olisivat runsaspuisia vanhoja metsiä, jätetty ulkopuolelle. Vanhojen metsien lajiston säilymistä ei pystytä turvaamaan säilyttämällä pelkästään tunturipaljakoita taikka vähätuottoisia, vähän puuta kasvavia metsäalueita.

Erämaalake on osoittanut, että lain sisältämiin erämaihin sisältyy vain noin 7 000 hehtaaria sellaisia metsiä, joihin on kohdistunut hakkuusuunnitelmia ja jotka näin jäisivät metsähallituksen normaalihakkuusuunnitelmien ulkopuolelle.

Neljäs tosiasia, johon haluan viitata, on se, että lain perusteluissa ja lain käsittelyn yhteydessä paljon esillä ollut käsite luonnonmukaisista hakkuista on jäänyt varsin hämäräksi. Itse asiassa kukaan ei ole pystynyt

osoittamaan, minkälaisia tällaiset luonnonmukaiset hakkuut voisivat olla. Kokeilutoimintaa tällä alueella, saatikka tuloksia, ei ole olemassa. Olettaisi, että tätä kautta tulisi edetä, jos metsänkäsittelymenetelmiä halutaan uudistaa pehmeämpään, metsien luontaista uudistumista edistävään suuntaan ja säilyttää metsien luonne. Tällä alueella pitäisi suorittaa riittävää kokeilutoimintaa ennen kuin lähdetään tällä perusteella pohjoisen vanhoihin erämaametsiin.

Viides tosiasia on mielestäni se, että puun tuotto talousmetsissä on tällä hetkelläkin yli teollisuuden tarpeiden. Mitään sellaista pakkoa kansantalouden tai puunjalostusteollisuudenkaan lähtökohdista meillä ei ole, joka pakottaisi ottamaan hakkuusuunnitelmien piiriin esimerkiksi Kessin taikka Hammastunturin eteläpuoleisten alueiden metsät.

Täällä keskusteltiin viime viikolla ekologisesti kestävän kehityksen periaatteiden ulottamisesta kaikkeen yhteiskuntapoliittiseen ja talouspoliittiseen päätöksentekoon, jota tässä salissa tehdään. Mielestäni kaikki luettelemani asiat, jotka puoltavat laaja-alaista suojelua, liittyvät tähän asiaan. Erämaalain käsittelyn yhteydessä eduskunnalla on mahdollisuus osoittaa, olemmeko me valmiit käyttäenössä toteuttamaan ekologisesti kestävää kehitystä ja ottamaan sen huomioon silloin, kun teemme yksittäisiä ratkaisuja sääätessämme konkreettisesti lakia, joka monin tavoin liittyy näihin periaatteisiin.

Edelleen lakiin liittyvät myös saamelaisten asema ja oikeudet. Saamelaisten asemasta on käyty keskustelua koko sen ajan, kun itsekkin olen ollut tässä talossa alkaen kalastuslain uusimisesta, jossa pohjoisimmat alueet rajattiin lain ulkopuolelle. Tämä keskustelu tulee varmasti olemaan yksi hyvin keskeisiä aiheita myös seuraavalla eduskuntakaudella. Onhan meillä valmistelussa saamelaislakiesitys. Ilon alkuperäiskansojen oikeuksia koskeva sopimus tulee asettamaan ratkaisumme suhteessa saamelaisten asemaan aivan uusiin puitteisiin. Myös Kaisa Korpijaakon väitöskirja, jossa osoitetaan, että saamelaisilla on ollut periaatteessa ja käytännössä omistusoikeus pohjoisiin Lapin kylien alueisiin, on mielestäni niin vakuuttava, että se tulisi ottaa huomioon harkittaessa saamelaisten asemaa vastaisuudessa ja heidän oikeuksiensa palauttamista. Mielestä-

ni tässä asiassa saamelaisväestön mielipiteellä pitäisi olla erittäin suuri paino.

Tämä lakiesitys vaatii muuttamista eduskunnan käsittelyssä. Toisessa käsittelyssä vasemmistoliiton eduskuntaryhmän taholta tullaan esittämään, että Vätsärin erämaa-aluetta laajennetaan siten, että se käsittää koko Kessin alueen itärajaan asti ja että erämaa-alueisiin otetaan mukaan Hammastunturin eteläpuolinen osa ja että lakiin otetaan säädökset siitä, että puun tuotannollisia hakkuita näillä erämaa-alueilla ei suoriteta.

Ed. Valli (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Löyttyjärven puheenvuoro osoittaa, ettei hän ole kunnolla perehtynyt tähän lakiesitykseen eikä myöskään valiokunnan mietintöön. Sen kiistattomin ansiohan on nimenomaan siinä, miten se määrittelee erämaan. Siitähän kaikki sitten lähtee liikkeelle. Myös hänen esittämänsä ns. tosiasiat löytyvät valiokunnan mietinnöstä. Niihin löytyy vastaus sieltä.

Minusta on aivan turhaa lähteä korostamaan yhtä ainutta yksityiskohtaa, jotakin Vätsärin tai Hammastunturin hakkuualueita, kun paljon tärkeämmäksi nousevat muut erämaakäsitteistä johtuvat toimenpiteet, jotka todella merkitsevät luonnonsuojelun ja myös saamelaisasutuksen kannalta hyvin paljon.

Viittaan myös perustuslakivaliokunnan kannanottoon, jossa korostetaan sitä, miten erämaalaki ei todella millään tavalla tule estämään taikka haittaamaan alkuperäisväestön nykyisiä elinkeinoja ja elintapoja.

Ed. Ajo: Arvoisa rouva puhemies! Tässä nyt puhui maanmittari. Hän oli maanmittari ja minä metsänhoitaja. Minä olen ollut Lapissa aika pitkän aikaa. Kyllä edellinen puhujakin on ollut, ja hänellä oli hyvin vilpiton tarkoitus. Minä yhtyisin hänen puheeseensa kaikin puolin, jos yksi olosuhde olisi vähän toisin: Jos Lapissa ei asuisi yhtään ihmistä, jos ihmisiä ei asuisi yhtään, silloin nämä reseptilääkkeet kävisivät, mutta kun siellä on ihmisiä, se muuttaa vähän asiaa. Minä olen tullut sellaiseen tulokseen.

Meille, jotka Lapissa asumme, metsät merkitsevät erittäin paljon. Ne ovat olemassalomme pohja, ja metsiin ja niiden käyttöön perustuu koko Lapin kulttuuri suoraan sanoen, ja kulttuuri on tärkeä asia sekini.

Viime vuosisadan lopulla syntyi Lappiin tukkiliike. Puu nousi arvoonsa, syntyi jokisuille höyrysahoja, pian tulivat perässä paperi- ja sellutehtaat. Lapissa nousi uusi elämä. Alkoi kehitys kerta kaikkiaan. Nämä saivat aikaan suuren kansanvaelluksen etelästä. Miehiä tuli työn perässä suurille savotoille perimmäistä Lappia myöten. Syntyi myytti Lapin jatkästä, koko jatkäkulttuuri, jonka etevä edustaja, jonka tekin ainakin nimeltä tunnette, on Nätti-Jussi -niminen lentojatkä. Se oli Juho Nätti Karstulasta. Minä olen hänet nähnyt. Siitäkin on kysymys, kun puhutaan Lapin erämaista, saadaanko Lapin vanhaa perinnettä jatkaa vai tuleeko sen tilalle jotakin muuta — en tiedä.

Lappilainen, jos kukaan, haluaa suojella luontoa. Siihen perustuu koko toimeentulo, mutta tässäkin täytyy olla kohtuus mukana. Jokainen asia, joka nähdään vain ainoana, sisältää aina häviön siemenen. Tämä pitää muistaa, että se häviön siemen aina sisältyy yksipuolisuuteen. Siis luonto ei saa olla museo vaan elävä, toimiva kokonaisuus. Minä luulen, että me olemme siitä asiasta kaikki samaa mieltä. Sitä tulee myös kohtuudella käyttää ihmisen hyväksi, siis ihmisen hyväksi.

Pohjoiseen luodaan nyt uusia suojelualueita. Niitä tehdään 12 kappaletta. Ne ovat 15 prosenttia Lapin ja 5 prosenttia koko Suomen pinta-alasta, sijaitsevat valtaosin kolmessa pohjoisimmassa kunnassa, Inarissa, Utsjoella ja Enontekiöllä. Jos pannaan kaikki nämä suojeltavat alueet, yksityiset mukaan, ainakin 35, ellei 40 prosenttia Lapista on suojeltua pinta-alasta. Se on aika paljon.

Näitten alueiden perustamiseksi säädetään erämaalaki. Me hyväksymme sen. Lapin ihminen on näet myös omalla tavallaan luonnon ystävä, ja eräalueet perustetaan valtion maille. Niillä turvataan luontaiselkeinot, saamelaiskulttuurin luontainen pohja säilytetään, retkeily- ja virkistyskäyttö turvataan ja sitä kehitetään. Metsänhoito sallitaan määrättyissä osissa, mutta se tapahtuu luonnon omilla ehdoilla. Se tapahtuu luonnon omilla ehdoilla, tämä on tärkeä puoli.

Mitä nuo ehdot ovat esimerkiksi? Pysyviä teitä ei saa metsään rakentaa, vaikka toisin väitetään. Työt tehdään vain talvella maan ollessa jäässä. Jälkiä ei siis jää maahan. Ei myöskään tehdä yhtään aukkoa, vaikka jotkut niin väittävätkin. Hakkuu on pääasiassa

tiheää siemenpuuhakkuuta 80—120 runkoa hehtaarilla — minä olen ottanut tästä selvän oikein, että näin on varmasti — 120 runkoa suunnilleen hehtaarilla, vähän alle. 15:tä hehtaaria suurempaa tällaista aluetta ei saa tehdä. Siis 15:tä hehtaaria suurempaa siemenpuu-aluetta ei saa tehdä, puhumattakaan mistään aukoista.

Lisäksi alueet suunnitellaan maaston mukaisiksi. Sekaan jää aihkeja, siis vanhoja mäntyjä, jää koivuja, jää keloja ym. Siis tämä, mitä te sanotte aukoksi, on semmoinen alue, että se on tiheä siemenpuuasento, siis siemenpuuhakkuu ja seassa on näitä Lapin metsien erikoisuuksia. Se on niin kuin metsää, se on vähän puhdistettu ja vähän väljennetty, että valo sinne pääsee.

Luonnonmukainen metsänhoitosuunnitelma tehdään heti lain tultua hyväksytyksi. Minä olen käynyt ottamassa selvää metsänhoitoihmisiltä sieltä, ja he ovat sitoutuneet tekemään heti, kun näkevät, minkälainen tulee laista, minkälainen suunnitelma tehdään. Ei sitä mistään Helsingistä pakoteta hakkaamaan, se tehdään paikan päällä.

Jotkut eivät ole kuitenkaan tyytyväisiä lakiehdotukseen. He haluavat tiukentaa sitä, kieltää kokonaan taloudellisen toiminnan, vieläpä haluavat laajentaa aluetta. Ilmoitan, että Lapin ihminen on jo suostunut pitkälle, kun tähän suojelualueeseen on menty, antanut pois omastaan ja menettänyt työpaikkonsa. Pitemmälle meneviin myönnytyksiin emme suostu. Tämä on selvää.

Lapissa asuu myös ihmisiä, jotka saavat elantonsa metsästä. Esimerkiksi jos hakkuut Kessissä kokonaan kielletäisiin, menettäisi 23 ihmistä ainakin välittömästi työpaikkansa. Korvaavia ei löydy Taka-Lapin hoitoalueelta. Kato kävisi niin ikään sahalla. Tässä on siis metsureita, automiehiä, konemiehiä, toimihenkilöitä, siis tavallisia ihmisiä, jotka tekevät työtä ja elävät.

On myös väitetty, ettei esimerkiksi Kessin erämaa taimetu. Se taimettuu, mutta se kestää aikansa. Minä olen ollut käytännön metsänhoitajana siellä alueilla — vai olinko valmis silloin, en ollut vissiin valmis — jotka paloivat 1959. Nyt siellä on mitä kaunein taimikko. Samalla lailla voidaan todeta vanhoista hakkuualueista. Pitkähkö taimettumisaika vain helposti johtaa virhepäätelmiin. Noin 30 kilometriä ennen Ivaloa, kun menee täältä vaikka postiautolla, on vasemmalla

puolella, minä en muista, mikä sen vaaran nimi on, aika laaja paloalue. Se oli 1959 kauhean surkean näköinen paikka, ja sitä kävi mm. maalaamassa eräs taiteilija, teki taulun siitä, minkä nimi oli ”Osara on puhunut”. Se on siitä kohdasta maalattu. Nyt jos menisi siitä tekemään taulua, näkisi kaunista taimistoa sillä paikalla. Tämä on todistettava juttu. Nyt siis on rehevä taimisto.

Näillä alueilla on metsän kiertoaika 200, jopa 300 vuotta. Kiertoaika merkitsee siis sitä, että tulee siemen tukkipuiksi. Se on siis satoja vuosia, mutta se on lyhyt aika maailman historiassa, vaikka se tuntuu pitkältä ihmisen elämässä. Se taimettuu, metsä uudistuu, kun jaksaa odottaa. Tämä kannattaa muistaa.

Jos nykyisin perustetaan säästömetsä, jossa ei tehdä hakkuuta, se on epäluonnollinen ympäristö. Minä olen sitä mieltä vahvasti, että se on epäluonnollinen ympäristö. Miksi? Siksi, että enää ei ole kuloja, jotka uudistavat maan. Ennen oli. Nyt hakkuut tehdään semmoissa metsissä, joissa ei kuloja ole. Ne toimivat kuloina nyt. Ne tekevät uutta, uudistuvaa metsää, tekevät siellä ilman. Katsokaa lappilaista hakkaamatonta männikköä. Se näyttää harvalta, mutta jos kuokalla iskee vaikka aukon keskeen, kuokkaa ei saa irti maasta, se takertuu valtavaan juuriverkoon. Juuristokilpailu vallitsee hyvin vahvasti joka paikassa, koska maa on ravinneköyhää. Kuitenkin jokainen neliö on kovassa käytössä. Siellä on joka paikassa, aukoissa, juuria. Kun maahan putoaa siemeniä, ne itävät. Ne kehittyvät miehen mittaisiksi korkeintaan, kituviksi taimiksi, ja lopulta kuolevat. Mutta jos vanhat puut ympäriltä kaadetaan, ne kummasti elpyvät. Sen saa aikaan juuri juuristokilpailun loppuminen. Näin on asianlaita.

Tämä on käsitykseni Lapin metsänhoidosta käytännön tasolta. Kyseessä oleva erämaalakiesitys täyttää sen, mutta sitä ei saa yhtään tiukentaa eikä alueellisesti laajentaa. Viitataan erääseen juttuun Nätti-Jussista. Se tapahtui Pohjanhoviissa — minäkin asun Pohjanhovin vieressä, Kemijokirannassa. Siellä oli kuulemma Nätti-Jussi ollut jonkun herran kanssa. Se herra oli puhunut, että nyt hän ostaa koko Lapin, hänellä on niin paljon rahaa, että pystyy koko Lapin ostamaan, niin halvalla saa tunturin. Siihen sanoi Nätti-

Jussi, että "joo, osta vaan, et pysty ostamaan, kun minä en sitä myy". Ei Lapin ihminen tule myymään enää Lappia yhtään.

Ed. Joenpalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kuuntelin ed. Ajon, metsänhoitaja Ajon puheenvuoroa, totesin siitä löytyvän vahvan kompromissihenkisyyden ihmisten ja luonnon, tässä tapauksessa Lapin metsien ja Lapin ihmisten välillä. Tietysti voidaan kysyä, millaisiin kompromisseihin on ihmisellä oikeutta, kun puhutaan yleensä ympäristöön ja luontoon liittyvistä asioista. Itse asiassa tämän päivän ihminen on tehnyt niin paljon päätöksiä ilman kompromissihaluja, että kun edes tällainen kompromissi on löydetty kuin nyt tässä laissa on kirjoitettu, niin on sekin osoitus jostakin paremmasta kuin aikaisempi.

Kun valiokunnassa asiaa käsitelimme, py-sähdyimme myös tuohon termiin luonnonmukainen hoito, jota metsänhoitaja Ajokin sivusi. Ei tarkalleen tiedetä, mitä se on. Siitä on jo olemassa, päinvastoin kuin ed. Löyttyjärvi sanoi, käytännön selvitystyötä pohjoisessa tehtynä, näin meille on kerrottu. Tiedän, että on sellaisia tahoja, joitten mielestä luonnonmukaista hoitoa on ainoastaan se, että varustetaan harvesterit katalysaattoreilla, mutta tämä on ehkä se kovin ja äärimmäisin linja. Luulisin, että kun tässä puhutaan luonnonmukaisesta metsänhoidosta, se on jotakin muuta ja huomattavasti enemmän.

Kun ed. Löyttyjärven puheenvuorossa vaadittiin tiukempaa lakia tietyiltä osin, pitää muistaa se, olisiko tämä hallitus saanut tiukempaa lakia aikaiseksi ja jos olisi saanut, olisiko se tästä eduskunnasta mennyt läpi. Tämä on monimutkaisen kompromissin tulos ja tässä muodossa hyväksyttävä, niin kuin Lapin kansanedustaja puheenvuorossaan totesi.

Ed. Savela: Rouva puhemies! On ensin näkin erinomainen asia, että meillä keskustellaan erämaaittemme säilyttämisestä ja niiden olosuhteitten turvaamisesta, jotka liittyvät myös erämaaelämään.

Toinen merkittävä asia on, kun lakia on laki- ja talousvaliokunnassa yhdessä käsitelty, että se on sieltä saatu yksimielisenä ulos. Se on kompromissin tulos, jossa on tarkas-

teltu niitä näkökohtia, jotka liittyvät meidän luontoomme, ja myös niitä näkökohtia, jotka liittyvät paikalliseen asutukseen ja myös erämaaittemme käyttöön mm. virkistystarkoituksiin.

Laissa ehdotetaan, niin kuin edellä Lapin edustaja mainitsi, 12 erämaa-alueen perustamista, joitten yhteinen pinta-ala lieene noin 1,5 miljoonaa hehtaaria, joka on aikamoinen pala jo sentään. Erityisenä tavoitteena on monipuolinen luonnon ja luontaiselinkeinojen sekä kulttuurin perustan säilyminen. Lisäperusteluina on Lapin luonnon tarjoamien retkeily- ja virkistyskäyttömahdollisuuksien turvaaminen, metsien säilyttäminen luonnon-tilaisina ja lisäksi luonnonmukaisen metsänhoidon edistäminen metsänkasvun äärialueilla. Nämä kaikki varmasti ovat kannatettavia ja hyviä asioita.

Vastapainona tietysti ovat tekijät, jotka suuntautuvat meidän pohjoisille alueilleemme erityisesti päästöjen kautta, joitten vaikutus lieene kiistaton meidän erämaa-alueitamme ajatellen. Tässä mielessä varmasti on perusteltua myös puhua monimuotoisen metsän säilyttämisestä. Mutta niin kuin edellisellä viikolla puhuimme kestävästä kehityksestä ja sen periaatteesta, siihen kuuluu tasapainoinen ihmisten ja luonnon vuorovaikutus. Emme voi unohtaa tässä yhteydessä sitä varsinaista asujamistoa, joka siellä myös yhtenä meidän kansaamme kuuluvana osana tälläkin hetkellä elää.

Metsien eläminen ja hyödyntäminen on suomalaisten elinehto. Sekin on tosiasia, joka on historiasta pitkälle nähty, ja on tänäkin päivänä vielä sitä. Suomi on elänyt ja edelleen elää metsästä. Tätä meidän ei sovi missään vaiheessa unohtaa.

Lisäksi Lapissa asuva väestö on tullut erinomaisesti toimeen ympäristönsä kanssa. Hän, joka jotain tietää erämaasta, osaa asettaa sen myös sille kuuluvaan arvoonsa. Lapin väestö on aina arvostanut ympäristöään ja ollut tasapainossa ympäristönsä kanssa harjoittaessaan omaa ammattiaan, tässä tapauksessa mm. porotaloutta, jota tämä säädös aika läheisesti myös sivuaa.

Luottamus myös Lapin väellä on säilynyt. Me kävimme mm. ed. Löyttyjärven kanssa kuuntelemassa heitä viime kesänä. Luottamus Lapin väestöllä on säilynyt heidän omien sanojensa mukaan sekä luontoon että herra valtioon, tässä tapauksessa metsähalli-

tukseen, niin kuin he sanoivat. Lakiluonnos lähteekin tässä mielessä luottamuksen perustan säilyttämisestä.

Laki lähtee lisäksi suojelupohjaisena, niin kuin lain sisällöstä ja sen perusteella tehdystä mietinnöstä voidaan havaita, ei metsien parturoinnista. Luonnonmukaisin menetelmin tapahtuva metsänhoito on sallittua tietyillä alueilla ja vain pienellä osalla lain piiriin kuuluvasta kokonaisuudesta. Saamelaiskulttuurin säilyttäminen on yksi merkittävä asia, josta me olemme keskustelleet eduskunnassa ja tulemme jatkossakin keskustelemaan. Ilman, että saamelaisten elinolosuhteita voidaan säilyttää ja taata, me emme voi lähteä sille tielle, että me unohtaisimme heidän luontaisen elinkeinonsa harjoittamisen mahdollisuuden. Laki tässä mielessä takaa myös heille tämän oikeuden, josta he varmasti itsekin pitävät kiinni.

Suojelullisten tekijöiden lisäksi, niin kuin edellä oli puhetta, meillä täytyy olla myös kulttuurillisten ja elinkeinon harjoittamiseen liittyvien edellytysten turvaaminen. Tätä ei saa rikkoo muulla lainsäädännöllä. Kun erämaalakia nyt säädetään, muu lainsäädäntö ei saisi olla murtamassa tämän lain perustaa, ei luonnonsuojelulaki eikä myöskään rantojen-suojelulaki. Toisin sanoen päällekkäisyyttä pitäisi varoa silloin, kun näistä laeista jatkossa puhutaan.

Arveluttavaa on myös se, niin kuin lehti-tietojen perusteella voi asiasta päätellä, että ruvetaan ulkomailta käsin painostamaan itsenäisen Suomen oikeuksia säätää lakeja, itsenäisen Suomen, itsenäisen maan asemaa hoitaa omia alueitaan ja vaalia kulttuuriym. perusteita. Tämä tie ei ole se tie, jolla me suomalaista yhteiskuntaa rakennamme. Se tie, jolla me sitä rakennamme, on meidän omissa käsissämme. Se on tässäkin tapauksessa parlamentaarisisa käsissä niin kuin se lakiesitys, joka meillä nyt on käsittelyssä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Savela tietysti käytti puheenvuoron omista lähtökohdistaan lähtien (Ed. Kekkonen: Niin kuin me kaikki teemme!) — niin kuin me kaikki teemme, aivan oikein, ed. Kekkonen. En puutu siihen. — Mutta hän puhui hyvin mielenkiintoisesta yksityiskohdasta, nimittäin rantojensuojelulaista. Onko nyt niin, että hallitukselta onkin tulossa eduskuntaan rantojensuojelulaki, kun

ed. Savela vielä kerkisi todeta ne pelisäännöt, joilla rantojensuojelulakia tulee käsitellä eduskunnassa? Tämä oli erittäin mielenkiintoinen ilmoitus ja ilahdutti meitä vihreitä todella syvästi.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Savela puheenvuoronsa lopuksi puuttui siihen, että ulkomailta käsin ei itsenäisen Suomen päätöksentekoon pitäisi puuttua silloinkaan, kun se koskee erämaa-alueita. Haluan huomauttaa, että jos tätä logiikkaa noudatetaan, niin sitten ei täältä itsenäisestä Suomesta käsin pitäisi puuttua siihen, mitä Brasilian sademetsissä tapahtuu, eikä meidän pitäisi puuttua Kuolan alueellekaan. Sehän on siellä meidän rajojemme takana. Tämä logiikka yksinkertaisesti on kestämaton tässä maailmassa. Minusta on erittäin ilahduttavaa, että maailmassa joku muukin kuin suomalaiset on huolissaan pohjoisen havumetsävyöhykkeen säilymisestä ja siihen liittyvien luonnonalueiden säilyttämisestä. Minusta se pitää ottaa pelkästään iloisena uutisena vastaan, että globaali ympäristöhuoli pikkuhiljaa alkaa viritä.

Ed. Savela (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En puutu jälkimmäiseen asiaan mutta edelliseen, joka ed. Pulliaisen tuomana tuli esille. Minä otin esimerkkinä vain, että muu mahdollinen lainsäädäntö, joka tulee, olkoon se sitten mitä laatua tahansa, ei saa murtaa erämaalakia.

Ed. Valli (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Haavistolle huomautan, että laki- ja talousvaliokunta Lapin-vierailullaan on päässyt perille, mistä tiedot ulkomaille ovat tulleet ja kuinka vääristyneessä muodossa ne on myöskin annettu, eikä meidän arvostuksemme tähän tietolähteeseen ollenkaan kohentunut sillä matkalla, kun saimme tietää myös mitalin toisen puolen.

Ed. Pokka: Rouva puhemies! Lapin ihmisenä on viime aikoina monta kertaa joutunut miettimään, onko lappilaisen luonnon tai ylipäänsä suomalaisen luonnon kohtalo ja tulevaisuus omissa käsissämme tai eduskunnan käsissä. Jatkan siis sitä samaa aihetta, josta ed. Savela äskén mielestäni aika epäviisaalla tavalla puhui.

Erämaalain käsittely tuo mieleen junan, joka on kerran pantu liikkeelle, ja se jatkaa vääjäämättä kulkuaan, mutta ei tiedetä, mihin se on menossa. Erämaalain valmistelun aloitti Kessin hakkuu, joka muutama vuosi sitten ajankohtaistui, ja nämä hakkuut haluttiin estää. Sen vuoksi asetettiin silloin erämaakomitea valmistelemaan ehdotuksia, ja se sitten tekikin ehdotuksen tämän toista miljoonaa hehtaaria suuren erämaa-alueen muodostamisesta erityisellä lailla. Samassa yhteydessä komitea esitti, että osittain Kessin alueen hakkuut sallittaisiin. Nyt laki- ja talousvaliokunta on tätä junan kulkua jatkanut tekemällä täsmälleen erämaakomitean ehdotuksen mukaisen lakiesityksen yksituumaisesti, ja se on täällä käsiteltävänä.

Ne periaatteet, joita valiokunnan jäsenet ovat esitelleet ja kertoneet, olisivat varmasti erittäin viisaita ja tarkkaan harkittuja, jollei olisi olemassa eräitä ulkopuolisia asioita, jotka ovat tavattomasti vaikuttaneet Lapin luonnon tilaan, siihen tilaan, missä Lapin luonto tällä hetkellä on. Tarkoitin tällä lähinnä niitä asioita, jotka ovat johtuneet Kuolan saasteista.

Ei ole oikeastaan tarkkaa varmuutta siitä, minkälainen Lapin luonnon tila Itä-Lapissa esimerkiksi Kessin alueella on. Tähänhän on syynä se, että meidän ympäristöministeriömme ei ole ollut kiinnostunut mittaamaan esimerkiksi ilmansaasteita Ylä-Lapin alueella. Varmasti teistä monet muistavat aivan yhtä hyvin kuin minäkin sen vuoden takaisen keskustelun eduskunnassa, joka käytiin mitausasemista. Ministeri Bärklundhan ei siinä antanut periksi tuumaakaan, ja me jouduimme käymään täällä turhaa väittelyä. Norjalaiset ovat mitanneet rajan toisella puolella Itä-Ruijan alueella ilman saastepitoisuuksia, ja tiedothan ovat olleet kovin hälyttäviä. Mitä tutkittua tietoa on olemassa, sehän koskee lähinnä maaperän ja vesistöjen haponpitoisuutta Ylä-Lapin alueella, ja tässähan nimenomaan Lapin vesi- ja ympäristöpiiri on tehnyt paljon perusteellista työtä, ja tiedot ovat aika kovaa kuultavaa. Tämä on ollut se asia, joka ainakin minut on saanut ajattelemaan kokonaan uudestaan erämaakomitean ehdotusta, jonka aikanaan hyväksyin ja jota pidin järkevänä kompromissina.

Minulla on sellainen kuva itselläni, että esimerkiksi Kessin alue ja Itä-Inarin takaiset alueet eivät tällä hetkellä kestä metsän käsit-

telyä, metsänhakkuuta. Jos halutaan järkevästi edetä, kannattaisi nyt ottaa aikalisä ja vääntää junasta hätäjarrua ja odottaa edes sen verran aikaa, että nähdään, tapahtuuko Kuolassa jotakin ja saadaanko Kuolan saastepestä kuriin. Ehkä sen jälkeen olisi otollisempi aika miettiä, miten erämaa-alueiden luonnonmukaisten hakkuiden osalta menettellään. Suosittelen siis omalta puoleltani metsänhakkuun osalta aikalisää. En muuhun tulokseen voi tulla, kun olen kuunnellut ja yrittänyt tutkia niitä tietoja, joita meidän luontomme tilasta on annettu. Nimittäin pelkään, että me päättäjät otamme liian suuren riskin sallimalla hakkuut nyt, koska me emme tiedä, mihin ne johtavat. Totta kai kysymys on työpaikoista ja kuntienkin toimeentulosta ainakin jossakin määrin ja erityisesti Inarin kunnan osalta, mutta luonnonsuojelulaeissahan on pakko lähteä siitä, että menetykset on korvattava.

Joutuu, arvoisa rouva puhemies, vähän miettimään kerettiläisesti myös mallia, jota luonnonsuojelualueitten perustamisessa on harrastettu Suomessa, kun eduskuntaan lakeja tehdään. Meillähän on sellainen viisaus nyt olemassa, että jos jokin alue halutaan jotenkin taloudellisen toiminnan osalta rajoittaa, vaikkapa perustaa luonnonsuojelualue, silloin lähdetään siitä, että kaikki viisaus on Helsingissä, lähinnä ympäristöministeriössä, ja täytyy tehdä suojelualue ja sille tarkat käyttö- ja hoito-ohjeet ja niissä päätösvalta Helsinkiin.

Nyt erämaalain ympärillä lähinnä erämaaliikeyhän on ollut kovin toimeliaana ja vaatinut aika tiukkoja rajoituksia teiden rakentamiseen, paikallisen väestön normaaleihin elämisen toimintoihin ja monenlaisiin muihin asioihin, joita Ylä-Lapin alueella tehdään. Tässä tulee aika suuri ristiriita. Luotammeko me niihin ihmisiin, jotka asuvat paikan päällä ja elävät ja harjoittavat toimintojaan, vai luotammeko me pelkästään Helsinkiin ja ympäristöministeriöön, että sieltä tulee kaikki viisaus?

Rouva puhemies! Nimittäin otin esille metsänhakkuukysymyksen, koska mielestäni sen tilanne on muuttunut siitä, mitä erämaakomitea teki. Mutta mitä tulee muuten malliin, jota nyt täällä on tehty niin kuin yleensä monen muunkin luonnonsuojelualueen kohdalla, en ole ollenkaan innostunut siihen tyyliin, jolla me käyttö- ja hoitosuunnitelmat

nyt tällä kertaa erämaa-alueelle teemme, eli Helsinki sitten syynää, mitä paikallinen väestö saa siellä tehdä.

Tietojeni mukaan laki- ja talousvaliokunnassa on ollut sellainen malli esillä, että Lapin lääninhallitus voisi muut toiminnat miettiä ja käsitellä käyttö- ja hoitosuunnitelman. Se tuntuisi paikkakuntalaisten kannalta paljon järkevämältä. Nythän perustetut luonnonsuojelualueet ovat aina tienneet sitä, että luvat ja määräykset menevät kokonaisuudessaan Helsinkiin, ja se on aika kova byrokratia, joka sen myötä tulee.

Tämähän on johtanut esimerkiksi erämaailain osalta siihen, mikä varmasti laki- ja talousvaliokunnan jäsenten tiedossa on valtan hyvin ollut, että Utsjoen ja Enontekiön kunnat ovat jyrkästi panneet vastaan koko erämaailain säätämistä. Eivät he sen takia sitä vastusta, että he haluaisivat metsiä hakata, kun siellä ei hakkuukelpoisia metsiä juuri ole, vaan kysymys on muista toiminnoista. He pelkäävät, että kun määräysvalta menee Helsinkiin, siellä ei sitten saa mitään järkevästi tehdä. Tämä on aika aiheellinen pelko. Sen vuoksi olisin toivonut vähän luovempaa ajattelua laki- ja talousvaliokunnalta siinä, miten käytännössä kyseisen mahdolloman laajan alueen hoito tehdään.

Saattaa olla, että on aika paljon näissä asioissa kysymys siitä, että nykysuomalaisen suhde luontoon on häiriintynyt. Ei tajuta sitä, että jos Ylä-Lapin alueella miljoonien hehtaarien alueella asuu harvakeen ihmisiä, eivät he ole mikään luonnon uhka tavallisilla toiminnoillaan, poronhoidolla, matkailulla, rakentamisella ja kulkemisellaan, vaan he omalla olemassaolollaan pitävät huolta siitä, että ainakin etsintäpartio löytyy, jos joku siellä eksyy.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä on tietysti vähän jälkipuhetta, kun valiokunta on työnsä tehnyt. Ilmeisesti ainoa, mihin me voimme konkreettisesti ottaa kantaa, on metsän käytön rajoittaminen tai sen salliminen. Mutta halusin, rouva puhemies, tuoda esille myös käyttämiseen, hoitamiseen ja elämiseen liittyvät perusasiat, koska minulla on sellainen tunne, että monet puheenvuorot, joita nyt pohjoisessa pidetään luonnonsuojelua vastaan — sehän on käytännössä melkein kuin kirosana; joka puhuu luonnonsuojelun puolesta, se on todella pahasta Lapille — johtuvat siitä, että menettelytapa, jolla suojelua-

sioita on hoidettu, on ollut mahdollottoman väärä. Se on johtanut päätösvalan keskittymistä Helsinkiin muutamille harvoille virkamiehille asioissa, joissa ei näin olisi tarvinnut menetellä.

Ehkä meilläkin olisi aika vähän miettiä, voidaanko koko luonnonsuojelualueiden ja suojelualueiden perustamisen pohjana olevaa lainsäädäntöä päästä uudistamaan niin, että myöskin tavallisen ihmisen ääni pääsisi siinä paremmin kuuluville. Nimittäin ei tavallinen ihminen välttämättä ole se suuri luonnon uhka, vaikka usein täällä näin ajatellaan. Sen vuoksi toivon, että meillä päästäisiin muunkin tyyppiseen suojeluun kuin siihen, että alue täytyy aina ottaa valtion omistukseen ja valtio antaa määräykset, mitä siellä voi tehdä. Kyllä yksityinenkin ihminen jotain osaa luonnon hyväksi suorittaa.

Tämä, rouva puhemies, minun saarnani siitä, että ei niin kauheasti innosta tämä juna, mitä laki- ja talousvaliokunta osaltaan on vienyt eteenpäin. Siihen liittyy monia asioita, jotka eivät miellytä, mutta päätösvaltan on meidän kansanedustajien käsissä tästä eteenpäin.

Ed. Valli (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Voin lohduttaa ed. Pokkaa siinä, että kyllä laki- ja talousvaliokunta on ottanut huomioon muuttuneen saastetilanteen mm. ehdottamalla tiettyä aikalisää. Mietinnössähän sanotaan, että ”valiokunta korostaa, että ennen hoito- ja käyttösuunnitelmien sekä käsittelyohjeiden antamista alueiden metsien käsittelystä tulisi pidättäytyä”. Uskoisin, että hallituspuolueilla on myöskin halu hieman vielä tätäkin vaatimusta terävöittää.

Toinen huoli koski ylhäältäpäin tapahtuvaa ohjausta. Olemme viime vuosien aikana yrittäneet monta kertaa huomauttaa siitä, että korvaavia työpaikkoja tulee järjestää. Mutta tietääkseni ensimmäisen kerran on oltu tyytymättömiä siihen, että näitä korvaavia työpaikkoja ei olekaan saatu. Sehän tässä valiokunnan mietinnössä selvästi sanotaan. Esimerkiksi Kuhmon Ystävyydenpuiston yhteydessä mainittiin korvaavien työpaikkojen varmistamisesta. Niitä ei ole tässäkään budjetissa riittävästi tullut. Nyt tässä mietinnössä halutaan edelleen palauttaa mieleen, että eduskunta on tyytymätön asioitten tämänhetkiseen tilaan.

Ed. Savela (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Oli erittäin mieluista todeta ed. Pokan viisaasti tulleen myöskin paikallisen väestön tarpeisiin, jotka pitää ottaa huomioon myöskin silloin, kun lakia säädetään. Mutta lain tuntijana olettaisin ja uskon, että ed. Pokka myöskin tietää, missä laki säädetään Suomenmaassa tänä päivänä, ja että siinä lainsäädännössä tarvitaan myöskin niitä tietoja, asiantuntemusta, tutkimuksen tuomia tietoja ja paikallista tuntemusta, jotka lain perustaan kuuluvat.

Ed. Pokka (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Valli ja ed. Savela voivat ihan ystävällisiä puhua. Se kuuluu hurskaiden toivomusten joukkoon. Erämaalaisahan käy niin, että laki säädetään niin kuin täällä on esitetty ja äänestämme ilmeisesti siitä. Ympäristöministeriö tulee tämän jälkeen syynäämään kaikkia joutavia asioita ja metsähallitus saa hakata Inarin metsät. Ja se on aika huono tilanne.

Ed. Astala: Arvoisa rouva puhemies! Viime viikolla eduskunta käsitteli selonteon pohjalta Suomen kestäväan kehitykseen tähtääviä toimia. Ne edellyttävät mm. muutosta ihmisen ja luonnon suhteeseen. Kauniiden puheiden jälkeen alkoi karu arki, jolloin kaikki tuntuu olevan jälleen toisin. Sen sijaan, että hallitus olisi ottanut todesta kestäväan kehityksen ja arvokkaiden erämaametsiemme säilyttämisen sellaisina kuin lukuisat järjestöt ja yksityiset luontoystävät ovat toivoneet, hallitus onkin kompastellut esityksessään. Muistutettakoon hallituksen mieliin, että teot ovat kestäväan kehityksen politiikan ainoa kestävä mittari.

Erämaalaki on kiireellinen ja tärkeä. Siksi onkin murheellista todeta, että lakiesitys on puutteellinen ja monet tahot ovat siihen tyytymättömiä. Näin ajattelen myös itse. Tulen kannattamaan erämaaliikkeen toiveiden mukaista erämaametsiä puolustavaa vaihtoehtoesitystä.

Keskustelu erämaametsistä elävoityi vuonna 1987 Kessiin ja Hammastunturiin suunnitelluista hakkuista. Vastarinta oli laajaa. Toivo heräsi, kun perustettiin erämaakomitea. Tosin useassa kansanedustajassa heräsi pelko. Tunnettuahan on, että vaikeat asiat usein pyritään "puhdistamaan" komiteassa, johon jäsenet valitaan asiantunte-

muksen sopivuuden perusteella. Pelko on osoittautunut oikean suuntaiseksi tälläkin kerralla.

Erämaakomitea rajasi tarkastelunsa ulkopuolelle, siis normaalin metsätalouden piiriin, laajoja metsäalueita, joita itsekin luonnehti erämaisiksi, sekä lisäksi Kessin eteläpuoliskon, yhteensä noin 40 000 hehtaaria. Erämaiksi kelpuutetuillekin alueille mm. Kessin pohjoisosaan ja Hammastunturin alueelle komitea esitti hakkuita noin 58 000 hehtaarin verran "luonnonmukaisina hakkuina". Luonnontilaan komitea esitti jätettäväksi noin 112 000 hehtaaria. Alkuperäisiä metsähallituksen hakkuusuunnitelmia on karsittu vain 7 000 hehtaaria. Metsähallituksen metsätalouslinja on siis saanut varsin vahvan niskalenkin, niskaotteen, hallituksen erämaalain sisällössä. Saamelaisen mielestä hakkuilla tehtäisiin pahaa myös alueen jäkälämaille. Poronhoito on saamelaiskulttuurille elinehto. Meillä ei ole oikeutta vaikeuttaa alkuperäiskansan toimeentuloa.

Entä "luonnonmukainen" metsänkäsittelymenetelmä? Mikä olisi ekologisesti kestävä metsänhoito- ja metsänkäsittelymenetelmä? Eräiden tutkijoiden mukaan ei ole käynnistetty selvityksiä siitä, mitä luonnonmukainen käsittelymenetelmä on. Ei ole kokeiltu. Suojeltavat alueet eivät ole kokeiluja varten. Erämaalakikomitean mietinnössä "luonnonmukaiset" menetelmät ovat suunnilleen samat kuin nykyiset menetelmät. Talviteistakin tuntuu olevan erilaisia käsityksiä. Minkälaisia talviteitä saisi yleensä tälle alueelle rakentaa? Puunkorjuussa edellytetään kannattavuutta. Kannattavuutta ei usean asiantuntijan mukaan juuri voi Lapin alueella saavuttaa ilman monitoimikoneita. Niiden jälki on hyvin tunnettu. Metsäluonto ja maisemat arvot kärsivät.

Suomen todennäköisesti laajin ympäristöadressi kerättiin vuonna 1989. Noin 220 000 suomalaista ja 40 valtakunnallista kansalaisjärjestöä vaati Lapin erämaiden säästämistä tuleville sukupolville. Keväällä 1990 välitettiin 86 järjestön erämaavetoisuus. Mielestäni kansalaisrohkeus ja kansalaistoiminta ovat ympäristönsuojelun helmiä, kuten totesin jo kestäväan kehityksen keskustelussa. Kunnioitan suuresti niitä ihmisiä, jotka kykenevät tuntemaan vastuunsa tulevaisuudesta ja luonnosta niin vahvasti, että ryhtyvät itse toimimaan tulevaisuuden ja

luonnon puolesta. Se on mielestäni erittäin arvokasta.

Erämaaliike, aktiivinen kansalaisliike erämaiden puolesta, on tehnyt oman vastaehdotuksensa hallituksen lakiesitykselle. Siinä esitetään lisäystä 3 §:ään niin, että erämaa-alueeksi perustetaan myös Vätsärin Kessin alue, johon kuuluu noin 183 000 hehtaaria valtion omistamia maita Inarin kunnassa, sekä Hammastunturin alue, johon kuuluu 214 000 hehtaaria valtion omistamia alueita Inarin, Sodankylän ja Kittilän kunnissa. 7 §, siis käyttösuunnitelma, ehdotetaan kuulumaan seuraavasti: ”Erämaa-alueiden käytössä on noudatettava käyttösuunnitelmaa, jonka laatii metsähallitus ja vahvistaa ympäristöministeriö. Erämaa-alueiden metsät säilytetään mahdollisimman luonnontilaisena siten, että niissä ei saa harjoittaa puuntuotannollisia hakkuuta.”

Ed. Valli totesi, että luonnonsuojelulle ei tehdä pahaa. Suomen luonnonsuojeluliitto, Luonto-Liitto ja edellä mainitsemani erämaaliike ovat kaikki vedonneet eduskuntaryhmiin, jotta eduskunnan käsittelyssä olevaa erämaalakia vielä täydennettäisiin. Nämä liitot ja tämä liike esittävät, että Kessin ja Hammastunturin alueet rajattaisiin kokonaan erämaa-alueiden sisälle ja hakkuut estettäisiin erämaa-alueiden sisällä. Tämä on siis luonnonsuojelujärjestöjen mielipide tästä asiasta.

Eduskunnan laki- ja talousvaliokunta ei ole kuunnellut näitä toiveita. Se on mielestäni valitettavaa. Onhan nyt kysymys maanosame eräiden viimeisten erämaametsien suojelusta. Eiköhän olisi ollut viisaampaa säilyttää laajasti arvokkaat erämaametsät kuin osoittaa puiden viimeiseksi leposijaksi sellutehtaan sellukattilaa. Erämaametsät ovat todella arvokkaita koko maanosaa ajatellen Euroopan yhdentyessäkin. Erämaametsät kuuluvat myös tuleville sukupolville kuten myös saamelaisille.

Lausuntokierroksella erämaakomitean mietintö sai osakseen varsin vahvaa kritiikkiä mm. rajausten mielivaltaisuudesta, metsätalouden ylikorostamisesta sekä saamelaisoikeuksien ja luonnontieteellisen asiantunteumuksen sivuuttamisesta. On syytä myös erikseen korostaa vielä saamelaisoikeuksien kannalta sitä, että maanomistuksen kiistanalaisuus asettaa suunnitellut metsänhakkuut erittäin arveluttavaan valoon.

Ed. Vallille myös tiedoksi se, mitä saamelaiset tästä erämaalakiesityksestä ajattelevat. Asia ei ole niin kuin ed. Valli väittää olevan.

Mikäli erämaalaki hyväksytään valiokunnan ehdottamassa muodossa, ollaan ilmeisesti synnyttämässä protesteja, boikotteja ja valituksia aina ulkomaita myöten. Suomikuvamme ei taida kirkastua. Suomi-kuvamme saattaa pahastikin samentua.

Me kansanedustajat olemme vastikään saaneet erämaaliikkeeltä puukiekon Ylä-Lapin puuta, joka vasta 300-vuotiaana saavuttanee täyden kokonsa. Ja tämän puukiekon myötä saimme erämaaliikkeeltä erityisviestin. Viesti oli minusta erittäin puhutteleva, seuraavan sisältöinen:

”Täytyykö Suomen kaltaisen hyvinvointivaltion tosiaan ottaa jokainen metsähehtaari talouskäyttöön? Eivätkö erämaat ole meille arvokkaampia erämaina kuin selluna? Erämaita ei saa takaisin. Eikö erämaametsiä voisi jättää kokonaan hakkuiden ulkopuolelle?” Tämä oli siis viesti, jonka vastikään olemme kaikki saaneet.

Arvoisa puhemies! Muuten olen sitä mieltä, että valtion on turvattava työllisyys Lapissa, mutta valtion on turvattava työllisyys muilla toimenpiteillä kuin erämaiden hakkuilla.

Ed. Valli (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Astalan puheenvuoro kuvastaa varmasti hyvin niitä näkemyksiä, jotka syntyvät Aurajoen varrella tammimetsien siimeksessä. Mutta on ehkä syytä ottaa myös numeroita esille. Suojeltavia alueita on 1,5 miljoonaa hehtaaria, joista metsämaaksi lasketaan 170 000 hehtaaria, joista taas luonnonmukaisen metsänhoidon piiriin otetaan noin kolmasosa, 57 500 hehtaaria. Siis erämaaliikkeen viesti siitä, että jokainen hehtaari otetaan talouskäyttöön, ei todella ollenkaan pidä paikkaansa.

Ed. Astala oli huolissaan siitä, että nämä ns. luonnonmukaiset hakkuut turmelevat alueen jäkälämaat eli haittaavat saamelaisten poronhoitoa. Eiköhän suurin poronhoidon jäkälämaitten tuho ole siinä, että Ylä-Lapin paliskunnissa on pidetty ylisuuria porokarjoja? Ne ovat tuhonneet ne jäkälämaat eivätkä suinkaan tämän tyyppiset metsähakkuut.

Mielestäni oli kuitenkin aika olennaisen tärkeää, että erämaalaki säädettiin ilman, että ryhdyttiin vuosikausia penkomaan sitä,

mikä oikeus saamelaisilla on tähän maahan. Sillä todennäköinen tilanne olisi ollut se, että saamelaisten omistusoikeutta olisi pohdittu tässäkin talossa vuosikausia ja erämaalakia ei olisi sen takia syntynyt. Sen takia minun mielestäni tämä hallituksen ratkaisu, että erämaalaki säädetään ensin, oli aivan oikea ja nimenomaan turvaa luonnonsuojelun tällä alueella.

Ed. Ajo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Astalalle vielä haluaisin sanoa samaa kuin ed. Löyttyjärvellekin: Kyllä te olette erittäin myönteisiä ja ajattelette metsän parasta, mutta minä en kyllä ihmistä voisi sivuuttaa sen rinnalla. On niin, että eihän ihmistä voi vetää sieltä töihin johonkin kapakkaan laseja kantamaan. He ovat tottuneet ikänsä siellä olemaan, siellä ovat lapset ja muut. Heidän pitäisi saada olla kotona, niin kuin ed. Astalakin haluaisi kotona asua. Ei heitä saisi pakottaa. Jos kerran töitä ei löydy sieltä, niin ei löydy ja sillä selvä. Minä olen monta kertaa koettanut metsureita järjestää luonnonpuiston palvelukseen, mutta sanotaan vain, että he ovat vanhoja eivätkä kelpaa enää sellaisiin hommiin, ei tule mitään.

Mielelläni kutsuisin ed. Astalan Lappiin ja toivoisin, että hän menisi naimisiin jonkun metsurin kanssa siellä (Ed. Astala: Kaksinnaiminen!) ja eläisi metsurin elämää yhden talven pimeimpänä aikana jossain kylässä, vaikka Nellimissä, huonojen yhteyksien takana ja olisi suuri lapsilauma ja velkaa paljon ja epävarmuus elämästä ja toimeentulosta. Minä luulen, että silloin ed. Astala ymmärtäisi paljon paremmin. Metsät olisi kiva pitää luonnonmetsinä, mutta kun se ei käy, se ei käy, ja sillä selvä.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin totean ed. Ajolle, että kaksinnaiminen on Suomessa kiellettyä, joten ei onnistu.

Ed. Vallille haluaisin todeta hänen puheenvuoronsa johdosta, että minä olen esittänyt erämaaliikkeen, Luonnonsuojeluliiton, Luonto-Liiton, saamelaisvaltuuskunnan, monien tieteellisten tahojen kuten Suomen Akatemian ympäristötieteellisen toimikunnan, Helsingin yliopiston matemaattis-luonnontieteellisen osaston, Suomen Biologian Seura Wanamon, Jyväskylän yliopiston jne. mieli-

piteitä, ja näissä kaikissa on mielestäni ollut luontoa puolustava ote ja kaiku. Niitä minä olen esittänyt. Valitan, että ed. Valli ei voi yhtyä näihin. Siis hän ei voi yhtyä luonnon puolustamiseen, joka vahvasti tulee äsken mainitsemisani lausunnoissa esille.

Lopuksi totean ed. Ajolle vielä, että ihmisen ja luonto kuuluvat yhteen. Jos luonto kärsii ja sairastaa, ihminenkin sairastuu. Ihminen ja luonto todella kuuluvat yhteen. Meidän on toimittava niin, että me edistämme ihmisen ja luonnon suhdetta, että me emme toimi alistaja ja alistettu -suhteessa.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Hyvin merkittävää on oikein historiankirjoituksenkin kannalta, että hanke erämaalain säätämiseksi ei lähtenyt liikkeelle ministeriöstä, ministeriltä, virkamiehiltä eikä keltään muulta kuin tavallisilta ihmisiltä, jotka pitävät luonnosta. Ensiksi tämä ulkoparlamentaarinen painostus, joka kohdistui myös eduskuntaan, nykyiseen kansanedustajakuntaan, tuntui täällä varsin monesta kiusalliselta, haitalliselta. Sen saattoi aistia käytävilläkin.

Nyt ollaan siinä tilanteessa, että hallitus on erämaalakiesityksensä antanut. Se on käynyt valiokuntakäsittelyn ja palannut isoon saliin. Nyt löytyy itse erämaalaille, joka on näin syntynyt, varsin merkittävää kannatusta ja tukea. Monet sellaiset tahot, jotka kavahtivat kansalaisliikkeen toimintaa, ovat sen kannalla. Tämä kuvaa hyvin sitä, kuinka kansalaisliikkeillä on suomalaisessa yhteiskunnassa varsin merkittävä rooli.

Kun hallituksen esitys erämaalaisiksi tuli valiokuntakäsittelyyn, valiokunta perehtyi tähän asiaan varsin perusteellisesti. Valiokuntaa ei miltään osin voi moittia siitä, ettei tähän asiaan olisi perehdytty. (Ed. Valli: Niin on, ed. Löyttyjärvi!) Sen ohella tietysti voidaan olla asioista hyvin monta eri mieltä, mutta asiaan todella perehdyttiin.

Niistä kannanotoista, jotka tulivat varsinaiselta erämaa-alueelta, ovat hyvin merkittäviä Utsjoen, Enontekiön ja Inarin kunnan viralliset kannanilmaisut. En halua millään tavalla loukata Utsjoen kunnan johtoa, mutta minulla on yhä edelleen se näkemys, että Utsjoen nykyinen johto ei vielääkään oikein ole ymmärtänyt, mistä tässä oikeastaan on kysymys, eli kysymys on Utsjoen kohdalla aivan erityisesti utsjokelaisten tulevaisuuden turvaamisesta. Näinhän käy hyvin usein tai

ainakin silloin tällöin, että ei oikein viesti mene perille.

Enontekiön kunnan suhtautuminen oli aika mielenkiintoinen. Kysymys oli merkittävästä kaupantekohankkeesta: Saatte meidän tukemme, jos pistätte satoja miljoonia rahaa nokkiin vaihtokaupassa. Inarin kunnan kanta oli erittäin valistunut ja ymmärtävä, ja myös perustelut olivat minusta erinomaiset, siis oli tajuttu, mistä tässä asiassa on kysymys.

Valiokunnan mietintö on sinänsä aivan hyvin laadittu. Sen suhteen ei minulla ole mitään huomauttamista, ja se on muodollisesti yksimielinen. Yksimielisyys tässä nimenomaisessa tapauksessa perustuu siihen, että olin eduskunnan valtuuskunnassa osallistumassa Ipun konferenssiin Uruguayssa ja sillä tavalla poissa ratkaisevasta käsittelystä enkä saanut tilaisuutta jättää vastalauseitani mietintöön. (Ed. Aittoniemi: Onko matkailu sen arvoista?) — Niinhän se tietenkin on, arvoisa ed. Aittoniemi, se on johtanut minut ajattelemaan, että jos tässä talossa vielä jatkossa on, niin mitenkähän käy tässä kansainvälistyvässä maailmassa eurooppalaisten asiointien hoitamisen, kun ne edellyttävät aika paljon matkustamista. Ed. Aittoniemi osui aivan oikeaan huomautuksellaan. Ehkä sillä Uruguayn matkallakin oli luonnonsuojelun kannalta muuten aika paljon merkitystä, jos nyt puheilla yleensäkin mitään erityistä merkitystä on, erikoisesti jos kohteena on ed. Aittoniemi. (Ed. Aittoniemi: Tuskinpa vain!)

Itse substanssissa on hyvin pelkistetysti kysymys kahdesta riita- tai kiista-asiasta. Kysymys on siitä, kuinka kaksi erämaa-alueeksi suunniteltua aluetta rajataan eli Kessin Vätsärin alue ja Hammastunturin alue, ja mitä on ”luonnonmukainen” metsien käsittely.

Henkilökohtaisen mielipiteeni mukaan täytyy eduskuntakäsittelyn aikana vielä laajentaa Kessin erämaa-aluetta ja Hammastunturin erämaa-aluetta. Tähän tähtäävät liitekartat on jätetty eduskunnan sihteeristölle työstämistä varten niin, että ne ovat käsiteltävissä toisen käsittelyn aikana.

Sitten ”luonnonmukaisesta” metsien käsittelystä. Täällä on eräissä puheenvuoroissa vihjattu siihen, että ei olisi tietoa, mistä tässä on kysymys. Minä olen pikkuisen toista mieltä. Kyllä meillä on nyt riittävä tieto siitä, mitä metsähallituksen virkamiehet tällä tar-

koittavat, ja sehän on aivan ratkaisevaa. Olennaista on se, mitä ajattelevat Ylä-Lapin hoitoalueen aluemetsänhoitaja ja hänen lähimmät apulaisensa metsänhoitaja- ja metsätekniikkokunnassa. Se malli on hyvin yksinkertainen: Tultaisiin suorittamaan siemenpuuasentoon hakkuita niin, että hakkuuyksiköt ovat maastosta riippuen 10–15 hehtaaria. Jos vertaa tätä mallia siihen, mikä on talousmetsän käsittelymalli samalla alueella, huom! uusien metsänkäsittelyohjeitten mukaan, siinä ei ole juuri mitään eroa. Hivenen verran aste-eroa voi olla ja siinä kaikki. Siis rehellistä on puhua siitä, että ne alueet, missä puuntuotannolliset hakkuut ovat sallittuja, itse asiassa ovatkin talousmetsäalueita! Myös maanmuokkaus on mahdollista.

Hyvin mielenkiintoinen on talvitieasia. Olen käynyt runsaasti keskusteluja Ylä-Lapin hoitoalueen aluemetsänhoitajan kanssa käsitteestä ”uudet talvitiet”. Puhelimessa minä sain sellaisen käsityksen, että aluemetsänhoitaja tarkoitti näillä uusilla talviteillä sellaisia maastoon jäädytettyjä talviteitä, joita tehtiin mm. sodan aikana. Nyt olen nähnyt omin silmin, mitä ne ovat. Ne ovat metsässä uria, joista puut on kaadettu pois ja puskutraktorilla maanpinta pukattu aukoksi niin, että reunoilla ovat maavallit, jotka puskutraktori on sivuun työntänyt. Tähän sitten talvella jäädytetään tai kovetetaan pakkasilla polku, jota pitkin pystytään ajamaan. Polanne, sanottaisiin lapinkielessä.

Nämä urat ovat järkyttäviä raiskioita, kerta kaikkiaan. Yksi sellainen kulkee sen meidän kinttupolkumme poikki, jota pitkin kuljen Ainijärven rajavartioasemalta Värriön tutkimusasemalle Savukosken kunnan puolelta Sallan kunnan puolelle Värriön luonnonpuistoon. Siihenkin on tehty tällainen talvitien pohja. Se on kammottavan näköinen. Siis tällaisia on nyt erämaa-alueilla. Jos tätä ei nyt ymmärrettäisi väärin, niin kyllä tielaitoksen tiet ovat sentään siistimmän näköisiä kuin nämä raiskiourat erämaassa. (Ed. Ajo: Onko se luonnonpuistossa?) — Se on luonnonpuiston reunalla, ed. Ajo, se ei ole sentään puistossa, mutta siinä 50 metriä luonnonpuiston rajalta. Näin tätä hommaa hoidetaan. On tietysti ihan selvää, että kun tämän kokee, niin kyllä pieni uskonmenetys tapahtuu.

Sitten hyvin merkittävä asia, johon ed. Pokka jo täällä kiinnitti huomiota. Se on

arkipäivän realistinen tilanne, jossa eletään tällä hetkellä Pohjois-Suomessa. Ed. Ajo viittasi metsänhoitajakoulutukseen ottaessaan omalta kannaltaan asiaan kantaa. Minä voin viitata tässä yhteydessä siihen, että olen sekä metsätieteen kandidaatti että biologina filosofian tohtori. Tässä projisoinnissa totean, että minun biologin omatuntoni ei tässä saastuttamistilanteessa sallisi koskea suojametsäalueella ja lähialueella oleviin metsiin lainkaan sen takia, että on pelättävissä, että metsä ei uudistu sillä alueella lainkaan. Tulen käsittelemään tätä toisen käsittelyn yhteydessä puheessani tarkemmin, samoin kuin poronhoidon kannalta, eliöstön kannalta ja sitten vielä periaatteellisesti itseisarvoisesti tätä asiaa tulen käsittelemään.

Mutta vielä ennen kuin lopetan tältä erää puheenvuoroni kiinnitän huomiota jälleen merkitykselliseen periaatteelliseen asiaan. Nimitäin kun olin tänne paikalle äsken tulos- sa, niin ed. Valli käytti vastauspuheenvuoron, jossa hän totesi, että porolaitumiin ovat Ylä-Lapin alueella kaikkein eniten vaikuttaneet ylisuuret porokarjat, jotka ovat ylittäneet laidunten kantokyvyn. Näin ymmärsin. On aivan totta, että näin on tehty. Ja juuri luin lehdestä, että kun näin on ollut, niin nyt Lapin hovioikeus on antanut tuomionsa viime viikolla ja pistänyt maksamaan korvaukset tästä toiminnasta ja lisäksi reippaat sakot päälle niille poromiehille, jotka ovat tällä tavalla poronhoitolain vastaisesti menelleet. Mutta ei sitä voi käyttää perusteena tässä, että jotkin poromiehet ja heidän yhteisönsä ovat aikaisemmin käyttäytyneet typerästi. Tulevaisuudessa pitää käyttäytyä viisaasti ja luonnon kantokyky huomioon ottaen.

Ed. Valli (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On tietysti erittäin hyvä kuulla, että ed. Pulliainen hyväksyy tämän erämaakäsitteen sisällön, koska se merkittävällä tavalla lisää luonnonsuojelun mahdollisuuksia ja myös sitä, että ihmiset pääsevät näille alueille. Mutta minusta, kun ed. Pulliainen kertoi näistä opinnoistaan ja tutkimuksistaan, niin eikö olisi ollut erittäin kiehtova haaste se, että hän olisi itse yrittänyt määritellä, mitä luonnonmukainen metsänkäsittely on. Sehän olisi tiedemiehelle ja tutkijalle ollut oikein tuhannen taalan paikka saada se tänne mietintöön, koska niin kuin olen hyvin

ymmärtänyt metsähallituksen tai Metsäntutkimuslaitoksen piiristä ei ole mitään yksiselitteisen selvää määritelmää tästä asiasta annettu tähän mennessä. Mutta siltä varaltahan meillä on metsien käsittelystä pidättymisen teksti valiokunnan mietinnössä. Siinä olisi ymmärtääkseni ollut todella hyvin haastava tehtävä ed. Pulliaiselle tämän mietinnön tekovaiheessa.

Ehkä pienenä erikoisuutena voisin sanoa, että ed. Pulliainen kyllä pikkuisen poikkesi loogisesta käyttäytymisestä, kun hän nyt arvosteli näitä talviteitä, kun sen sijaan Kuhmon Ystävyydenpuiston yhteydessä aluetta laajennettiin sen takia, että sinne saatiin mahtumaan jo olemassa oleva tie, ettei sinne luonnonpuistoon tarvitse uutta tietä rakentaa, jotta sinne päästäisiin lähemmäs tutkimaan niitä asioita.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Täällä puhutaan suurella asiantuntemuksella metsähakkuista, luonnonmukaisista hakkuista jne. Minä luulen, että eduskunnasta 98 prosenttia kuolisi nälkään, jos joutuisi menemään metsään ja hankkimaan ruokansa pöllimetsästä. Mutta asiantuntemus tuntuu olevan sitä suurempi, mitä korkeammalla tohtoritasolla liikutaan.

Minä olen henkilökohtaisesti sitä mieltä, että Suomessa pitää säilyttää luontoa, kaikenlaista luontoa myös meidän jälkeemme tuleville. Mutta näissä vihreiden pelleilyissä, kun katselin tätä kulkuetta, joka oli eduskunnan edessä viime viikolla, kyllä minun ajatukseni ovat kääntyneet hiukan vastakkaiseen suuntaan sille touhulle, mitä tässä maassa tehdään.

Kaikki pitäisi suojella. Jos tietyt piirit saisivat pitää päänsä, niin kirvesmiehellä ei olisi metsään enää mitään asiaa eikä myöskään meidän kansantaloudellamme. Pikkuhiljaa kaikki suojeltaisiin. Tohtori Pulliainen ja minä kumpikin olemme pöllimiehiä, ed. Pulliainenkin muistaakseni on sanonut pöllimetsässä joskus olleensa. En tiedä, minkä kokoisia pöllejä ne sitten olivat, mutta kyllä tämä keskustelu näistä asioista saisi olla pikkuisen enemmän ruohonjuuritasolla, pöllimiesten tasolla.

Ei tätä maata kyllä vihreiden ehdoilla ja tohtorien ehdoilla pystytä rakentamaan sillä tavalla, että se on järkevää ja pitkäjänteistä. Emme me voi kaikkea suojella täällä. Metsät

on Luoja luonut sitä varten, että ihminen hakkaa niitä tarpeensa mukaan. Näin minä olen asian nähnyt, kohtuudella totta kai, kunhan vain saadaan järkeä näihin hommiin, ettei kaikkia suojella ja puhuta puppua.

Ed. Ajo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En minä halua mitään ruveta väittelemään enkä viisaammaksi tekeytyä, mitä olen, mutta sanon vain, että kun nämä suunnitelmat tehdään, niin eihän niitä tietenkään voida tehdä, ennen kuin laki on säädetty. Sitten tehdään, ja ne onneksi tekevät nämä paikalliset metsäviranomaiset, ettei niitä mitkään teoreetikot eivätkä tohtorit tee, vaan ne tekevät metsänhoitajat ja metsäteknikot, jotka ovat vuosikausia katselleet niitä maimemia. On tosiasia, että siellä tehdään maisemanmukaiset kuviot. Ei ole 15:tä hehtaaria suurempaa kuviota.

Sitten on paljon siemenpuita ja jätetään myös näitä erikoisuuksia sinne, että maisema ei paljonkaan muutu, paitsi viedään sielä pois isoimmat ranit ja huonot puut ja annetaan sinne valoa. Kyllähän me tiedämme, että kyllä kai metsä menestyy silloin, kun sinne annetaan valoa ja se perataan.

Sitten tämä talvitie. On naurettavaa ajatella, että siellä maahan kaivettaisiin ura. Sehän olisi metsäautotie silloin. Kesäinen metsäautotie tehdään juuri sillä tavoin. Ei se ole mikään talvitie, vaan talvitie on se, että odotetaan kun maa jäätyy, ja sitten ajetaan jäätyneessä maassa. Se on talvitie, ja käytetään esimerkiksi jokia hyväksi. Eihän tavallisilla metsäihmisillä mitään halua ole vahinkoa tehdä, vaan he ovat tosissaan.

Sitten nämä tuhot. Minäkin ajattelin ensin, että se on hyvin vaarallista ja tuhoavaa. Sitten kun näki tämmöisiä alueita, mitkä ovat taimettuneet, niin sittenkään ne saasteet eivät niin paljon vaikuta, että silti olisin toiveikas näiden taimettumisten suhteen. Voisin kaataa niitä pahimpia puita pois ja tehdä kasvutilaa huolimatta, että ...

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vallille. Ensinnäkään Ystävyydenpuistossa ei ole kysymys erämaalueesta. Siellä ajoin asiaa niin, että raja tuli teihin, jotta mitään uusia teitä ei tarvitse rakentaa.

Sitten tästä luonnonmukaisesta hakkuutoiminnasta. Meillä on nyt yksi esimerkki,

ja se on Kessin alueella, jossa 1920- ja 1930-luvuilla suoritettiin poimintahakkuita, ja niiden kannot näkyvät Kessin alueella tänä päivänäkin, mistä nuo puut on kaadettu. Niillä alueilla, niissä olosuhteissa, jotka vallitsivat 40-, 50- ja 60-luvuilla, metsä on jatkanut kasvamistaan. Näihin asioihin muutoin tulen palaamaan toisen käsittelyn puheenvuorossani.

Sitten ed. Aittoniemelle, meidän keskinäisen keskustelumme rupeaa saavuttamaan ylifarssin piirteitä. Minunkin mieleni tekisi käyttää teidän toiminnoistanne täällä eduskunnassa nimitystä, että se on "aittomaista pelleilyä", mutta minä en nyt viitsi kohteliaisuussyistä käyttää sellaista ilmaisua. Kukaan vihreä ei ole esittänyt, että kaikki alueet suojeltaisiin. Ja mitä keskustelun tasoon tulee, niin toivon, että se on sillä tasolla, millä esimerkiksi ed. Valli ja ed. Ajo ovat tätä keskustelua pitäneet, siis todella asiatasolla, eikä sillä tasolla, millä ed. Aittoniemi esiintyi.

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Minä ilmoitan heti ed. Aittoniemelle, että tulen etenemään paljon pidemmälle ruohonjuuritasosta kuin edelliset puhujat.

Arvoisa puhemies! Tämä aihe on sellainen, että tämä ainutkertaisesti antaa mahdollisuuden käsitellä joitakin syvällisimpiä eettisiä kysymyksiä eduskunnassa. Tämän aiheen puitteissa voi käsitellä kysymyksiä, mitä tavallisesti täällä ei voida käsitellä, luonnon ja ihmisen suhdetta pohjimmiltaan. Tulen käsittelemään tätä aihetta tältä kannalta tästä näkökulmasta seuraavaksi. Puheenvuoroni loppupuolella tulen käsittelemään erästä toista kysymystä, joka liittyy erämaalakiin ja erämaaliikkeen toimintaan. Tulen puhumaan ekoterrorismista, suorasta toiminnasta, väkivallasta ja näiden oikeutuksesta. Myöskin siitä syystä, että tämä nimenomainen aihe antaa siihen mahdollisuuden, ja minusta on hyvä, että sitä käsitellään tässä salissa joskus.

Arvoisa puhemies! Ilmoitan myöskin, että puheenvuoroni mahdollisesti ylittää kansanedustajien keskinäisen ns. herrasmiessopimuksen pituuden 15 minuuttia poikkeuksellisesti ja tulen muistamaan tämän sitten ja käyttämään vastaisuudessa taas paljon lyhyempiä puheenvuoroja.

Eettinen tarkastelu on tähän asti yleisesti ottaen käsitelty elossa olevien ihmisten keskinäisiä suhteita. Poliittiset aatteet ja lainsä-

däntö ovat molemmat pohjautuneet tämän tyyppiselle eettiselle tarkastelulle, jossa eri koulukunnat ovat sitten luoneet omat aatteensa ja pyrkineet niiden pohjalta luomaan lainsäädäntöä. Moderni eettinen tarkastelu ei rajoitu tarkastelemaan vain elossa olevien ihmisten keskinäisiä suhteita, se on biosentristä, elämäkeskistä, etiikkaa antroposentrisen, ihmiskeskisen, etiikan asemesta. Siinä otetaan luonto oikeuden eräänä subjektina mukaan. Lähdetään siitä, että luonnolla sinänsä on omat oikeutensa. Siinä lähdetään myöskin siitä, että nykyään elävät ihmiset ja tulevaisuuden sukupolvet ovat tietystä määrin aseteltavissa toisiaan vastaan. Näiden kahden ihmisryhmän välillä vallitsee selvä etupiirijako.

Huomaan, että jotkut edustajat tulevat huoneistaan saliin ja jotkut lähtevät salista. Minusta tämä on hyvä merkki. (Ed. Aittoniemi: Luonnollinen kierto!)

Nykypolven ja tulevien polvien välinen ristiriita keskittyy lähinnä siihen, mitä tuleville polville säilytetään. Ihmisen ja muun elollisen luonnon välinen ristiriita sisältyy siihen, kuinka paljon elolliselle luonnolle annetaan elintilaa.

Haluan huomauttaa, että tämä tarkastelukulma on nimenomaan eettinen. Se ei lähde siitä, kuinka paljon luonnosta on ihmiselle hyötyä tai kuinka paljon luonnosta on ihmiselle iloa. Se on täysin vastakkainen sellaiselle käsitykselle, ed. Aittoniemi, että ”metsähän on luotu ihmistä varten, metsäthän on luotu hakattaviksi”. (Ed. Aittoniemi: Kyllä, mutta suhteellisesti!) — Vastaisin ed. Aittoniemelle jos olisin kuullut mitä hän sanoi.

Ekokatastrofi, josta hyvin paljon puhutaan nykyisin, on luonteeltaan kertautuva sillä tavoin, että useat eri ilmiöt kuten ilmakehän saastuminen, aavikoituminen, metsien katoaminen, suurkaupunkien slummutuminen, väestönkasvu, köyhtyminen, nälkäkuolemat jne. ovat toisistaan riippuvia. Ne yleensä tukevat toisiaan. Prosessi on kertautuva: Kun jossakin kohdassa olosuhteet heikkenevät, se heikentää samalla kokonaisuutta. Kuitenkin on eräs ilmiö, joka on kaiken ydin, jota on kaikkein vaikein palauttaa ennalleen. Muutos, joka tapahtuvat peruuttamattomana, on lajien sukupuuttoon kuoleminen, elollisen moninaisuuden köyhtyminen maapallolla. Tämä on kaiken ydin. Tämä on ekokatastrofin ydin.

Lajit ennen ihmisen vaikutusta katosivat maapallolta seuraavassa tahdissa: yksi tuhannessa vuodessa. Se oli keskimääräinen lajien katoamisvauhti. Tämän vuosikymmenen, vuosisadan ja vuosituhannen lopussa on ennustettu, että lajeja katoaa maapallolta sata vuorokaudessa, yksi laji joka 15. minuutti. 15 minuutin välein tapahtuu sama peruuttamaton muutos, joka aikaisemmin, ennen ihmisen vaikutusta, tapahtui aina keran tuhannessa vuodessa. Tässä on kysymys tietysti sademetsien katoamisesta, mutta asia liittyy tähän kysymykseen periaatteellisella tasolla.

Meidän on kysyttävä niin kuin ed. Haavisto aikaisemmin mainitsi, mikä on kansallismaitioiden suvereniteetti. Mikä on yksittäisen valtion omaisuutta, mihin yksittäisellä valtiolla on ehdoton valta? Kuten hän mainitsi, Brasilian sademetsät eivät ole vain Brasilian sademetsiä. Eivät tietenkään. Sarvikuono ei ole vain Afrikan sarvikuono. Samalla tavoin Kessin ja Hammastunturin alueella olevat pikku hyönteiset eivät ole vain Suomen pikku hyönteisiä. Nyt rajataan 1,5 miljoonaa hehtaaria, joka on noin 5 prosenttia pinta-alasta, suomalaisiksi erämaiksi ja kiistaa käydään 60 000 hehtaaria. Pitäisikö sen olla vielä siinä mukana vai ei?

Haluaisin tässä yhteydessä sanoa ensinnäkin näiden erämaiden luonteesta, että on valitettavaa todellakin, että ne kaikki ovat niin pohjoisessa. On valitettavaa, että erämaat määriteltiin siten, että pitää olla 8 kilometrin etäisyys tiehen, ja näin niitä ei löydetty enempää. Minusta jatkossa pitäisi menetellä niin, että teitä katkaistaisiin ja luotaisiin uusia erämaa-alueita kaikkialle Suomeen sillä tavoin, että vähintään 10 prosenttia Suomesta — vähintään siis 10 prosenttia Suomesta — olisi erämaata ja ne olisivat yhdistetyt toisiinsa viherkäytävillä sillä tavoin, että ne muodostaisivat lopulta yhtenäisen alueen. Tämä on se tavoite, mikä meillä täytyy olla pitkällä tähtäyksellä.

Uhanalaisten lajien lukumäärä niillä metsäalueilla, joista nyt on kysymys, siis niillä 60 000 hehtaaria, on noin 50, kun puhutaan eläimistä. Ne ovat lähinnä hyönteisiä. Nyt voidaan kysyä, uhataanko niiden olemassaoloa sukupuuttoon kuolemisella. Sitä ei ole kukaan vakuuttavasti pystynyt sanomaan, mutta joka tapauksessa jokainen laji pitäisi tavallaan inventoida, pitäisi tarkkaan

tutkia, millä alueella se esiintyy, ja sitten kysyä, mitkä metsäalueet ovat välttämättömiä sen olemassaololle. Tässä on kysymys kaikkein perustavimmasta asiasta, mitä voidaan suojella, biosfäärin, siis kasvien ja eläinten, kokonaisuuden muodostamasta monimuotoisuudesta.

Muiden maanosien erämaat ovat paljon suurempia kuin Euroopan: Aasian 27 prosenttia, Afrikan 30, Pohjois-Amerikan 36, Etelä-Amerikan 24, Australian 30 ja Euroopan 7 prosenttia pinta-alasta. Euroopan erämaat ovat siis kaikkein pienimmät. Meillä on kysymys metsästä, jota Euroopan erämaat yleisesti ottaen eivät ole.

Mitä hyödytään siitä, että nämä 60 000 hehtaaria päästetään hakkuiden turmelemaksi sen sijaan, että nekin suojeltaisiin, että niistä ei otettaisi puuta talouskäyttöön laisinkaan? On hyvä muistaa, kuinka paljon paperia Suomessa käytetään. Paperin käyttö on kaksinkertaistunut Suomessa 20 viime vuoden aikana. Se on tällä hetkellä 215 kiloa henkeä kohti vuodessa. Paperin kulutus on järjetöntä tuhlausta. Sen me suunnilleen kaikki tiedämme täällä. Yhden hehtaarin tuotto vastaa 2—3 suomalaisen vuotuista paperin kulutusta. Nyt jos ajatellaan, kuinka paljon 60 000 hehtaaria tuottaa — siis alue, josta kiistellään — niin kysymys on 3 prosentin vähennyksestä suomalaisessa paperin kulutuksessa. Nämä ovat ne kaksi asiaa, jotka voidaan tässä tapauksessa asettaa vastakkain: Käyttäisimmekö vain 97 prosenttia nyt käyttämästämme paperista ja suojelisimme nämä alueet vai käyttäisimmekö 100-prosenttisesti, täysimääräisesti, sen paperin, jota käytämme ja hakkaisimme tämän alueen?

Koko tällä kysymyksellä siitä huolimatta, että sillä on huomattava merkitys tietysti Suomelle sinänsä, on paljon suurempi symbolinen ja globaalinen merkitys. Jos suomalaiset yleensä ja Suomi haluaa kuulua niihin valtioihin ja niihin kansoihin, jotka eturivissä valistuneimpina puolustavat monimuotoisen luonnon säilymistä maapallolla, niin edes sen verran pitäisi näyttää esimerkkiä, että tämä laki säädettäisiin sallivammaksi, suojelevammaksi, siten että siihen otettaisiin mukaan kiistanalaiset 60 000 hehtaaria ja luonnonmukainen metsien käsittely määriteltäisiin siten, että se olisi mahdollisuuksien mukaan luonnon etujen mukainen lähtien luonnon eettisistä elämäkeskisistä lähtökohdista.

Arvoisa puhemies! Jotta en pettäisi kuulijakuntaa ja kun lupasin, että aion puhua puheenvuoroni lopuksi myös suorasta toiminnasta, väkivallasta ja ekoterrorismista, niin seuraavaksi siirryn käsittelemään tätä aihetta. Huomaan ilokseni, että suojelupoliisin entinen päällikkö Seppo Tiitinen on myös paikalla.

Suoran toiminnan ja väkivallan välillä on tietysti joitakin yhtäläisyyksiä. Voidaan kummankin kohdalla sanoa, että se on fyysistä, konkreettista puuttumista asioiden kulkuun, vastakohtanaan puuttuminen kirjelmillä, adresseilla, papereilla ja puheilla, ed. Seppänen. Se on fyysistä puuttumista kummassakin tapauksessa. Ero on mielestäni kuitenkin siinä, että suorassa toiminnassa ei koskaan aiheuteta vammoja eikä kipua kenellekään, väkivallassa sen sijaan aiheutetaan. Minä haluan määritellä nämä käsitteet ennen kuin puhun niiden oikeutuksesta.

Meillä on väkivaltaa elotonta ja elollista vastaan. On ilahduttavaa, että kun puhutaan väkivallasta, niin ed. Aittoniemikin saapui saliin. Väkivalta elotonta vastaan ei tietenkään koskaan voi aiheuttaa suoranaista kipua kenellekään, joten se voitaisiin näin määritellä myös suoraksi toiminnaksi eikä väkivallaksi. Väkivalta elotonta vastaan on mielestäni hyväksyttävämpää, vaikka ei sekään yleensä hyväksyttävää, verrattuna väkivaltaan elollista vastaan.

Voidaan edelleen puhua virallisesta ja epävirallisesta väkivallasta. Valtio harjoittaa jatkuvasti virallista väkivaltaa. Virallista väkivaltaa on esimerkiksi kalliroleikkauksen räjäyttämisen maastoon. Se on virallisesti hyväksyttyä väkivaltaa elotonta vastaan. Vastaava epävirallinen väkivalta olisi jonkin vähemmistöryhmän räjäyttämä silta, joka myös olisi väkivaltaa elotonta vastaan. (Ed. Valli: Tai sillan rakentaminen) — Sillan rakentaminenkin, aivan oikein, ed. Valli. Hyvä, että muistutitte.

On mielenkiintoista nähdä, kuinka torjuvasti yleensä suhtaudutaan epäviralliseen, jonkin vähemmistön harjoittamaan suoraan toimintaan tai väkivaltaan ja kuinka suruttomasti ja kritiikittömästi hyväksytään virallinen enemmistön harjoittama väkivalta. Kaikkein mieluiten ollaan hyväksymässä valtioiden harjoittama väkivalta: sodat ja sotilaat. Valtioiden suoraa toimintaa olisi vastaavasti esimerkiksi taloudellinen saarto.

Näinä päivinä, kun Persianlahden kriisi täyttää uutissivuja, olisi syytä puolin ja toisin pohtia sitä, mikä oikeutus on virallisen väkivallan käyttöön loppujen lopuksi niin mitättömän asian tähden kuin öljyn saannin takia ja kuinka paljon oikeutetumpaa olisi-kaan väkivallan käyttö, jos kysymys olisi tulevien sukupolvien suojelemisesta ja luonnon suojelemisesta ihmisen tuhoavaa vaikutusta vastaan. Kuinka paljon oikeutetumpaa olisi-kaan tämä jälkimmäinen väkivalta?

Edelleen, täällä ollaan valmiit hyväksymään lakot perinteisenä suoran toiminnan muotona. En ole huomannut, että vasemmalla useinkaan rinnastettaisiin lakkoja siihen ympäristöliikkeitten suoraan toimintaan, josta meillä on vaatimattomia ja pieniä kokemuksia viime ajoilta. (Ed. Kekkonen: Ei kertaakaan!) En myöskään ole huomannut, että oikealla olisi koskaan asetettu kyseenalaiseksi sitä, että suomalaiset puolustivat Karjalan metsiä talvisodassa vain sitä tosiseikkaa vastaan, että siellä asui muunkielisiä, muuhun kansallisuuteen kuuluvia ihmisiä. Se katsotaan ehdottomasti oikeutetuksi.

Nyt on ilmeisesti aika, kun olen näin kauan puhunut suorasta toiminnasta ja väkivallasta, ettei syntyisi mitään epäselvyyttä, sanoa painokkaasti, että minä en hyväksy väkivaltaa missään muodossa. Minä en hyväksy ekoterrorismia enkä hyväksy väkivaltaa missään muodossa.

En myöskään tiedä, että vihreiden joukossa, varsinaisesti poliittisen vihreän liikkeen joukossa, olisi ketään, joka sen hyväksyisi. Sellaiset puheet, että poliittisen vihreän liikkeen joukkoon olisi soluttautunut henkilöitä, jotka hyväksyvät ekoterrorismin ja väkivallan toimintamuotona, ovat vihreitä vastaan suunnattua propagandaa. Ja uskon, että tiedän tämän vähintään yhtä hyvin kuin kuka hyvänsä muu vihreä.

Kun sanoin, että en hyväksy väkivaltaa missään muodossa, tarkoitin myös sotia, tarkoitin myös niitä mahdollisia tapahtumia, jotka seuraavien viikkojen aikana tulevat lähtemään liikkeelle Persianlahdella. Minä en silloin halua osoittaa ketään syylliseksi, vaan nähdäkseni molemmilla osapuolilla on osansa prosessin alkuun ainakin määrin.

Sitten muutama sana suorasta toiminnasta, jonka määrittelin tämän puheenvuoroni loppuosan alussa silloin, kun aloin puhua

suorasta toiminnasta, väkivallasta, ekoterrorismista, määrittelin siis siten, että vaikka se on fyysistä puuttumista asioiden kulkuun, siinä ei aiheuteta kärsimyksiä eikä kipuja kenellekään, vaan se on luonteeltaan saman tyyppistä kuin taloudellinen saarto, lakot jne., joiden mahdollisesti aiheuttamat kärsimykset ovat aina välillisiä tai sitten niitä ei ole ollenkaan.

Suora toiminta on minusta hyväksyttävää joskus, mutta vain joskus. Se on hyväksyttävää silloin, kun se päämäärä, jonka puolesta suoraa toimintaa harjoitetaan, on ehdottomasti oikea, ehdottomasti tavoittelemisen arvoinen. (Ed. Kekkonen: Määrittelijänä on kuka silloin, kun sanotaan "ehdottomasti"? — Määrittelijänä on yleisen elämäkeskisen etiikan konsensus. (Ed. Valli: Filosofian kurssi olisi paikallaan!) — Kyllä monille kansanedustajille olisi muutenkin filosofian kurssi paikallaan. — Mahatma Gandhi on suoran toiminnan klassikko. Jos ette halua tutustua teoriaan, tutustukaa Mahatma Gandhin toimintaan.

Reaktiot ovat oikeutuksen mitta. Väkivallan reaktiot useimmiten ovat viha, vastaväkivalta, kumuloituva prosessi, lisääntyvä tuho. Tämä on perussy, miksi en hyväksy väkivaltaa missään muodossa. Suoran toiminnan reaktiona usein, kuten tämän keskustelun — tämä keskustelu on osittain reagointia suoraan toimintaan — silloin kun sitä harjoittaa Greenpeace siinä muodossa, kuin se on sitä harjoittanut, siinä muodossa kuin sitä on harjoitettu Kojjärvellä, Talas-kankaalla, Kessissä, Hattuvaaralla, Kolilla, on ominaista, että ihmiset panevat itsensä likoon asian puolesta, jota ehdottomasti pitävät oikeana, ja reaktiona, vastareaktiona, ei yleensä ole viha vaan herääminen. Se herättää huomaamaan, että on kysymys sellaisista arvoista, sellaisista asioista, joiden puolesta monet ovat valmiit panemaan likoon paljon enemmän kuin kukaan yleensä täällä esimerkiksi arkipäivänä. Se vakuuttaa uskottavuudellaan. (Ed. Aittoniemi: Mikä on yhden asian liike?) — Ed. Aittoniemi, jos yhden asian liike on maapallon säilyttäminen, niin minä olen yhden asian liikkeen miehiä.

Ed. Jääskeläinen: Herra puhemies! Hallituksen esitys erämaaliksi on herättänyt paljon tunteita ja nostattanut esiin monia

puheenvuoroja ja demonstraatioita niin Lapissa kuin myös täällä Etelä-Suomessa.

Erämaakomitean mietintö, joka on lain pohjana, on ollut monien kompromissien tulos. Kompromisseja on tehty sekä alueellisin, kuntakohtaisin että myös väestöryhmittäisin perustein. Lapin edustajana minullakin on oltava kompromissihalukkuutta ja -valmiutta. Olen saanut viestejä sekä lain puolesta että sitä vastaan tai jonkin yksityiskohdan puolesta tai sitä vastaan. Viestejä on tullut niin yksittäisiltä kansalaisilta kuin myös niiltä kunnilta, joiden alueelle erämaita ehdotetaan perustettavaksi.

Erämaakomitea teki aikanaan erittäin huolellista työtä. Pohjoisimpien kuntiemme asukkaiden toimeentulomahdollisuudet olivat merkittävänä perusteena sille ajatukselle, joka sisältyy luonnonmukaisten hakkuiden sallimiseen erämaalain käsittämällä alueilla. Tätä pidän ratkaisevana kannanottona, jonka hyväksyn.

Myös laki- ja talousvaliokunta on tehnyt huolellista työtä lakiesitystä käsitellessään. Merkillepantavana on se, että valiokunta teki tutustumismatkan Lappiin kuullakseen paikallisen väestön mielipiteitä.

Valiokunta korostaa mietinnössään, että ennen hoito- ja käyttösuunnitelman sekä käsittelyohjeiden antamista alueiden metsien käsittelyltä tulisi pidättäytyä. Mielestäni valiokunnan mielipide tulisi esittää eduskunnan päätökseksi kuitenkin edellä mainittua ponnekkaammin. Tulenkin lain kolmannessa käsittelyssä tekemään esityksen lausumaksi perusteluihin, joka saattanee kuulua esimerkiksi seuraavanlaisena: ”Hyväksyessään lain eduskunta edellyttää, että erämaalain tarkoittamilla alueilla pidättäydytään hakkuista ennen kuin aluekohtaiset luonnonmukaisesti hoidettavien metsien sallitut metsänkäsittelemenetelmät on hyväksytty ympäristöministeriön vahvistamassa hoito- ja käyttösuunnitelmassa.”

Ed. Apukka: Herra puhemies! Tämä erämaalakiesitys on tyyppilinen sellainen asia, missä näyttää edustajilta yhdellä toisensa jälkeen kokonaisnäkemys puuttuvan. Totta kai on selvä asia, että luonnonsuojelu on hyvä ja tärkeä asia. Kenestäpä se ei olisi. Ja totta kai on yhtä lailla selvä asia, että uhanalaisten lajien suojelu on hyvä asia. Mutta hyvin monella puhujalla näyttää jää-

neen huomaamatta se, että ihminenkin voi olla uhanalainen laji. Esimerkiksi siellä Kessin reunalla, ed. Paloheimo, metsureita tuskin ketään auttaa se, vaikka joka kymmenennen paperilapun jätättekin käyttämättä. Se vain osoittaa sitä, että ed. Paloheimo on käyttänyt ilmeisesti jotain paperituotteita ylenpalttisesti tähän asti. Nellimin metsurit ovat sen verran pienituloisia ihmisiä, että he eivät voi sitä juuri supistaa, kun käyttävät paperiakin oikeita määriä.

Molemmat nämä asiat ovat siis hyviä: luonnonsuojelu ja uhanalaisten lajien säilyttäminen, mutta jokainen ajatteleva ihminen tietää sen, että ei kummassakaan asiassa voida mennä äärimmäisyyksiin. Me kaikki elämme täällä luonnosta, ja siksi näitten asioitten täytyy olla sopusoinnussa keskenään, kompromississa. Meidän täytyy siis elää luonnon kanssa kompromississa. Uskon, että Lapin ihmiset jos ketkään ovat sen tuolla karuissa oloissaan vuosisatojen ja -tuhansien aikana oppineet ehkä paremmin kuin me täällä, joista on vuorollaan itse kukin kertonut olevansa biologi ja toinen metsänhoitaja jne. Ihmiset siellä vain ovat oppineet elämään pakosta luonnon kanssa sopusoinnussa.

Erämaalakiesitys, mitä nyt käsittelemme, lähti liikkeelle nimenomaan Kessi-kysymyksestä. Sen komitean, mikä tätä lakia valmistelemaan asetettiin, mietintö oli käytännöllisesti katsoen yksimielinen. Siis löydettiin kompromissi niille ihmisille ja toisaalta luonnon säilyttämiselle, niin kuin asiansa kuulukaan, ja minusta se oli hyvä asia.

Mutta näyttää siltä, että vanha sanonta ”nälkä kasvaa syödessä” on tässäkin asiassa pitämässä paikkansa. Kun saatiin jotain hyviä tavoitteita erämaalakiesitykseen, havaittiin, että tässähän onkin tilaisuus ottaa vieläkin jotakin — nälkä kasvaa syödessä.

Mutta haluaisin pikkuisen palata vielä niihin uhanalaisiin lajeihin, joita kyseinen laki esimerkiksi koskettaa. Niitä ovat mm. Nellimin pienen kylän metsurit ja Peuravuonon sahan työntekijät.

Jokainen tietää, että Nellimin kylä on äärettömän mutkaisen ja huonon tien päässä oleva syrjäinen erämaakylä, josta on melkein 50 kilometriä matkaa Ivalon kirkolle. Jokainen tietää, joka on Kessissä käynyt ja tuon kylän lävitse mennyt, että siellä on nuoria metsureita perustanut perheitään, rakentanut

uusia talojaan sinne aivan äskettäin uskoen, että Kessin alueella pienimuotoista hakkuuta säilyy vielä vuosikymmeniksi ja he pystyvät siellä niitten perheittensä kanssa elämään. Nyt täällä esitetty vaatimus siitä, että koko Kessi ja nämä erämaa-alueet on täysin hakkuilta rauhoitettava, tietää näille metsureille lähtöä sieltä kylästä. Kukaan ei tule sinne ostamaan heiltä näitä velkaisia omakotitaloja. Heidän on sieltä vain lähdettävä, ja miten käy näitten ihmisten toimeentulon kanssa? Luonnonsuojelu on hieno ja hyvä asia, mutta ajatelkaa pikkuisen, kun suojelette luontoa, että suojelisitte joskus sitä yhtä luontokappalletta, jonka nimi on ihminen.

Toinen asia on Peuravuonon saha. Jokainen, joka on lukenut lain perustelut, hyvin tietää, että sillä alueella tuotettava ja hakattava puumäärä on aika lailla rajallinen. Jokainen tietää sen, että Peuravuonon saha työllistää tällä hetkellä 30—40 ihmistä. Jos nämä alueet täysin saatetaan hakkuutoiminnan ulkopuolelle, se tulee melkoisella varmuudella johtamaan siihen, että Peuravuonon saha tullaan lakkauttamaan. Sen toiminta ei ole kannattavaa. Tämähän tuntuu hurjalta, että puuta täytyy hakata, että saha pyörii ja ihmisillä on työpaikkoja, mutta aina, kun teette päätöksiä, ajatelkaa asiaa myös sahan työntekijöitten kannalta. Se ei ole ainakaan meille lappilaisille ihmisille aivan yhdenmukainen asia.

Kessin rauhoittaminen kokonaan hakkuilta tietäisi noin kymmentä työpaikkaa. Suunnilleen sen verran metsureita sieltä pitäisi lähteä, ja heidän talonsa jäisivät sinne. Erämaa-alueitten jättäminen kokonaan hakkuutoiminnan ulkopuolelle tietäisi noin 30 työpaikkaa. Kun ajatellaan sitä, että lakiesitys tosiaan käsittää noin 1,5 miljoonaa hehtaaria ja tästä määrästä luonnonmukaisen hoitotoiminnan piiriin tulisi noin 57 000 hehtaaria, eihän tässä nyt ole niin hirvittävän suuresta hakkuutoiminnasta kysymys, kun 1,5 miljoonan hehtaarin alueesta hakattaisiin tuollaista aluetta.

Erämaalain toteuttaminen tietäisi Lapissa noin 15 prosentin lisärauhoitusta. Kaikkiaan neljäsosa Lapista olisi sen jälkeen rauhoitettu ja Inarista noin puolet. Kuvitelkaapa, Etelä-Suomen edustajat, esimerkiksi sitä, mitä tarkoittaa se, jos jostakin Uudeltamaalta pyritäisiin rauhoittamaan puolet Inarin kunnan kokoisen alueen pinta-alasta. Kuvitelkaa,

mitä se merkitsisi teille, kun tällä hetkellä suojellut alueet ovat Lapissa etupäässä. Jokaikaisen pitäisi se tajuta, kun ajattelee näitä neliökilometrejä omalle alueelleen.

On tietysti huomattavasti helpompaa täältä käsin suojella Lapin alueita, mutta jos puhutaan jostakin alueesta, joka suojeltaisiin täällä etelässä, niin en ole kovin monta kertaa nähnyt sellaisia joukkoja eduskunnan portailla kuin on esimerkiksi erämaalakiasian yhteydessä ollut, puhuttakoonpa vaikka jostakin Etelä-Suomen saastuttavasta teollisuudesta, sen kuriin saattamisesta, jostakin tiestä, joka pannaan kauniin harjun lävitse tai hienojen peltoaukeamien poikki tai rakennetaan muutaman minuutin ajan säästämiseksi muutamalla sadalla miljoonalla moottoritietä. Montako kertaa on eduskuntatalon portaat täynnä niitä suojelijoita, jotka haluaisivat suojella näitä alueita? Ehkä nämä alueet ovat liian lähellä ja tiet saattavat olla sellaisia, mitä nämä samaiset ihmiset tarvitsevat täällä kulkiessaan, mutta kun Lapin alueet sattuvat olemaan niin kaukana, niitä on huomattavasti helpompi suojella.

Sanon vieläkin, että Lapin ihmiset — minä niitten mukana — olemme varmasti luonnonsuojelijoita siinä kuin tekin, mutta kaikessa täytyy olla järki mukana: ihmistäkin pitää suojella.

Luonnonmukaisista hakkuista täällä on puhuttu moneen otteeseen. Muun muassa professori, ed. Pulliainen sanoi tietävänsä, mitä tarkoittaa se, kun metsähallitus puhuu luonnonmukaisista hakkuista. Hän puhui niistä hyvin negatiiviseen sävyyn. Minun mielestäni, kun laki on nyt eduskunnan käsiteltävänä, jolla asioihin on valta sanoa, miksi täällä ei paneuduta siihen, että tehtäisiin luonnonmukaisista hakkuista sellaisia pääpuita ja ponsia eduskunnan päätökseen, että ne olisivat sellaisia kuin halutaan, toteutettaisiin hakkuut niin, että sinne ei jäisi esimerkiksi aukkohakkuiden mahdollisuutta, niin kuin nyt lakitekstin perusteluiden mukaan vähäisessä määrin olisi? Olen valmis hyväksymään, että tällainen asia sieltä poistetaan tai että määriteltäisiin tarkemmin, miten hakkuut tehdään perinteisellä tavalla, jolloin ei tehdä niitä kammottavuuksia, joita ed. Pulliainen täältä todisti. Tehtäisiin hakkuut sillä tyylillä kuin Lapissa on vuosisadat tehty, ja vuosisataiset hakkuumetsät ovat monelta alueelta, niin kuin moni teistäkin

tietää, tänä päivänä erämaametsiä siinä missä muutkin, aivan kuten esimerkiksi Kessin metsät ovat.

Miksi me emme täällä myös määrittele teitä, että tehtäisiin todellisia talviteitä, niin kuin on tehty aikoinaan, kun on kevyemmällä menetelmällä metsiä hoidettu? Ei sinne tarvitsisi, ed. Pulliainen, välttämättä viedä puskutraktoria ja työntää sinne sellaisia hirvityksiä, joilla täältä korokkeelta äsken pelottelitte. Me voisimme ponsissa määritellä sen, millä tavalla tehtäisiin nämä tiet, jolloin niistä olisi mahdollisimman pieni haitta erämaaluonnolle, ja voitaisiin jopa ponsiin liittää lausumat siitä, että tiet tulisi tehdä niin, että niitä ei kesäaikana voitaisi käyttää, ja voitaisiin tehdä lausumat niin, että teitä ei käytettäisi keväällä keli-rikkojen aikana, niin kuin tänä päivänä paljon metsäteitä käytetään ja kynsitään kaikki vaaran kupeet hirvittävän näköisiksi.

Eihän meillä tarvitse pelätä näitä asioita, jos me haluamme niihin puuttua, mutta minä olen käsittänyt, että kaikki täällä eivät halua niihin puuttua, vaan ovat totaalisen suojelun kannalla mieluummin välittämättä ihmisten suojelusta.

Herra puhemies! Olen asian käsittelyssä niin erämaiden kuin myös erämaametsien ihmisten kannalla, ja tulen sen mukaisesti menettelemään lain käsittelyn yhteydessä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti Pohjois-Suomen kansanedustajana ed. Apukalle:

Ensinnäkin jo Sodankylässä tulevat monitoimikoneet kohti Inarin kairoja. Jokainen monitoimikone vie kymmenen metsurin työpaikat. Mitä ed. Apukka on tehnyt sen hyväksi, että monitoimikoneita ei siellä käytettäisi?

Ed. Apukka puhui moneen kertaan kokonaisvaltaisuudesta. Järkeä pitää olla mukana, ja ihmisen suojelun pitää olla kuvassa mukana niin ikään. Minä totean, että siinä, mitä me ajattelemme, on myös samaa mukana mutta ehkä paljon kokonaisvaltaisemmin kuin ed. Apukka on tullut ajatelleeksi.

Jos metsät saasteiden johdosta kuolevat ja maaperä menee siihen tilaan, että taimettuminen ei onnistu, ei siellä sitten ole paljon tekoa sen jälkeen. Tässä ollaan perimmäisten kysymysten äärellä paitsi luonnon myös ihmisen suojelussa.

Sitten Peuravuonon sahan asiat. Minä satun ne tuntemaan Vapon hallintoneuvoston jäsenenä. Siellä on aivan muut uhat kuin tukkien riittävyys, aivan tykkänään muut uhat. Tällä hetkellä tukkeja kuljetetaan Lapissa sahoille 300—400 kilometrin ajomatkoja. Peuravuonon saha ei ole riippuvainen toiminnassaan niistä puista, jotka ovat kyseisellä alueella.

Lisäksi 1,5 miljoonaa ei ole metsiä, mitä te mainitsitte. Siellä on paljon tunturipaljakkaa, ja poimintahakkuut ovat aika luonnonmukaisia. Ei muuta.

Ed. Löyttyjärvi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan vain ryhmätoverilleni Asko Apukalle muistuttaa, kun hän ihmetteli sitä, miksei eteläisemmän Suomen alueella suojeluhankkeissa ole ympäristöliikkeitä, että näitä toki on ja hyvin voimakkaita ja näkyviä. Vain muutaman mainitakseni haluan mainita Savosta Talaskankaan Sopenmäen erämaa-alueen suojeluliikkeen, ja jos tullaan vielä etelämpään, esimerkiksi liikkeen Nuuksion kansallispuiston perustamiseksi, tai kun ed. Apukka mainitsi moottoritiet, tällä hetkelläkin toimii erittäin voimakas kansalaisliike moottoriteitä vastaan. Näiden lisäksi voisi mainita hyvin monia muita, ja toivonkin, että yhdessä voimme vaikuttaa siihen, että näiden liikkeiden ajamia vaatimuksia myös tässä talossa saadaan eteenpäin.

Ed. Apukka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pulliainen käytti terävän tuntuksen puheenvuoron, mutta hän ei sanallakaan puuttunut siihen, kun minä esitin epäilykseni, mitä metsureille esimerkiksi tarjotaan Nellimissä tilalle. Ei sanallakaan hän siihen viitannut. Ihmiset eivät siellä enää usko aivan kaikenlaisiin vakuutteluihin, että työpaikat korvataan. He ovat niin monessa asiassa Lapissa pettäneet kompensatioidensa kanssa. Oikeastaan joka ainoan asian kohdalla, jossa on luvattu suojeluita korvata, on käynyt niin, että niitä ei olekaan korvattu.

Monitoimikoneet ed. Pulliainen myös toi mukaan ikään kuin erämaalakiesitys lähtisi myös siitä, että siellä monitoimikoneilla hakataan. Minä tiedän sen, etteivät monitoimikoneet ole aroille alueille tarkoitettuja eikä niitä missään tapauksessa sinne viedä, ja jos

kerran ollaan tekemässä luonnonmukaisia hakkuusuunnitelmia, minun käsitykseni sanoo, että niihin eivät monitoimikoneet kelpaa.

Edelleen ed. Pulliaiselle sanon, että hän tuntuu Peuravuonon sahan asiat tietävän, mutta ei ilmeisesti halua tehdä mitään sen asian eteen, vaikka tietää. Luulen, että ihmiset sahalla ja Inarin kunta ja Inarin kunnan johtokin tietävät jotakin, kun he tästä uhkasta puhuvat. Ei ilmeisesti kaikki viisaus tässäkin asiassa ole Vapon hallintoneuvostossa.

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Ehkä äskeinen sananvaihto jättää minun puheenvuoroni vähän koomiseen sävyyn. Nimittäin ed. Paloheimon kovin ylevä puheenvuoro provosoi minut niihin ajatuksiin, joiden perusteella äsken puheenvuoroa pyysin.

Herra puhemies! Minusta kysymys asettuu tietysti siihen lähtökohtaan, että ihminen on osa luontoa. Mutta onko ihminen osa luontoa niin, että me taistelemme luontoa vastaan, mistä automaattisesti seuraa, että me taistelemme myöskin lajina muita lajeja vastaan, ed. Paloheimo? Vai sopeutummeko me itsemme luontoon? Ja jos emme pelkästään sopeuta, onko näiden kahden ajattelutavan välillä kompromissia? Tämä tulee hyvin olennaisella tavalla minusta esiin ed. Paloheimon siinä pohdiskelussa, mitä hän kävi kallioleikkauksista ja sillanräjäytyksestä: Tekeekö ihminen rikoksen tehdessään kallioleikkauksen eli rikoksen luontoa vastaan, vai onko rikos aivan samanarvoinen vai kenties suurempi, kun ihminen räjäyttää ihmisen rakentaman sillan eli siis lajina toimii lajitoveriansa vastaan? On ehkä niin, että koko kysymys aktualisoitui silloin, kun tulen ja lihan yhteys katkaistiin, kun keksittiin kattila. Alkoi se sivilisaatio, jonka uhreja me juuri tällä hetkellä olemme.

Herra puhemies! Kun tämä puolen minuutin valo välkkyi, totean loppuun ihan lyhyesti vain sen, että sovellamme me mitä filosofiaa tässä suhteessa tahansa, luonto voittaa varmasti, on aikaväli sitten sata vuotta, tuhat vuotta tai miljoona vuotta.

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Minä vastaan nyt mahdollisimman lyhyesti ed. Kekkoselle. Käsitykseni mukaan luonnon ja ihmisen välillä pitäisi vallita symbioosi. Tällä

hetkellä sellaista ei ole. Se on näitten ongelmien ydin.

Mitä tulee kallioleikkaukseen ja siltaan, niin periaatteessa tietysti elämäkeskisen etiikan kannalta kallioleikkauksen räjäyttäminen on paljon tuomittavampaa kuin sillan räjäyttäminen. Ihmiskeskisen etiikan kannalta asia on tietysti päinvastoin, mutta tässä on nyt kysymys tietysti enemmän symboliarvoista ja enemmän siitä, että näitä asioita pitäisi pohdiskella syvällisemmin kuin tavallisesti tehdään. Olen hyvin ilahtunut siitä, että esimerkiksi ed. Kekkonen on tarttunut tähän tilaisuuteen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

20) Ehdotus säteilylaiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 230/1989 vp.
Talousvaliokunnan mietintö n:o 9

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

21) Ehdotus laiksi Saaristomeren kansallisuudesta annetun lain 1 ja 3 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 82
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 23

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 23.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Tästä asiasta käytiin laki- ja talousvaliokunnassa

hyvin mielenkiintoinen keskustelu, jolla on myös mitä suurin periaatteellinen merkitys, nimittäin sen suhteen, missä kulkevat luonnonsuojelulaissa tarkoitetun erityisen luonnonsuojelualueen ihmistoimintaan kytkeytyvät rajat.

Alue on tässä suhteessa mielenkiintoinen eli saaristoalue, missä ihmisen toimintaa on ollut jo hyvin pitkään, satoja vuosia. Eräät valiokunnan jäsenet olivat sitä mieltä, että saaristo tulisi säilyttää sillä tavoin elävänä kansallispuiston osaltakin, että siellä ilmeisesti sallittaisiin modernit ihmisen toiminnot. Toisaalta ajateltiin, mikä asettaa rajat tälle. Hyvin mielenkiintoisten ja minusta korkeatasoisten vaiheiden jälkeen päästiin täydelliseen yksimielisyyteen. Vastalauseita ei kuukaan katsonut aiheellisesti, kun todettiin, että luonto, luonnonsuojelun tarpeet, asettavat rajat sille, mitä ihminen voi kansallispuiston alueella toteuttaa. Sillä tavalla tämä mietintö on saatu yksimielisenä isoon saliin.

Ed. Valli: Herra puhemies! Tämä laki Saaristomeren kansallispuistosta pohjaa aika tavalla hyvin siihen keskusteltuun, mitä edellä käytiin ihmisen ja luonnon suhteesta. Valiokunnan tekemä lisäys ”elävän saaristoyhteisön säilyttämiseksi” on ymmärtääkseni juuri saman linjainen kuin täällä edellinen keskustelu, näkee siis sen, että luonnonsuojeluarvot ovat ensimmäisiä, mutta myöskin ihmisen tarpeet otetaan sillä tavalla huomioon, että saariston kulttuurielämä ja kulttuurimaisema omalta osaltaan säilyvät. Siihen on turha kytkeä mitään aluepoliittisia toimenpiteitä, niin kuin ehkä valiokunnassa aikanaan eräältä taholta esitettiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

22) Ehdotukset laeiksi rajavöyhykelain muuttamisesta ja valtakunnan maarajan lähellä olevien kiinteistöjen nautintaoikeuden supistamisesta annetun lain kumoamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 156
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 24

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 24.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

23) Ehdotus laiksi maataloustuotannon tasapainottamisesta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 150
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 12

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

24) Ehdotus laiksi sairausvakuutuslain mukaisen omavastuun korvaamisesta maatalousyrittäjille

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 211
Toivomusaloitteet n:ot 678 ja 717
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 33

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 33.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

25) Ehdotus laiksi maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 11 ja 12 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 210

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 34

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 34.

Keskustelu:

Ed. Alaranta: Herra puhemies! Sekä edellinen lakiehdotus että tämä ovat molemmat hyviä esityksiä, joista on syytä kiittää hallitusta. Otan kuitenkin tässä esille yhden ongelmakohdan käsittelyssä olevasta laista.

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain mukaisen päivärahan, tapaturmaeläkkeen ja perhe-eläkkeen suuruus määräytyy ns. vuosityöansion perusteella. Kun maatalousyrittäjän työtulo lasketaan nykyisin työvahinkoa edeltäneen vuoden aikana voimassa olleiden tulojen painotettuna keskiarvona, se voi joissakin tilanteissa huomattavasti poiketa siitä työtulosta, joka on voimassa vahinkohetkellä. Hallituksen esitys antaa mahdollisuuden korottaa vuosityöansiota, mikäli työtulon vahvistamisen jälkeen on tapahtunut olennainen muutos kuten lisämaan osto tai tuotantosuunnan muuttaminen, josta viljelijä ei ole ehtinyt tehdä eläkelaitokselle työtulon tarkistusilmoitusta ennen vahingon sattumista.

Korotettua vuosityöansiota voidaan käyttää kuitenkin vain silloin, kun päivärahaa myönnetään yli 4 kuukauden ajalle. Hallituksen esityksen perusteluissakin todetaan, että 4 kuukauden rajoitus on niin pitkä, että myöhemmin on harkittava, voidaanko työkyvyttömyysaikaedellytystä lyhentää. Korvaustapausten vähäinen lukumäärä huomioon ottaen olisi jo tässä vaiheessa täysi syy lyhentää edellytettävää työkyvyttömyysaikaa 4:stä 3 kuukauteen. Tulemmekin lain toisessa käsittelyssä esittämään tällaista muutosta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

26) Ehdotus laiksi Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvaa- mintoimintaan annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 143

Puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 5

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

27) Hallituksen esitys n:o 200 laiksi peltoalan perusteella suoritettavasta vientikustannusmaksusta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto maa- ja metsätalousvaliokunnalta.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 28) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Ahonen: Herra puhemies! Yksi maatalouden ylituotannon suurimpia perusongelmia on se, että meillä on liikaa peltopinta-alaa viljeltynä. Eräitten arvioitten mukaan liikaa viljelyssä olevaa peltopinta-alaa on noin 500 000 hehtaaria eli noin viidennes koko peltopinta-alastamme. Hallituksen esitys, joka lähtee siitä, että lain toteutuessa säädettäisiin pellolle peltoalan perusteella maksu vientikustannuksista, on aivan oikean suuntainen ja toteutuessaan merkitsee varmasti sitä, että merkittävä osa viljelyssä olevasta peltopinta-alastamme tullaan kesannoimaan ja sitä kautta pienennetään sitä

alati paisuvaa ongelmaa, jonka ylituotanto kansantaloudellemme aiheuttaa.

Vähän myöhemmin tänään esityslistalla on myöskin lakialoite, joka sivuaa hyvin suurelta osin juuri tätä ongelmatiikkaa. Nimittäin meillä eivät maataloustuotantoa harjoita pelkästään sellaiset luonnolliset henkilöt, jotka saavat pääasiallisen toimeentulonsa maataloudesta, vaan meillä on myöskin runsaasti viljelyksessä maata, jota viljelee joku muu kuin pääasiallisesti maataloudesta toimeentulonsa saava luonnollinen henkilö. Valtio omistaa maata, joka on viljelyksessä. Kunnat ja seurakunnat omistavat maata, kuntainliitot, osakeyhtiöt ja kuolinpesät jnp. Kaiken kaikkiaan sellaista peltoa meillä on viljelyksessä 25 000 hehtaaria, jolla viljelyä ei harjoita maatilatalouden harjoittaja taikka sellainen henkilö, joka saisi maanviljelyksestä pääasiallisen toimeentulonsa. Tästä syystä olen lakialoitteeni jättänyt, ja koska se sivuaa tätä lakiesitystä niin suuressa määrin, niin haluan puhua tässä yhteydessä muuttaman sanan siitä.

Jos tuo 25 000 hehtaaria vedettäisiin pois tuotannosta, se merkitsisi hyvin merkittävää ylituotannon vähenemistä. Se merkitsisi sitä, että tällä hetkellä sitä osuutta, joka kaatuu kaikkien viljelijöitten kannettavaksi ylituotannon markkinoimismaksuista, voitaisiin hyvin oleellisesti pienentää. Siitä syystä lakialoitteessani ehdotankin, että kaikki se maa, jonka kunnat, kuntainliitot, seurakunnat, erilaiset yhteisöt, osuuskunnat, yhtiöt, siis juridiset henkilöt, omistavat, jotka eivät saa pääasiallista toimeentuloa maataloudesta, joutuisivat maksamaan pellon viljelykäytöstä käyttömaksua, joka olisi suuruudeltaan 10 000 markkaa alkavaa peltohehtaaria kohden. Jotta tästä ei aiheutuisi menetyksiä, niin siinä ehdotetaan, että poiketen nykyisestä käytännöstä juridisille henkilöille voitaisiin maksaa myös kesannoitinpalkkiota.

Tätä kautta yhteiskunta säästäisi arviolta noin 200 miljoonaa markkaa vuodessa ylituotannon markkinoimismaksuja. Se vastavasti olisi keventämässä varsinaista maatilataloutta harjoittavien viljelijöiden taakkaa tilanteessa, jossa ylituotanto todella vakavasti uhkaa kansantalouttamme ja ennen kaikkea koko maatalouselinkeinoja ja niitä henkilöitä, jotka saavat pääasiallisen toimeentulonsa maataloudesta.

Muutenkin olisi syystä harkita lain käsit-

telyn yhteydessä sellaisia toimia, joilla voitaisiin pysyvästi ja tehokkaasti vetää pois viljelystä sellainen maa, jota ei ole kauppojen ja erilaisten omistajavaihdosten yhteydessä aiottukaan ottaa maatalouskäyttöön, vaan maan oston tarkoituksena on ollut maan muu käyttö. Näitä maita kuitenkin varsin runsaasti palaa viljelyyn joko omistajiensa toimesta tai vuokrattuina edelleen toisille viljelijöille. Se, mikä on omistus- ja hallintamuoto, ei suinkaan vähennä ongelmaa, joka aiheutuu ylituotannosta.

Siitä syystä toivon, että lakiesitys tullaan käsittelemään eduskunnassa viivytyksettä ja että kun maa- ja metsätalousvaliokunta aikanaan antaa lausunnon, se myös lausuntoa antaessaan käsittelee lakialoitteeni, joka myöhemmin tänään esityslistalla on.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Nyt kun puhutaan ruohonjuuritason asiasta, ihan sieltä pellon pinnasta, niin vihreän eduskuntaryhmän edustajia ei näytä olevan paikalla lainkaan. Heidänkin olisi ollut hyvä kuunnella näitä asioita, mitä ed. Ahonen omalla näkemyksensä kertoi. Muuttaman sanan kerron minäkin käsittelyssä olevasta asiasta, hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi peltoalan perusteella suoritettavasta vientikustannusmaksusta sekä hallituksen esitykseen liittyvästä rinnakkaisaloitteesta, jonka SMP:n eduskuntaryhmä on tehnyt ja joka kulkee ed. Kettusen nimellä.

Herra puhemies! Hallitus on aivan oikealla linjalla siinä, kun se pyrkii vähentämään viljelyssä olevaa peltoalaa Suomessa. Suuntaus on oikea ja varmasti, jos joillakin tahoilla pitkin hampain, kuitenkin hyväksytty. Tässä asiassa kuitenkin ei ole lähdetty oikeaan suuntaan, päinvastoin väärään suuntaan siinä mielessä, minkä tyyppisiin viljelijöihin tämä tietyllä tavalla rangaistus on kohdistettu. Hallitushan esittää, että sellaiset viljelijät, jotka pitävät viljelyssä peltoa yli 3 hehtaaria, maksavat 1 000 markkaa hehtaarilta vuodessa vientikustannusmaksua, mikäli haluavat peltonsa pitää viljelyn alaisina.

Toisaalta sitten on annettu porkkana, mikä merkitsee sitä, että jos viljelijät yli 3 hehtaarin osuudelta kesannoivat viljelyksiään 15 prosenttia vuoden 1991 viljelykautena, silloin vientikustannusmaksua ei tarvitsisi maksaa. Kohtuuttomuus, johon myös rinnakkaisaloitteella on puututtu, on se, että

tietynlainen kesannointipakko kohdistuu myös pieniin tiloihin, sellaisiin 3—15 hehtaarin tiloihin, joiden viljelyllä juuri ja juuri esimerkiksi pienviljelijäpariskunta elättää itsensä. Siinä ei ole enää mitään mahdollisuuksia 15 prosentin poistamiseen viljelyksestä. Tämän vuoksi meidän lakialoitteessamme on lähdetty siitä, että pakkokesannoinnin painopiste on kohdistettu suurempiin tiloihin ja nimenomaan alle 15 hehtaarin tilat on kokonaisuudessaan jätetty tämän ulkopuolelle.

On otettava huomioon, että sellaisia tiloja ja sellaisia viljelijöitä, joilla on 3—15 hehtaaria viljeltyä, on 103 500 hallituksen esityksessä olevan taulukon mukaan ja heidän hallussaan on 830 000 hehtaaria peltoa. Yli 15 hehtaarin viljelijöitä on 55 100 ja heillä on hallussaan 1 530 000 hehtaaria viljeltyä peltoa. Näin ollen jos halutaan teholliseen toimintaan pakkokesannoinnissa, kärki tulee kohdistaa voimakkaammin suuriin viljelystiloihin ja edellä mainituista syistä jättää nimenomaan alle 15 hehtaarin tilat pois kesannointipakon piiristä. Tämän vuoksi me olemme ehdottaneet, että 15—30 hehtaarin tiloille kesannointipakko olisi 15 prosenttia ja 30 hehtaarin yli menevältä osalta 20 prosenttia, jonka toteuttamisen kautta viljelijä vapautuu vientikustannusmaksusta.

Kun äsken mainitsin, kuinka suuri on ero nimenomaan peltopinta-alassa sellaisten viljelijöiden osalta yhteenlaskettuna, joilla on yli 15 hehtaaria, se on kaksinkertainen alle 15 hehtaarin määrään nähden. Siellä tämä kesannointi todella puree. Siellä ei myöskään enää vaikutta viljelyksistä poistettavan kesannointipellon määrä siihen, saako kyseinen viljelijä siitä elantonsa vai ei, koska viljelystä siitä huolimatta jää riittävästi. Toki se vähenee, jos on esimerkiksi 20 prosentin kesannointivelvoite yli 30 hehtaarin tiloilla, niin toki se vähenee. Se on aivan selvä asia. Mutta jos toimi kohdistetaan pieniin tiloihin tämän prosenttimäärän mukaisesti, se merkitsee sitä, että suuri määrä viljelijöitä, jotka tänä päivänä hankkivat elantonsa pienviljelystiloilta, menettää mahdollisuutensa siihen.

Kuuntelin ed. Ahosen puhetta, kun hän mainitsi äsken siitä, että on nimenomaan yhteisöjen tai yhtiöiden omistuksessa olevia tiloja. Kyllä tämänkin lain mukaan, hallituksen esityksen mukaan, niitä rangaistaan kovemmin kuin yksityistä henkilöä. Kyllä nimenomaan tällä puolella pitäisi ottaa kovem-

mat otteet ja sieltä poistaa peltoa viljelyksestä, koska näillä yhteisöillä useinkin se on sivutoimintaa eikä ole kysymys sillä tavalla elinkeinon harjoittamisesta kuin on yksityisellä viljelijällä.

Samoin myös sellaisten viljelijöiden, jotka harrastavat viljelystä oman toimensa ohella, käyvät vain kerran vuodessa, kun Iltalehden kuvaaja tulee paikalle, stetsonhattu päässä traktorin, Fiatin tai Fergusonin, vierellä kuvattavina ja lausumassa joitakin sanoja tuotavasta maanviljelyksestä, viljelytoimintaan pitäisi puuttua tiukoin ottein.

Joitakin aikoja sitten, taitaa olla vähän pidemmänkin aikaa sitten, näin lehdessä kuvan, jossa kyseisellä henkilöllä, jota kuvattiin traktorinsa vieressä, oli kyllä haalarit päällä niin kuin maanviljelysmiehen kuuluukin, mutta kravatti oli jäänyt Helsingin matkalta kaulaan ja tämä paljasti, että siihen oli todennäköisesti tultu vain kuvausta varten. (Ed. Jaakonsaari: Riihijärvi vai?) — Ed. Riihijärvi hyvin harvoin käyttää, ed. Jaakonsaari, kravattia muualla kuin eduskunnassa; kun hän menee tämän ulkopuolelle, hän ottaa yleensä kravatin pois. Stetson hänelläkin kyllä on, sellainen musta, mutta tällä henkilöllä oli vaalea stetson, joten näin ollen tämä tunnusmerkistö pudottaa ed. Riihijärven kaikkien epäilysten ulkopuolelle.

Herra puhemies! Toivon, että tästä ed. Kettusen nimellä kulkevasta lakialoitteesta, kun se kulkee tämän hallituksen esityksen mukana, saadaan ainakin joitakin viitteitä niillä perusteilla, mitä olen tässä esittänyt ja mitä lakialoitteessa esitetään, sillä tavalla, että peltojen kesannointipakko, joka on tietysti oikeasuuntainen, koska meidän täytyy ylituotannon suhteen jotakin tehdä eikä yksinomaan puheita, toteutetaan, mutta sillä tavalla, että se on kohtuullinen ja ei poista tästä maasta kokonaisuudessaan ns. pienviljelijäväestöä, alle 15 hehtaarin omistajia. Näin asian uskoisin olevan kaikille yhteiseksi hyväksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto maa- ja metsätalousvaliokunnalta.

28) Ed. Kettusen ym. lakialoite n:o 114 laiksi peltoalan perusteella suoritettavasta vientikustannusmaksusta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto maa- ja metsätalousvaliokunnalta.

29) Hallituksen esitys n:o 221 laiksi poliisin hallinnosta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin laki- ja talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Sanoaan, että minulla on yleensä sama levy päällä ja vielä neula kulkee samaa rataa, mutta kyllä tässä nyt jouduttiin aika nopeassa tahdissa muuttamaan toinen levy eikä todennäköisesti mene samaan uraankaan.

Herra puhemies! Nyt puhutaan hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi poliisin hallinnosta. Tätä poliisin hallintoa koskevaa lakia pitäisi tarkastella aivan selvästi paikallishallinnon uudistamista koskevan lainsäädännön taustaa vasten siitä syystä, että paikallishallintouudistuksessa ja tässä poliisihallinnon uudistuksessa puhutaan samoista asioista, samoista piirirajoista jne., joiden puitteisiin poliisitoiminta tulevaisuudessa Suomessa asetetaan.

Paikallishallinnon uudistuksen mukaan Suomeen tulee ns. kihlakuntajako, joka ei tarkoita sitä kihlakuntajakoa, joka on tänä päivänä. Muistaakseni nykyisin kihlakuntia on 59, poliisipiirejä on 250. Uusi kihlakuntajako tulee merkitsemään sitä, että Suomessa on noin puolet nykyisestä poliisipiirimäärästä eli 125 poliisipiiriä.

Poliisipiirien koon suurentaminen on perusteltua, vaikka sitä poliisiorganisaation joukossa jonkin verran arvostellaan ja siihen suhtaudutaan tietyllä tavalla pelokkaasti, koska Suomessa on useita esimerkkejä siitä, että poliisipiirijako nykyisellään on täysin mieleton. Esitän esimerkiksi yhden tapauk-

sen Lahdesta. Siellähän Hollolan nimismiespiiri ympäröi Lahden kaupunkia. Lahden kaupunki on sen sisällä. Hollolan nimismiespiirin kanslia on Lahden kaupungissa kivenheiton päässä Lahden poliisilaitoksen toimitalosta, kaksi erillistä poliisipiiriä, jotka siten näiden systemien jälkeen tulevat muuttamaan yhdeksi poliisipiiriksi.

Mikäli tätä kihlakuntajakoa järkevästi toteutetaan, se varmasti poistaa tällaiset mieltömät tilanteet kuin poliisipiirijaossa tänä päivänä on, mutta mikäli sitä ei suoriteta järkevästi ja tarkasti ja ruohonjuuritasolta ajatellen ja katsellen, tulee tapahtumaan myös se, että poliisipalvelut merkittävästi valtakunnassa huononevat erityisesti siltä osin kuin poliisipiirien suurentuessa kaukaiset alueet jäävät yhä enemmän vaille min-käänlaisia poliisipalveluja. Tämä suuntaus, joka nykyisin on suurien yhteistoimintalueiden yhteydessä nähty, tulee jatkumaan, ja poliisipalvelut tulevat merkittävästi huononemaan, ellei tähän asiaan todella paneuduta asia- ja tapauskohtaisesti.

Myös nykyisten poliisipiirikanslioiden sanotaan jäävän osaksi paikoilleen antamaan kansalaisille varsinaisia toimistopalveluja. Minä uskon, että sekään ei tule pitämään paikkaansa, vaan valtaosin lopetettavien poliisipiirien mukana lopetetaan myös kansliat ja yleisölle niissä tarjottavat palvelukset jäävät kauniiksi puheiksi. Tämä minun epäilykseni asiassa on.

Mutta sitten, herra puhemies, katselin poliisipiirijakoa, johon tämä poliisihallintolaki myös liittyy, paikallishallintolain pohjalta enkä puhu siitä sen enempää kuin sen, että epäilen vahvasti, että jos tarkkaan ei asioita suunnitella käytännössä, niin kansalaisten saamat poliisipalvelut tulevat huononemaan.

Mitä tulee poliisin hallinnosta annettuun lakiin yksityiskohtia tarkastellen, en puutu siinä oikeastaan kuin pariin kolmeen kohtaan. Ilmeisesti ed. Vistbacka, vielä paremmin asiantuntija kuin allekirjoittanut, lausuu myös näkemyksiään näistä asioista. Oikeastaan kahteen asiaan puutun tässä poliisihallintolaissa, ja ne ovat liikkuvan poliisin ja keskusrikospoliisin asema.

Liikkuvaa poliisia ja keskusrikospoliisia on pyritty viime vuosien varrella poistamaan poliisikartalta ja liittämään lääninpoliisi-käsitteseen. Sitä vastaan on kuitenkin taisteltu ja siinä myös onnistuttu sikäli, että sekä LP

että keskusrikospoliisi ovat tällä hetkellä itsenäisiä valtakunnallisia poliisiyksiköitä. Tämä poliisihallintolaki kuitenkin osoittaa selvästi, että ensinnäkään liikkuvaa poliisia ei nykyisessä muodossaan tämän lain tarkoitusten voimaan tultua ole olemassa. Tämä johtuu siitä, että Helsingissä oleva liikkuvan poliisin pääosasto muuttuu Uudenmaan lääninosastoksi, siis pääosasto tietyllä tavalla lakkautetaan ja liikkuvan poliisin johto siirretään sisäasiainministeriöön oikein myös fyysisesti toimimaan sisäasiainministeriön tiloissa. Tässä on tavallaan kysymys siitä, että kun lyödään pää pois, ei silloin vartalokaan toimi. Ei sellaista vartaloa voi olla, millä ei ole päätä, tai voi olla, mutta se ei toimi.

Itsenäisen poliisiyksikön tunnusmerkki, pääosasto, Helsingistä poistuu, ja tämän poliisihallinnon tietyt pykälät osoittavat myös sitä, että siinä varovaisesti siirretään asiaa siihen suuntaan, että liikkuvan poliisin lääninosastot siirretään yhä tiukemmin lääninhallitusten alaisuuteen. Käytännössä liikkuvasta poliisista tulee tämän poliisihallintolain toteuduttua osa lääninpoliisia. Heistä tehdään poliisiyksiköitä, jotka tekevät normaalia poliisityötä, kускаavat juoppoja jne., eli kehitys kulkee siihen suuntaan kuin tähänkin saakka ja liikennevalvonta erillisyyksiköltä tulee jäämään lähes kokonaisuudessaan.

Jos nämä mustat ennusteet toteutuvat, niin Suomessa liikennevalvonta, jota nykyisin peräänkuulutetaan lisättäväksi, tulee merkittävästi huononemaan. Liikkuvasta poliisista tulee läänissä paikallispoliisia avustava yksikkö, ja liikennettä valvotaan silloin, jos siihen sattuu halua ja aikaa olevan.

Keskusrikospoliisilla käy hiukan onnekaammin. Sille jää pääosasto Helsinkiin, eli organisaatio pysyy kyllä nykyisellään, eli suojelupoliisin ohella se tulee olemaan ainoa valtakunnallinen itsenäinen poliisiyksikkö, jota tietysti sisäasiainministeriö ohjaa. Kuitenkin tässä laissa, ryhtymättä tarkemmin sen yksityiskohtia selittelemään, useassa eri kohdassa sisäasiainministeriö ja toisaalta lääninhallitukset ottavat tiukemman otteen keskusrikospoliisiin, erityisesti sisäasiainministeriö tavalla, joka tulevaisuudessa tulee merkitsemään sitä, että sisäasiainministeriö määrittelee tarkkaan, minkä asian keskusrikospoliisi ottaa tutkittavakseen ja minkä ei.

Tänä päivänä keskusrikospoliisi varsin it-

senäisesti toimivana yksikkönä on pystynyt puuttumaan myös sellaisiin asioihin, jotka eivät poliitikkojen kannalta ole niin kovin mielekkäitä. Taannoisina vuosina näin on tapahtunut. On olemassa nyt se vaara, että jos keskusrikospoliisin nähdään lähtevän tutkimaan asiaa, jota ei poliittisesti katsota hyvällä silmällä, sisäasiainministeriö antaa määräyksen, että KRP on väärä yksikkö sitä tutkimaan ja asia annetaan toiselle poliisiorganisaatiolle.

Herra puhemies! En jatka tämän enemmälti tästä asiasta, ja tutustuminenkin tähän on ollut vähän huonoa. Myöhemmässä vaiheessa näihin asioihin palataan paremmin. Totean kuitenkin sen, että liikkuva poliisi on tietyllä tavalla mennyttä. Keskusrikospoliisi jää tietyllä tavalla veitsi kurkulla edelleen toimittamaan nykyisiä tehtäviään.

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! Nyt esittelyssä oleva lakiehdotus on puhuttanut sängen paljon jo valmisteluvaiheessa niitä tahoja, joita lakiehdotus koskettaa. Yleispiirteenä voi todeta, että esitys sisältää ainoastaan 18 pykälää, mutta lakiehdotuksen luke-malla voi todeta, että määrättyä ristiriitaa esityksessä on ainakin pykäläiä vertaamalla, vaikka niitä suhteellisen vähän onkin.

Aluksi täytyy ihmetellä syytä, mikä on aiheuttanut sen, että ensimmäiseksi pitää antaa esitys poliisin organisaatiota koskevak-si hallintolaiksi. Mielestäni kaikkein järkevintä olisi ollut säätää ensin poliisin toiminta ja toimivaltuuksia koskeva poliisilaki ja vasta sen jälkeen mahdollisesti nyt esittelyssä oleva hallintolaki, jolloin siinä olisi voitu huomioida poliisilain vaikutukset hallintola-kiin. Nyt tavallaan asiaan paneudutaan latvasta, kun minun käsitykseni mukaan puuhun yleensä mennään tyvipään kautta. Oletan, että sisäasiainministeriöllä ja hallituksel-la lienee tähän jokin vastaus, jota en tunne.

Seuraavaksi käsittelen joitakin lakiesityk-sen pykäläiä lähinnä niiden perustelujen osalta. Eräs mielenkiintoisimmista kohdista lie-nee esityksen 5 §:n 1 momentti ja sitä koskevat yksityiskohtaiset perustelut, joissa todetaan mm.: ”Lääninhallitusasetuksen no-jalla ei nykyisin ole mahdollista perustaa lääninhallitukseen poliisiosastoa.” Lisäksi todetaan: ”Tarkoituksenmukaisinta olisi, et-tei laintasoinen säännös ole esteenä läänin-hallituksen organisaatiouudistukselle.” Voi

kysyä: Mikä on se organisaatiouudistus, josta ei ole sen tarkemmin ollut julkisuudessa kuin ei ole esityksen perusteluissakaan? Mikä on se uudistus, jota tavoitellaan?

Toisaalta on pakko todeta, että suunnitella oleva organisaatiouudistus ei voine tapahtua toimivaksi osastoksi, ellei siihen kytketä merkittäviä henkilöstölisäyksiä. Toisin sanoen sanonta tarkoittanee lääninpoliisin perustamista, mutta mistä sitten otetaan tarvittava henkilöstö: liikkuvasta poliisista, keskusrikospoliisista vai paikallispoliisista? Uskon, että mikään näistä ei onnistu, jos halutaan turvata edes jonkin asteinen poliisitoiminta kentällä.

Lakiesityksen 9 §:n 2 momentin toisen virkkeen määräys on erityisesti tutkintatoimintaa kangistava ja byrokraatisoiva. Siinähän todetaan, että sisäasiainministeriö määrää myös keskusrikospoliisin ja poliisin muiden yksiköiden välisistä tutkintajärjestelyistä. Onko tällainen määräys lainkaan tarpeen? Jos asiasta pitää jotain lausua, niin miksi sitä ei voitaisi todeta esityksen 4 §:ssä, jossa on määritelty poliisin ylijohdon tehtäväluettelo? Toisaalta 4 §:ssä on jo poliisin ylijohdolle määrätty tehtäväksi johtaa poliisitoimintaa koko maassa. Esitys tuntuu tältä osin jotenkin päällekkäiseltä.

Jos asiaa tarkastelee lähemmin, niin voi todeta, että jos KRP:n ja muiden poliisiyksiköiden väliset tutkintajärjestelyasiat nostetaan vain ministeritasolla ratkaistaviksi, tämä ei tule jokapäiväisenä ongelmana toimimaan. Jos tutkinnan joutuisuusvaatimuksen ja toisaalta esitetyn menettelytavan byrokraattisen kankeuden vuoksi tutkintajärjestelyasiat tulee voida pääsääntöisesti ratkaista KRP:n ja paikallispoliisin kulloinkin kysymykseen tulevien yksiköiden ja tarvittaessa lääninhallituksen edustajien kanssa. Koko kyseinen määräys sitä koskevine perusteluineen tulisi käsitykseni mukaan poistaa kokonaan lakiesityksestä.

Kyseenalainen on käsitykseni mukaan myös esityksen 18 §:n 3 momentti. Momentillahan pyritään perustelujen mukaan vain varmistamaan, että erillisyyksiköiden tehtäväjako ja niiden asema poliisin lääninjohtoon säilyisi ennallaan. Erillisyyksiköiden tehtävähän on määritelty omissa pykälissään.

Lisäksi on todettava, että sisäasiainministeriön määräys 1/90, jossa määritellään KRP:n toiminnan järjestämisestä, on muu-

tettava asiasisällöltään välittömästi, sillä siinä KRP:n vastuulle määriteltujen rikosasoiden, samoin kuin paikallispoliisin KRP:lle ilmoitettavaksi määriteltujen rikosasoiden nimikkeistö ja normipohja muuttuu rikoslain ns. ensimmäisen paketin astuessa voimaan ensi vuoden alussa.

Lisäksi lakiesitys sisältää muutenkin ristiriitaisuuksia yleisperustelujen ja yksityiskoh- taisten perustelujen kesken sekä myös asetus- ehdotuksen osalta, joka on lakiesityksen liitte- nä. Yleisissä perusteluissa todetaan, ettei poliisin kolmiportaiseen organisaatoraken- teeseen ehdoteta muutoksia. Näin ollen poliisin ylijohdon, lääninjohtajan ja paikallispoliisin lisäksi olisi valtakunnalliset yksiköt: keskusrikospoliisi, liikkuva poliisi, suojelupoliisi jne. Edelleen todetaan normaalista lin- jaorganisaatiosta erillään olevien valtakun- nallisten organisaatioiden olevan edelleen sel- laisia poliisitoimen alueita varten, joissa poliisitoiminnan erityisluonne tai samanaikai- nen operatiivinen toiminta valtakunnan eri puolilla edellyttävät erillistä keskitettyä orga- nisaatiota.

Edellä olevien perusteiden vuoksi keskus- rikospoliisi ja suojelupoliisi ehdotetaan säily- tettäväksi valtakunnallisina yksikköinä ja niiden toimintaa kehitettäväksi nykyisen or- ganisaatorakenteen pohjalta. Samalla koros- tetaan työnjaon määrittelyä keskusrikospoliis- in ja paikallispoliisin sekä toisaalta keskus- rikospoliisin ja suojelupoliisin välillä.

Tässä yhteydessä pidetään tärkeänä, että sisäasiainministeriö eli poliisin ylin johto määrää työnjaosta ja tehtävistä. Yksityiskohtaisissa perusteluissa asia määritellään selvä- ti ristiriitaisesti edellä mainittujen yleisten perustelujen kanssa. Sen ohella, että 5 §:ssä perustellaan poliisin lääninjohtajalle, kuten voimassa olevassa laissakin, poliisin toimin- nan johtaminen ja valvominen läänissä, lääninjohtajalle määritellään samat tärkeimmät tehtävät kuin ylijohdolla on koko valtakun- nassa.

Perusteluja tarkasteltaessa se merkitsi sitä, että lääninjohto olisi esimiesasemassa kaikkiin alueellaan toimiviin poliisimiehiin, siis myös valtakunnallisiin yksiköihin, nähden. Lääninjohtajan tehtävänä olisi suunnitella poliisin toiminta läänissä. Suunnittelulla ymmärrettäisiin sekä toiminnan että talou- den suunnittelua. Näin lausuttuna lääninjohto määräisi myös valtakunnallisten yksikkö-

jen toiminnan ja talouden suunnittelusta ja yksiköt olisivat tässä suhteessa alisteisia lääninjohdolle. Näiden ristiriitaisuuksien ja tulokinnanvaraisuuksien poistamiseksi tulisi mielestäni lakiesitystä selventää siten, että riittävän selvästi todettaisiin poliisin lääninjohtoon toimivallan ulottuvan edellä käsitellyissä asioissa vain läänissä oleviin paikallispoliisiyksiköihin.

Oma lukunsa on esityksen 8 §. Sehän käytännössä tarkoittaa sitä, että pienehkökin nimismiespiirit lakkautetaan ja toiminta tullaan keskittämään ajan myötä suuriin taajamiin. Saman ajatuksenhan sisältää jo valiokunnassa oleva lakiehdotus valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista, kuten ed. Aittoniemi täällä jo aikaisemmin totesi.

Kun tutustuin näihin kahteen esitykseen, tuli mieleen ajatus, onko nyt esittelyssä olevaan esitykseen kyseinen 8 § liitetty varmuuden vuoksi, jos valiokunnassa olevaa esitystä ei jostain syystä hyväksyttäisikään. Tämän esityksen mukaan sivupiirien toiminta alistetaan keskuspiirin käskyvallan alle, minkä johdosta poliisipiirejä ei voitaisi pitää tasavertaisina ja siltä pohjalta kehittää yhteistointaa. Näinhän käytännössä on tehty, ja se on toiminut suhteellisen hyvin, vaikka määrättyä jäykkyyttä onkin ilmennyt ja poliisin saatavuus sivualueille on heikentynyt entises-tään.

Nykyisin eri nimismiespiirit ovat sopineet johtosuhteista eri tilanteissa. Organisaatio on suhteellisen selkeä ja toimiva. Sen sijaan isoissa laitoksissa tehtävät on jaoteltu ja samanarvoisia vakansseja on paljon. Näin käskyvaltasuhteetkin ovat monimutkaiset. Poliisialalla pitäisi päästä eroon mielestäni keskittämisajutuksesta ja tukea maaseudun paikallispoliisia eikä lakkauttaa sitä. Yhdistämisä tietenkin tulee tehdä, mutta vain silloin, kun ne ovat järkeviä nimenomaan toiminnan kannalta, kuten ed. Aittoniemi esimerkissään toi esiin. Toisaalta tuntuu siltä, että nyt ollaan korjaamassa asioita siellä, missä ne ovat jo olleet suhteellisen hyvässä kunnossa.

Herra puhemies! Mikäli tämä esitys ja valiokunnassa oleva valtion paikallishallinnon kehittämisesitys menevät läpi, on vaarana, että maaseudulta häviävät viimeisetkin valtionhallinnon edustajat. Viime aikoina on puhuttu hyvin paljon postikonttoreista, mut-

ta hyvällä syyllä voi todeta, että pian ei pienemmiltä maaseutupaikkakunnilta löydy poliisia, syyttäjää, ulosottomiestä, henkikirjoittajia, verotoimistoja, Kansaneläkelaitoksen vakuutuspiirejä eikä piiriasiamiehiä, sairausvakuutustoimistoja, maanmittaushallintoa, autokatsastusmiehiä, tiemestareita, ei työsuojeluhallinnon eikä työvoimahallinnon edustajia. Voi vain kysyä, tähänkö nykyinen hallitus pyrkii, kun siellä ei ole yhtäkään todellista maaseudun puolustajaa. Näin valitettavasti ainakin tuntuu olevan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään laki- ja talousvaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

ulkoasiainvaliokuntaan

30) Hallituksen esitys n:o 235 Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

sosiaalivaliokuntaan

31) Hallituksen esitys n:o 239 laeiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain 5 ja 7 §:n sekä lasten kotihoidon tuesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

32) Ed. Alhon ym. lakialoite n:o 105 laiksi neuvoa-antavasta Suomen energiatulevaisuutta koskevasta kansanäänestyksestä

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Minä tiedän varsin hyvin, että tässä on nyt vähän

väärä järjestys. Tämän esityksen isän tai paremminkin äidin ed. Alhon olisi pitänyt saada pitää esityksensä ennen minua. Enkä minä ole tietenkään tähän pyrkinyt, vaan olen jättänyt aikanaan puheenvuoropyyntöni. Mutta ehkä ed. Alhon, koska minä olen hieman toista mieltä kuin tässä ehdotuksessa ollaan niin kuin tapani on, on helpompi sitten myös kritisoida näkemyksiäni.

Suomessahan on kansanäänestys aikanaan suoritettu kieltolain aikana. Se kansanäänestys oli varmasti perusteltu ja helppo suorittaa siitä syystä, että kansalaisilla oli perusteellinen tieto siitä, mitä kansanäänestyksen kohteena oleva olotila merkitsee. He olivat kokeneet sen kantapään kautta, tai saattaa olla, että paremminkin kurkun kautta. Ainaisen janon vaivaamat ihmiset tiesivät tarkkaan, mistä äänestetään, ja tulos oli tietysti aikanaan myös sen laatuinen. Tarkoitin tällä sitä, että kun kansanäänestys suoritetaan, niin kuin tässä nyt tietysti tarkoitetaan ydinvoiman käyttöä koskien, ongelma on se, että kansalaiset eivät ehkä tiedä erilaisia myönteisiä puolia, erilaisia vaaroja ja sillä tavalla eri vaihtoehtoja. Ongelmana tällaisessa kansanäänestyksessä on se, saadaanko kansalaiset tarpeeksi tietoisiksi eri vaihtoehtojen mahdollisuuksista niin, että heidän kantansa, jonka he kansanäänestyksessä esittävät, on perusteltu.

Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmästä ed. Mäkelä on ollut allekirjoittamassa tätä aloitetta. Minä puhun henkilökohtaisista näkemyksistäni enkä missään tapauksessa edusta tässä eduskuntaryhmää, kun esitän, olematta vastaan tätä asiaa millään tavalla, ehkä hiukan poikkeavia näkemyksiä siitä, mitä mahdollisesti ed. Alho tulee esittämään.

Jos tämä kansanäänestys ensi eduskuntavaalien yhteydessä suoritetaan, niin siitä saattaa muodostua kaiken ylikäypä asia, jonka varjoon jäävät kaikki muut yhteiskunnassa tärkeät asiat ja ongelmat, joihin liittyvä keskustelu kuuluu selkeästi eduskuntavaaleihin ja niitä edeltävään aikaan. Saattaa myöskin olla, että jos yhteiskunnan taholta kansalaisille annetaan informaatiota perustiedon saamiseksi, sitä edeltävä keskustelu on kuitenkin niin mustavalkoista, että tämä yhteiskunnan tarjoama tieto jää jalostumatomaksi ja ihmiset eivät silloin tee päätöstä kaikista asioista tietoisina.

Henkilökohtainen näkemykseni on se, että jos Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmä olisi tehnyt tällaisen esityksen kansanäänestyksestä, se katsottaisiin populismiksi, kansan nuoleskelemiseksi jne. Tällä hetkellä kukaan ei puhu tästä mitään, koska aloitteen on tehnyt arvovaltaisen valtionhoitajapuolueen arvostettu kansanedustaja. En minä mitenkään arvostelekaan, ed. Alho, tämä on ihan hyvä aloite, ei tässä mitään. Anteeksi, että minä kuitenkin esitän siitä vähän kriittisiä näkemyksiä.

Meillä valitaan 200 kansanedustajaa seuraavaan eduskuntaan. Kun on mahdollista vaatia jokaiselta kansanedustajalta heidän kansan keskuudessa kulkieksaan selkeä näkemys siitä, miten he tulevat suhtautumaan ydinvoimakysymykseen, niin minä en välttämättä katso, että kansanäänestyksen järjestäminen on tarpeen. Seuraavaankin eduskuntaan meitä, anteeksi: sanotaan heitä, tulee kansa pienoisikoossa eli 200 edustajaa. Heidän täytyy pystyä tekemään ratkaisuja myöskin ydinvoiman osalta, kun se aika tulee. Arvoisa puhemies! Näin ollen olen kriittinen koko kansanäänestykseen siinä mielessä, että se on tarpeeton. Se saattaa jättää eduskuntavaalien yhteydessä tärkeitä asioita varjoon, tärkeitä asioita, joista pitäisi keskustella jne. Koska kansa puhuu edustajiensa kautta, niin heidän tahtonsa tulee ydinvoimakysymyksessäkin selkeästi näkyville ilman kansanäänestystä. Näin asian olen nähnyt.

Korostan sitä, että eihän tässä kenelläkään voi olla mitään vastaan tätä äänestystä. Onhan siitä 60 vuotta, kun edellinen kansanäänestys on suoritettu, kyllähän jo nyt on paikallaan tietysti kysyä kansan ääntä tässäkin mielessä, kun se käy eduskuntavaalien yhteydessä. Toisaalta pidän kansan mielipiteen kysymistä hiukan epävarmana. Se riippuu tietysti siitä, minkälaisen taustainformaation he arvostelunsa perustaksi saavat. Toisaalta on tietysti hiukan selkärangatonta, jos kansanedustajat ja eduskunta eivät uskalla ottaa vastuuta asioista ilman, että asiaa täytyy koko kansalta kysyä.

Ed. Alho: Herra puhemies! Osana valtiösääntöpakettia eduskunta on säätänyt lain neuvoa-antavasta kansanäänestyksestä. Tausta tuolle laille oli se, että kaikki olivat nähneet sen, että pelkästään edustuksellisen demokratian kautta yhteiskunnallista keskustelua ei

voida käydä ja edustuksellinen demokratia kaipaa rinnallensa myös suurempia vaikutusmahdollisuuksia. Tämä liittyi nimenomaan tuohon aikaan, siis muutama vuosi sitten, virinneeseen keskusteluun, jossa nähtiin se, että yhden asian liikkeit, vaihtoehtoliikkeit ja monet muut on kansalaisten parissa koettu mielekkäinä toimintafoorumeina, sellaisina, jotka voivat sopivalla tavalla lisätä yhteiskunnallista kiinnostusta ja keskustelua kansalaisten parissa, mikä voisi myöskin kanavoida jollakin tavalla varsinaisen päätöksentekoprosessiin. Ajateltiin siis, että kansanäänestyksellä, neuvoo-antavalla kansanäänestyksellä, voidaan luoda mahdollisuus saada suoraan kansalaisten mielipiteitä päätöksenteon punnittavaksi.

Neuvoo-antava kansanäänestys on siis institutionaalisesti mielestäni hyvin tärkeä. Sitä pitäisi myöskin aktiivisesti käyttää. Suomessa kansanäänestystä ei ole paljon käytetty. Ed. Aittoniemi viittasi kieltolakiesitykseen. Mutta jos katsotaan yleisesti, miten kansanäänestystä on käytetty Euroopan muissa maissa, voidaan havaita, että energiapolitiikka on ollut yksi niistä teemoista, joita useinkin on käytetty kansanäänestyksessä. Näin on tapahtunut mm. naapureissamme Pohjoismaissa. Energiapolitiikka onkin luonteeltaan yhteiskunnallisesti hyvin monelle alueelle ulottuva. Se on syvälinen kysymys, joka ei ole pelkästään asiantuntijakysymys, vaan ennen kaikkea jokaisen oma kuluttamiseen liittyvä kysymys. Sen vuoksi en olisi huolissani siitä, mistä ed. Aittoniemi juuri mainitsi, että asia on niin monimutkainen, että kansalaisilla ei voi muodostua selkeää käsitystä, josta he voisivat itse äänestyksessä ilmaista mielipiteensä.

Tässä ehdotetussa mallissa energiatulevaisuutta koskevassa kansanäänestyksessä vaihtoehdot ovat harvinaiset selkeät. Jokaisen pitää ottaa kantaa omalta osaltaan siihen, haluaako lisätä energian kulutusta vai vähentää sitä. Se merkitsee valintoja omassa elämässä. Tästä lähtökohdasta energiakeskustelua pitäisikin käydä, jotta se ei olisi pelkästään teknistä keskustelua esimerkiksi siitä, onko ydinvoimalaitosten turvallisuus hyvä ja mitä tapahtuu esimerkiksi jätteille jne.

Energiapolitiikka on ollut jo pidemmän aikaa hyvin merkittävä keskustelun kohde suomalaisessa yhteiskunnassa. Viime eduskuntavaaleja ennen tehtiin jokaisen puolueen

edustajalle vaalitentissä kysymys, miten he suhtautuvat viidenteen ydinvoimalaan. Tuon jälkeen on monta mielipidetiedustelua tehty siitä, mikä on kansalaisten suhtautuminen ydinvoimalaan. Energiahuollon kokonaisuutta ei kuitenkaan ole viety kansalaiskeskusteluun. Energiapolitiittinen keskustelu on lähinnä ollut voimayhtiöiden omista intresseistä lähtevää mielipidemuokkausta sellaisen tilanteen luomiseksi, että kansalaisten mielipiteet olisivat suosiolliset ydinvoimalan rakentamiselle. Näin energiapolitiikasta tulee hyvin kapeaa ja sattumanvaraista.

Jos seuraavien eduskuntavaalien yhteydessä järjestettäisiin, niin kuin lakialoitteessa on ajateltu, neuvoo-antava kansanäänestys energiatulevaisuudesta eli siitä, tullaanko Suomessa lisäämään ydinvoimaa vai halutaanko siitä pidättäytyä, ennen kaikkea halutaanko valita energiankulutuksessa kasvattamisen sijaan maltillinen kuluttaminen ja kenties entistä vahvempien säästäminen, joka mielestäni olisi hyvinkin tarpeellista, voisimme näin vihdoinkin ja viimein keskustella itse asiasta, ei vain siitä, kuka on milloinkin mainostanut enemmän lehdissä sähkön kulutuksen puolesta ja kuka on pystynyt toteuttamaan parhaimman mainoskampanjan.

Energiapolitiikka ei ole varmaankaan niitä asioita, joka voitaisiin sivuuttaa tulevissa eduskuntavaaleissa. Onhan se tämänkinhetkisen maailmanpoliittisen tilanteen näkökulmasta katsottuna aina ja alati läsnä. Sen vuoksi en ole huolissani siitä, että neuvoo-antava kansanäänestys Suomen energiatulevaisuudesta jollakin tavalla jättäisi varjoonsa tärkeitä poliittisia kysymyksiä eduskuntavaaleissa. Pääinvastoin se ehkä johtaisi siihen, että itse eduskuntavaaleissa käytävä muukin yhteiskuntapolitiittinen keskustelu tulisi merkittävämmän esille ja sen osana energiapolitiikka myöskin sellaiseksi, että siihen kansalaiset voisivat suoraan vaikuttaa.

Nyt monet, jotka ovat arvostelleet neuvoo-antavaa kansanäänestystä, ovat sanoneet, että kansanedustajien ei pitäisi paeta neuvoo-antavan kansanäänestyksen taakse, vaan pienois kokoonpanona kansasta päättää asiasta. Näinhän tietysti asiallisesti ottaen lain mukaan tulee olemaankin. Ydinenergialaki lähtee siitä, että hallitus tekee eduskunnalle ehdotuksensa, josta sitten eduskunta päättää, hyväksyy tai hylkää. Huolimatta neuvoo-antavasta kansanäänestyksestä kansanedus-

tajat eivät pääse pakoon sitä, että he joutuvat myöskin itse lakiin joka tapauksessa kantansa määrittämään, mikäli viidennestä ydinvoimalasta ja sen rakentamisesta tänne ehdotus tuotaisiin. Mutta varmasti asiasta, joka jakaa puolueita, jakaa asiantuntijoita, jakaa ihmisten energiapolitiittisia näkemyksiä, olisi hyvä nähdä, mikä on kansan tahto, mihin kansa on valmis sitoutumaan.

Näenkin, että näin merkittävän asian päättämässä kansanedustuslaitokselle ja päätöksen merkitykselle on pelkästään eduksi se, että meillä on käsitys siitä, mihin ihmiset ovat valmiita. Jos ihmiset ovat valmiita tinkimään omasta energian kulutuksestaan, se on erittäin arvokas tieto, kun joudutaan ratkaisemaan Suomen energiahuollon vastaista kehittämistä.

Voidaan tietysti kritisoida tässäkin lakialoitteessa monia yksityiskohtia: Onko kysymyksenasettelu oikea, ja onko aikaa riittävästi valmistautua varsinaiseen kansanäänestykseen? Nämä kaikki ovat ratkaistavia kysymyksiä, ne eivät ole ylitsepääsemättömiä. Olennaista on nyt miettiä ja määrittää kanta siihen, halutaanko energiapolitiittista keskustelua käydä laajasti yhteiskunnassa vai ei, halutaanko kansalaisten mielipiteitä sen suhteen, ovatko he valmiita energian säästämiseen ja energian kulutuksen vähentämiseen, vai ei. Kaikki muu on tekniikkaa ja ratkaisutavissa.

Eduskuntavaaleihin ei ole niin lyhyt aika, ettei teknisesti voitaisi itse äänestysprosessia panna vireille. Energiapolitiikka, keskustelu ydinvoimalasta ei ole mikään uusi asia, se ei tule yllätyksenä kenellekään, vaan sitä on käyty jo useiden vuosien ajan. Nyt vain pitäisi määrittää, mitä mieltä kukin on asiasta.

Kysymyksenasettelusta voi ajatella, miksi ehdotuksessa ei ole esimerkiksi esitetty vaihtoehtoa siitä, että Suomessa pitäisi luopua kokonaan ydinvoiman käytöstä. Joku on arvostellut tuonkin vaihtoehdon puuttumista. On tietysti parempi, että kansanäänestys lähtee siitä tilanteesta, joka nyt jo on. On valitettavaa, että meillä ydinvoimasta on voitu päättää virkamiespäätöksin aiempina vuosina, jolloin poliittinen päättäjä ei ole voinut lainkaan ottaa kantaa asiaan, saati- ka kansa. Vaihtoehtoja siitä, miten kysymyksen muotoilu voisi tapahtua, on mahdollista tehdä myös hallituksessa, jos hallitus katsoisi

aiheelliseksi tämän ehdotuksen tehdä laki- aloitteen rinnalla. Olennaista siis onkin vain se, mitä mieltä itse asiasta ollaan.

Neuvoa-antava kansanäänestys -instituutio on mielestäni tärkeä asia osana suomalaista kansanvaltaa, osana uutta poliittista kulttuuria ja yhteiskunnallista keskustelua. Nimenomaisesti energiapolitiikka on mielestäni niin merkittävä ja jokaista ihmistä koskettava asia, että juuri tämän kaltaisista asioista kansan mielipidettä tuleekin kysyä.

Itse ydinvoima ja sen lisärakentaminen on tyypillisesti sellainen asia, josta keskustelua on käyty jo pidempään, joten siihen ihmiset varmasti kykenevät muodostamaan kantansa. Energiapolitiikka koskettaa jokaista ihmistä niin lavealti, että siihenkin ihmiset osaavat muodostaa kantansa. Niin kuin aiemmin sanoin, kun asia on luonteeltaan sellainen, että se jakaa ihmisten mielipiteitä, poliittisia puolueita ja myös asiantuntijoita, silloin on tarpeellista nimenomaisesti tietää se, mihin ihmiset ovat valmiita omassa elämässään ja kuluttamisessaan sitoutumaan. Tästä syystä on mielestäni tarpeellista, että laki neuvoa-antavasta Suomen energiatulevaisuutta koskevasta kansanäänestyksestä säädettäisiin ja tulevien eduskuntavaalien aikana kansan mielipidettä kysyttäisiin sen suhteen, mitä mieltä he ovat ydinvoimasta ja lisäydinvoiman rakentamisesta, energian kulutuksen kasvattamisesta tai sen vähentämisestä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kansanäänestys saattaa johtaa surkuhupaisiinkin tilanteisiin. En ole varma, onko näin tapahtunut, en edes mainitse maata nimeltä, mutta eräässä maassa saattoi olla, että suoritettiin kansanäänestys ja se oli ydinvoimaa vastaan, ja sitten päättäjät tekivät selviä päätöksiä siitä, että kymmenen vuoden kuluttua on pelit seis ja kaikki lopetetaan. Sitten jälkeensä joudutaan tekemään toisenlaisia päätöksiä eikä lopetetakaan, joten se on tällaista soutamista, joka ei päätöksen pohjana ole oikein hyvä.

Toisen esimerkin esittäisin siitä, miten häilyvä tällainen kanta voi olla. Ajatellaan, että Suomessa 60 prosenttia suhtautuisi myönteisesti ydinvoimaan tutustuttuaan kaikkiin vaihtoehtoihin: nykyiseen tekniikkaan, muiden energian synnyttämismuotojen

haitallisuuksiin jne. Mutta sitten kaukaisilla Uralinvuorilla joku Tshernobylin tyyppinen ydinreaktori tussahtaa, siis sellainen, jota ei rakenneta enää missään muualla. Jos kansanäänestys tehtäisiinkin juuri silloin, kun tussahdus on Uralilla tapahtunut, ja jos normaalisti tasaisissa, rauhallisissa oloissa kannatus ydinvoimalle oli 60 prosenttia, se laskee kenties 32 prosenttiin vain sen Uralin tussahduksen takia. Ei se ole mikään pieni asia, mutta yritän esittää sitä, kuinka häilyvä kanta loppujen lopuksi näissä asioissa on, eli se ei perustu perustietoon, vaan sattumanvaraisiin ulkopuolisiin ilmiöihin tällä tavalla kuin esitin.

Ed. Mäkipää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Alhon nimellä kulkeva lakialoite laiksi neuvoa-antavasta Suomen energiatulevaisuutta koskevasta kansanäänestyksestä on mielestäni liian yksipuinen ja kun lukee 2 §:ää, niin myös tarkoitushakuihin, koska siinä on: Tarvitaanko lisää ydinvoimaa? Toisena kohtana on: mikäli ydinvoimaa ei rakenneta, energian kulutuksesta pitäisi luopua. Kun muissa Pohjoismaissa on satsattu huomattavasti enemmän kuin Suomessa muiden, vaihtoehtoisten energiamuotojen tutkimiseksi, niin mielestäni olisi pitänyt olla, että kansa hyvin ymmärtäisi, ykköskohtana "halutaanko ydinvoimaa" ja kakkoiskohtana "haluaako Suomen kansa vaihtoehtoisia energiamuotoja".

Kun viime viikolla käytiin energiakeskustelua, Suomen keskusta ilmoitti, että he ovat viidenteen ydinvoimalaan nähden kielteisellä kannalla.

Ed. Alho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On kovin mielenkiintoista huomata, että Suomen maaseudun puolueella ei tuonkaan vertaa luottamusta kansan mielipiteeseen kuin ed. Aittoniemi kuvasi. Olen aina kuvitellut, että maaseudun puolueen mielipiteet kumpuavat ikään kuin kansan syvistä riveistä, mutta nyt he todella ovat sitä mieltä, että kansa voi muuttaa mielipiteitänsä ihan miten sattuu sattumanvaraisten tapahtumien johdosta. Panen suurella mielipahalla merkille, että näin yliolkainen on Suomen maaseudun puolueen suhtautuminen kansaan. Totta kai sellaisilla asioilla kuin Tshernobylin ydinvoimalaonnettomuudella on merkitystä. Se-

hän on juuri olennainen asia koko ydinvoiman käytössä.

Sitten, ed. Mäkipää, haluaisin sanoa myös sen, että eihän tässä ole olennaista kysyä, minkälaista energiamuotoa sinänsä käytetään. Koko ydinvoiman käytön lisäämisen peruste on lisääntyvä energian kulutus. Tässä kysytään nyt, ovatko ihmiset valmiit pidättäytymään myös energian käytön kasvattamisesta, jolla ydinvoimalan rakentamisesta on perusteltu. Tässä mielessä kysymyksenasettelu nähdäkseni on täsmälleen oikea, juuri näin sen pitää ollakin. Energian kulutuksesta on voitava tinkiä, mikäli halutaan ydinvoiman lisärakentamisesta pidättäytyä ja myös kenties tulevaisuudessa siitä luopua.

Ed. Löyttyjärvi: Herra puhemies! Neuvoa-antava kansanäänestys on hyvä keino, hyvä lisä suomalaiseen demokratiaan, ja tätä mahdollisuutta, jonka meidän valtiosääntömme nyt antaa, meidän tulisi myös käyttää. Sen lisäksi tarvittaisiin myös muita sellaisia keinoja, joilla kansalaiset suoraan itse asioihin, muutinkin kuin vaaleissa antamalla äänensä edustajille, voisivat vaikuttaa, esimerkiksi tämän talon työskentelyyn.

Yksi ajatus tähän suuntaan meidän säädöstömme kehittämisessä olisi kansalaisaloite-mahdollisuuden aikaansaaminen esimerkiksi siten, että 5 000 — tämä on aika suuri luku — kansalaista voisi esittää jotain tiettyä asiaa eduskunnan käsiteltäväksi, ja tämä tulisi ottaa täällä täysistunto- ja valiokuntakäsittelyyn samalla tavoin kuin esimerkiksi hallituksen antama esitys taikka kansanedustajien tekemät aloitteet. 5 000 ihmistähän saa esimerkiksi meillä puolueen merkittävää puoluekisteriin ja tälle puolueelle meidän vaalilakimme mukaiset oikeudet. Mielestäni pitäisi todella mennä siihen suuntaan, että näitä suoria vaikuttamisen mahdollisuuksia tulisi lisää.

Viime viikolla, niin kuin täälläkin on jo mainittu, tässä salissa keskusteltiin hallituksen selonteosta koskien kestävästä kehitystä ja Suomea. Jos tästä näkökulmasta tarkastellaan energiapolitiikkaa, voidaan varmasti kaikki olla yhtä mieltä siitä, että energiapolitiittiset ratkaisut ovat sekä maailman laajuisesti että myös Suomen mittakaavassa ratkaisuja, jotka eniten määrittelevät tulevaisuuden kehityksen suuntaa.

Me olemme vain hyvin tottuneita siihen,

että meille on piirretty vuodesta toiseen kasvavan energian tarpeen ennustekäyriä, ja on pidetty itsestään selvänä, että meidän on jatkuvasti kasvatettava energian tuotantokapasiteettia. Tänäkin päivänä se mielipidemuokkaus, joka viidennen ydinvoimalayksikön puolesta tapahtuu, perustuu juuri, niin kuin ed. Alho totesi, tähän kantaan, että me emme selviä, jos ei energian tuotantokapasiteettia lisätä, ja sitä on lisättävä uuden ydinvoimalayksikön toteuttamisen myötä.

Tshernobylin ydinvoimalaonnettomuus vaikutti meihin kaikkiin varmasti hyvin voimakkaasti ja sai aikaan sen, että hyvin pitkälle valmisteltu viidennen ydinvoimalayksikön perustamissuunnitelma pantiin jäihin. Hallitusohjelmaa myöten kirjattiin, että tämän eduskuntakauden aikana ainakaan ei ydinvoiman lisärakentamiseen palata.

Mielestäni Tshernobylin onnettomuus ja sen seuraukset, jotka vaikuttavat tänään ja vaikuttavat pitkälle tulevaisuuteen, olivat niin järkyttävä tapahtuma, että luulisin, että neljä vuotta ei ole mitenkään riittävä aika sen vaikutuksia poistamaan, ei pitäisi olla. Kuitenkin meillä, niin kuin sanoin, on lähtenyt liikkeelle jo vuosia sitten mielipidemuokkaus siihen suuntaan, että ydinvoimaa tarvitaan lisää ja että meidän reaktorimme ja myös tuleva ovat niin turvallisia, että tällaista katastrofia ei missään tapauksessa voisi sattua.

Ydinvoimaa on ajettu voimakkaasti myös sillä perusteella, että olemme saaneet lisää tietoa fossiilisten polttoaineiden käytön vaikutuksista mm. kasvihuoneilmiön etenemiseen. On haluttu asettaa vastakkain ydinvoimakapasiteetin lisääminen taikka uusien kivihiihivoimaloiden tai muiden fossiilisiin polttoaineisiin perustuvien voimaloiden lisääminen vaihtoehtoina, tässä on se valinta, joka on tehtävä.

Äsken erämaalain käsittelyn yhteydessä käytiin jonkin verran keskustelua nimenomaan ed. Paloheimon aloitteesta etiikan lähtökohdista näissä kysymyksissä, siitä, minkälaista etiikkaa meidän tulisi noudattaa ratkaisuissa, joita teemme, että pitäisi edetä koko biosfäärin suojelun lähtökohtiin niiden päätösten perusteita etsittäessä, joita me joudumme täällä käytännön työssä tekemään.

Sellaiset riskit, joita ydinreaktio sinänsä energian tuotantomuotona pitää sisällään, taikka se epävarmuus, joka liittyy ydinpolt-

toaineen jätteen sijoittamiseen, eivät mitenkään tästä lähtökohdasta voi olla perusteltuja riskejä, vaan tulisi todella etsiä kaikki muut vaihtoehdot, jotta näitä riskejä ei otettaisi.

Vaihtoehdot eivät todellakaan ole siinä, että jos ei ydinvoimaa, niin sitten lisää kivihiihivoimaa, vaan todellinen ja reaalin vaihtoehto on tänään valita energian käytön tehostaminen ja energian säästö tuotantoprosessien muuttamisen ja kulutuksen muutosten kautta.

Eräät selvitykset osoittavat, että esimerkiksi niillä tuotannon kasvuluvuillakin, joita viime vuosina meidänkin kansantaloudessamme on saavutettu, voitaisiin päästä energian säästöihin, jos otettaisiin käyttöön koko ajan paras teknologia ympäristön ja energian käytön tehostamisen kannalta. Tällaisia ratkaisuja meidän täytyy käytännön päätöksenteossamme pystyä edistämään. Sen lisäksi, kuten täällä myös on todettu, ihmiset, tavalliset kuluttajat, ovat omassa arjessaan hyvin laajasti valmiita ottamaan vastuuta tulevaisuudesta ja valmiita sellaisten ratkaisujen tekemiseen, jos ne vain ovat mahdollisia, joilla voidaan energian säästöön päästä, voidaan vähentää energian kulutusta.

Mielestäni kansalaiset ovat kypsiä vastaamaan esimerkiksi siihen kysymykseen, joka tuossa lakialoitteessa esitetään. Se ei ole yksioikoinen kysymys juuri siitä lähtökohdasta, että siinä tavallaan asetetaan ihmiset kysymykseen vastatessaan ottamaan myös henkilökohtaista vastuuta tulevaisuudesta ja punnitsemaan oman elämänsä kannalta, omien kulutustottumustensa kannalta sitä, mihin ollaan valmiita tulevaisuuden lähtökohdista.

Aikataulu erillisen lain säätämiseksi kansanäänestystä varten on tietenkin melko lyhyt, mutta ei varmastikaan mahdoton toteutaa, jos halukkuutta eduskunnasta löytyy. Tämän aloitteen on allekirjoittanut edustajia seitsemästä eri eduskuntapuolueesta. Uskoisin, että on pohjaa sille, että tällainen lakiehdotus, joka tarvitaan kansanäänestysten toteuttamiseksi, olisi todella mahdollista saada aikaan ja näin ottaa ehkä hiukan toisenlainen asenne kuin ed. Aittoniemellä ja ed. Mäkipäällä oli kansalaismielipidettä kohtaan, ottaa sellainen asenne, että näin vaikeassa — nimenomaan näin vaikeassa — asiassa, jossa asiantuntijatkin esittävät hyvin

erilaisia näkemyksiä, voidaan kysyä tavallisilta ihmisiltä, tavallisilta äänestäjiltä, heidän kannanottoaan.

Tämä ei todellakaan merkitse sitä, että seuraava eduskunta, joka varmasti tulee energiapolitiisten ratkaisujen eteen käytännössä, jotenkin pakoilisi vastuutaan, vaan me voisimme osoittaa tässä eduskunnassa jo nyt vastuutamme Suomen energiatulevaisuuteen liittyvistä kysymyksistä luottamalla ihmisten mahdollisuuksiin ottaa kantaa tässä vaikeassa asiassa.

Ed. Jaakonsaari: Arvoisa puhemies! Jokunen viikko sitten eduskunnassa oli Helsingin yliopiston ja eduskunnan yhteinen juhlaseminaari, jossa professori Heikki Ylikangas erittäin viiltävällä tavalla todisti sen, että suomalainen kansanvalta on itse asiassa suuri myytti eli kaikki suuret asiat — sodan ja rauhan kysymykset, energiapolitiikka, nyt ajankohtaiset integraatiokysymykset — ikään kuin vain kierrätetään, jos niinkään, eduskunnan kautta, että vaikuttamisen valtavirta on päinvastainen kuin olemme kuvitelleet eli talouden ja hallinnon rakenteet ikään kuin tekevät päätökset, jotka kierrätetään eduskunnan kautta eikä kansalaisten toiveilla ja tarpeilla ole siinä kovin paljon sijaa. Energiapolitiikka on erittäin klassinen ja hyvä esimerkki, että niin on tapahtunut tähän saakka.

Nyt edistysaskel on jo se, että eduskunta pystyy asiaa käsittelemään, ja ilman muuta 1990-luvun ehdoton kansanvallan vaatimus olisi se, että tästä asiasta kysytään kansalaisten mielipiteitä. Minusta yksi osa suomalaista melankoliaa on juuri se, että kun ihmiset ovat sitä mieltä kaikissa tutkimuksissa, että kukaan ei voi millekään mitään, meillä esimerkiksi ei ole kansanäänestysperinnettä eikä suoran demokratian perinnettä. Nyt näitä perinteitä pitää ryhtyä luomaan eikä aina vain vaalien jälkeen valitella sitä, että äänestysprosentit laskevat, vaan luottaa ihmisiin ja käynnistää esimerkiksi kansanäänestysmenettelyn kautta laaja kansalaiskeskustelu Suomen energiatulevaisuudesta.

Minusta — niin kuin edustajat Alho ja Löyttyjärvi sanoivat — juuri sen takia, että asia on vaikea, arvoperustainen ja jakaa puolueet ja asiantuntijat, siitä on syytä kysyä suoraan kansalaisilta.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Toetan edelliselle puhujalle, että äänestysprosentti laskee sen takia, että me olemme täysin selkärangattomia, me emme pysty tekemään mitään päätöksiä kysymättä joltakin, vaikka meidät on tänne valittu.

Sitten minä huomautan siitä, että Suomen maaseudun puolueen muut eduskuntaryhmän jäsenet ovat ilmoittaneet selkeästi ydinvoimaa vastustavan kantansa. Minä olen poikkeus. Minä olen ilmoittanut, että kaikkia vaihtoehtoja tulee tarkoin harkita. Lasta ei saa heittää pois pesuveiden mukana.

Minä olen äsken puhunut yksityisenä kansanedustajana, en eduskuntaryhmän puheenjohtajana enkä sitä edustaen, mutta ed. Alho katsoi parhaaksi ottaa vanhan keinon käyttöön eli alkaa osoittaa syyttävällä sormella kaikkia pahantekijöitä eli eduskuntaryhmää kansan tahdon ja kansanvallan vastustajana ja ydinennergian kannattajana jne. Tämähän ei pidä paikkaansa, mutta minä uskallan oman näkemykseni esittää täällä, on se sitten kuinka hyvänsä, ja minä olen esittänyt vain, että minä olen hiukan kritisoinut ajatusta ja ilmaissut myös oman kantani ydinenenergiakysymyksessä.

Lopuksi, herra puhemies, ed. Löyttyjärvelle. Aina puhutaan Tshernobylistä, joka oli kauhistuttava tapaus. Mutta siitä maasta, josta ed. Löyttyjärvi puhui, kunhan kaikki aukeat katsotaan, löytyy varmasti vielä pahempiakin asioita. On näkynyt kuun maisemat jo tänä päivänä. Ei ihme, jos siinä maassa sitten vähän ydinreaktoritkin pokahtelevat, joten ei sitä nyt kannata aina pitää sellaisena esimerkkinä, että sen perusteella kaikki ratkaisut tehdään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustalokivaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

maa- ja metsätalousvaliokuntaan

33) Ed. Ahosen ym. lakialoite n:o 109 laiksi eräiden yhteisöjen maatalousmaan käytöstä

valtiovarainvaliokuntaan

34) Ed. Maijalan ym. lakialoite n:o 111
laiksi talletusten ja obligatioiden veronhuo-
jennuslain muuttamisesta

sosiaalivaliokuntaan

35) Ed. Stenius-Kaukosen ym. lakialoite n:o
112 laiksi lapsilisälain muuttamisesta

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston eh-
dotuksen mukaisesti seuraavaan täysistun-
toon

36) Lakivaliokunnan mietintö n:o 10 (HE
n:o 178)

37) Lakivaliokunnan mietintö n:o 11 (HE
n:o 218)

38) Talousvaliokunnan mietintö n:o 10 (HE
n:o 173)

39) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 43
(HE n:o 188)

40) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 44
(HE n:o 202)

41) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o
25 (HE n:o 142)

42) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietin-
tö n:o 13 (HE n:o 151)

43) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 35 (HE
n:o 213)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan
seuraava täysistunto on tänään kello 20.40.

Täysistunto lopetetaan kello 20.36.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola